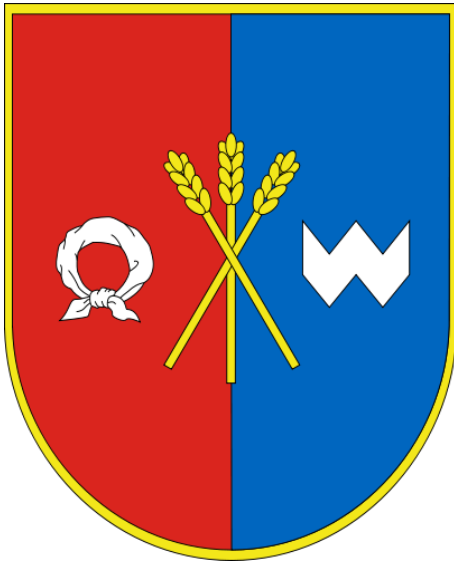

Załącznik do uchwały
Nr XLII/241/2017
Rady Gminy Sitno
z dnia 21 listopada 2017 r.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sitno na lata 2017 - 2023

SITNO 2017

**Fundusze
Europejskie**
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sitno na lata 2017 - 2023

Autor opracowania:
TorchRider Consulting
Grzegorz Wronowski

WRZESIEŃ 2017

**Fundusze
Europejskie**
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3
1. SŁOWNIK NAJWAŻNIEJSZYCH POJĘĆ	5
2. PODSTAWY PRAWNE I METODOLOGIA	8
2.1. Podstawy prawne	8
2.2. Metodologia prac	10
2.3. Źródła informacji	12
2.4. Powiązania z innymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi	13
3. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH	19
3.1. Sfera społeczna	19
3.1.1. Demografia	19
3.1.2. Wykluczenie społeczne	24
3.1.3. Bezrobocie	27
3.1.4. Zatrudnienie i rynek pracy	30
3.1.5. Usługi społeczne i infrastruktura	31
3.1.6. Bezpieczeństwo publiczne	37
3.1.7. Aktywność mieszkańców	40
3.1.8. Potrzeby i obszary problemowe w sferze społecznej	43
3.2. Sfera przestrzenno – funkcjonalna	48
3.2.1. Położenie i podział administracyjny	48
3.2.2. Sieć osadnicza	51
3.2.3. Użytkowanie gruntów	53
3.2.4. Przestrzeń publiczna na terenie gminy	54
3.2.5. Kierunki rozwoju przestrzennego gminy	55
3.2.6. Potrzeby i obszary problemowe w sferze przestrzenno – funkcjonalnej	61
3.3. Sfera środowiskowa i kulturowa	64
3.3.1. Zasoby środowiska naturalnego	64
3.3.2. Infrastruktura ochrony środowiska	72
3.3.3. Infrastruktura OZE	74
3.3.4. Zagrożenia środowiska	75
3.3.5. Materialne zasoby dziedzictwa kulturowego	77
3.3.6. Potrzeby i obszary problemowe w sferze środowiskowej i kulturowej	81

3.4. Sfera gospodarcza	85
3.4.1. Struktura gospodarcza gminy	85
3.4.2. Przedsiębiorczość pozarolnicza	85
3.4.3. Rolnictwo	89
3.4.4. Instytucje otoczenia biznesu	92
3.4.5. Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych	94
3.4.6. Potrzeby i obszary problemowe w sferze gospodarczej	95
3.5. Sfera infrastrukturalna	99
3.5.1. Zaopatrzenie w wodę	99
3.5.2. Dostępność komunikacyjna	100
3.5.3. Sieć gazowa	102
3.5.4. Mieszkalnictwo	103
3.5.5. Elementy innej infrastruktury	105
3.5.6. Potrzeby i obszary problemowe w sferze infrastrukturalnej	105
4. DELIMITACJA OBSZARÓW	108
4.1. Metodologia wyznaczania obszarów	108
4.2. Delimitacja obszarów zdegradowanych	110
4.3. Delimitacja obszaru rewitalizacji	114
5. CELE REWITALIZACJI	120
5.1. Wizja stanu docelowego rewitalizacji	120
5.2. Cele rewitalizacji	121
5.3. Projekty rewitalizacyjne	124
5.4. Harmonogram wdrażania działań rewitalizacyjnych	124
6. MECHANIZM ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI	129
7. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE LPR	132
8. MECHANIZM WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY	135
9. SYSTEM WDRAŻANIA LPR	141
9.1. Struktura zarządzania i wdrażania LPR	141
9.2. System monitorowania i oceny skuteczności działań	143
10. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	150
ZAŁĄCZNIK – LISTA PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH	

1. SŁOWNIK NAJWAŻNIEJSZYCH POJĘĆ

Obszar rewitalizacji – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w pkt 2, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym poportowe i powydobywcze), powojaskowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Program rewitalizacji – inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym¹, wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Projekt rewitalizacyjny – projekt wynikający z programu rewitalizacji, tj. zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie

¹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, z późn. zm.).

jego celów albo logicznie powiązany z treścią i celami programu, zgłoszony do objęcia albo objęty współfinansowaniem UE z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego. Wynikanie projektu rewitalizacyjnego z programu rewitalizacji oznacza zatem albo wskazanie (wymienienie) go wprost w programie rewitalizacji albo określenie go w ogólnym (zbiorczym) opisie innych, uzupełniających rodzajów działań rewitalizacyjnych.

Rewitalizacja – kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).

Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- ❖ gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- ❖ środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- ❖ przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),

- ❖ technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

2. PODSTAWY PRAWNE I METODOLOGIA

2.1. Podstawy prawne

W obecnym okresie programowania Unii Europejskiej obejmującym lata 2014 - 2020 wprowadzono szersze i bardziej kompleksowe pojęcie rewitalizacji. Stanowi ona proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany na podstawie programu rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów. Jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez jego interesariuszy, w tym przede wszystkim we współpracy ze społecznością lokalną.

Działania rewitalizacyjne zyskały również nowe podstawy formalno - prawne. Wraz z wejściem w życie **Ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji**², doprecyzowano zakres zadań własnych gminy w obszarze działań rewitalizacyjnych. Zmiana ta nie wprowadza nowego zadania własnego gminy, lecz jedynie sankcjonuje i porządkuje obecnie istniejący stan faktyczny w tym zakresie. Ustawa określa zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji przy pomocy gminnego programu rewitalizacji. Do dnia 31 grudnia 2023 roku Ustawa o rewitalizacji dopuszcza realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach wdrażania innego programu rewitalizacji (w tym lokalnego lub miejskiego) przyjmowanego uchwałą rady gminy. W ustanowionym okresie przejściowym możliwe jest prowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych poprzez trzy typy programów rewitalizacji, sporządzanych w oparciu o:

² Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (Dz.U.2015 poz. 1777).

1. Ustawę z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji – gminny program rewitalizacji,
2. Wytyczne ministerialne i Zasady regionalne – lokalny lub miejski program rewitalizacji, w tym:
 - ❖ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 roku,
 - ❖ Zasady programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym z grudnia 2015 roku,
3. Ustawę o samorządzie gminnym – program rewitalizacji.

Niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sitno na lata 2017 - 2023 został opracowany zgodnie z Wytycznymi i Zasadami, w związku z czym na zaplanowane działania rewitalizacyjne, oprócz środków własnych i środków inwestorów prywatnych, gmina ma możliwość pozyskania funduszy unijnych i środków krajowych. Przyjęto przy tym założenie, że **rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni**

i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, realizowane przez interesariuszy rewitalizacji w sposób zaplanowany oraz zintegrowany na podstawie gminnego programu rewitalizacji (według Ustawy o rewitalizacji) lub innego programu rewitalizacji (lokalnego, miejskiego itp. – według Wytycznych oraz Zasad).

Zasadniczym elementem lokalnego programu rewitalizacji było wyznaczenie **obszaru zdegradowanego**, tj. obszaru na którym zidentyfikowano sytuację kryzysową. Jest to sytuacja, w której mierniki poziomu rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego (infrastrukturalnego lub środowiskowego) są na niskim poziomie lub obserwuje się ich silną tendencję spadkową. Za stan kryzysowy uznawano także sytuację występowania intensywnych (z dużym natężeniem) problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Kolejnym etapem było wyznaczenie **obszaru rewitalizacji**, który może zawierać całość lub część obszaru zdegradowanego. Niezwykle ważny jest fakt, że Ustawa, Wytyczne i Zasady ograniczają powierzchnię obszaru rewitalizacji do maksymalnie 20% powierzchni gminy oraz liczbę zamieszkującej go ludności do maksymalnie 30% mieszkańców gminy.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sitno na lata 2016 - 2023 został poddany weryfikacji pod kątem zgodności z Wytycznymi przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego. Weryfikacja została

przeprowadzona w oparciu o procedurę oceny programów rewitalizacji w Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014 -2020.

2.2. Metodologia prac

Podczas opracowania niniejszego dokumentu zastosowano zasady, które zagwarantowały powstanie dokumentu najlepiej odpowiadającego na potrzeby rewitalizowanego obszaru i jego mieszkańców. Należą do nich:

- ❖ partycypacja społeczna,
- ❖ kompleksowość, koncentracja, komplementarność,
- ❖ planowanie w oparciu o realnie możliwe do uzyskania środki.

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament wszelkich działań na każdym jego etapie. Kluczowym elementem prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Sitno było zapewnienie włączenia lokalnej społeczności w proces jego tworzenia. Mieszkańcy gminy i pozostali interesariusze rewitalizacji zostali zaangażowani w proces diagnozowania problemów na obszarze gminy, wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, określenia celów rewitalizacji oraz identyfikacji przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych. Niezbędne dla efektywności wdrażanych działań było nawiązanie dialogu z szerokim kręgiem interesariuszy i przeprowadzanie transparentnego procesu konsultacji społecznych. Partycypacja społeczna, w ramach przeprowadzonego procesu rewitalizacji, opierała się na drabinie partycypacyjnej, którą tworzą następujące elementy:

- ❖ informowanie,
- ❖ konsultowanie (ankiety, badania, spotkania i uzgodnienia),
- ❖ aktywne uczestnictwo zainteresowanych stron.

Szczegółowe informacje dotyczące partycypacji społecznej przedstawione zostały w dalszej części niniejszego opracowania.

Lokalny program rewitalizacji ujmuje działania w sposób **kompleksowy**, z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków europejskich i krajowych, w tym:

- ❖ Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- ❖ Europejskiego Funduszu Społecznego,
- ❖ innych publicznych lub prywatnych środków finansowych.

Zaplanowane inwestycje nie są nastawione jedynie na szybki efekt, ani nie są skupione tylko na działaniach remontowych i modernizacyjnych, gdyż nie przynosi to efektu w postaci zmian strukturalnych na obszarze

zdegradowanym. Lokalny Program Rewitalizacji, złożony z wielu różnorodnych projektów, jest konstrukcją warunkującą osiągnięcie kompleksowości interwencji. Projekty inwestycyjne oraz tzw. „miękkie” są wzajemnie powiązane, charakteryzują się również synergią.

Podczas przygotowania dokumentu zastosowano zasadę **koncentracji** terytorialnej i tematycznej. Koncentracja terytorialna przejawia się w tym, iż działania rewitalizacyjne skierowane są ku określonemu w szczegółowej diagnozie i analizie wielokryterialnej obszarowi, gdzie koncentracja problemów jest największa. Koncentracja tematyczna polega na skupieniu się na rozwiązaniu problemów, które najsilniej oddziałują na obszar problemowy.

Wymogiem niezbędnym dla wspierania projektów rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich **komplementarności** w różnych wymiarach, w tym:

- ❖ Komplementarność przestrzenna – na etapie tworzenia dokumentu wzięto pod uwagę wzajemne powiązania pomiędzy projektami rewitalizacyjnymi. Zapewnienie komplementarności przestrzennej projektów rewitalizacyjnych ma służyć temu, by program rewitalizacji efektywnie oddziaływał na cały dotknięty kryzysem obszar (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach), poszczególne projekty rewitalizacyjne wzajemnie się dopełniały przestrzennie oraz by zachodził między nimi efekt synergii. Celem zapewnienia komplementarności przestrzennej interwencji jest także to, by prowadzone działania nie skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary lub nie prowadziły do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.
- ❖ Komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji projektów rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że Lokalny Program Rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar zdegradowany we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym).
- ❖ Komplementarność proceduralno-instytucjonalna dotyczy takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur.
- ❖ Komplementarność źródeł finansowania, w kontekście polityki spójności 2014-2020 – projekty rewitalizacyjne, wynikające z programu rewitalizacji opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków m.in. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych

finansowanych szczególnie w ramach EFS i EFRR jest konieczna dla uzyskania korzystnych efektów dla obszarów zdegradowanych. Jednocześnie koordynacja środków programów operacyjnych ze środkami polityk i instrumentów krajowych jest niezbędna dla realizacji zasady dodatkowości środków UE. Komplementarność finansowa oznacza zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, co ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądanых zmian.

W związku z ograniczonymi środkami budżetowymi Gminy Sitno oraz innych interesariuszy, konieczne jest pozyskanie **zewnętrznych źródeł finansowania** przedsięwzięć ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Przy programowaniu działań z udziałem środków zewnętrznych uwzględniono realne możliwości uzyskania dofinansowania z dostępnych funduszy europejskich i krajowych. Koszty zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć określone zostały z konieczności szacunkowo. Realizacja poszczególnych projektów wymagała będzie aktualizacji ich kosztów, a także ujęcia najpierw w wieloletniej prognozie finansowej, a później w szczegółowych budżetach rocznych.

2.3. Źródła informacji

W ramach prac nad szeroką diagnozą gminy w pierwszej kolejności przeprowadzono prace działania polegające na zgromadzeniu materiałów źródłowych oraz danych dotyczących gminy, zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Pozyskano je od następujących **partnerów instytucjonalnych**:

- ❖ Urząd Gminy Sitno,
- ❖ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sitnie,
- ❖ Centrum Kultury w Sitnie,
- ❖ Komendy Powiatowej Policji w Zamościu,
- ❖ Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu,
- ❖ Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Zamościu z siedzibą w Sitnie.

Istotne znaczenie miały też udostępniane przez instytucje publiczne na stronach internetowych **banki i bazy danych**, w tym:

- ❖ Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych³,
- ❖ Wojewódzki Urząd Pracy⁴,
- ❖ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska⁵.

³ www.stat.gov.pl.

⁴ <http://wuplublin.praca.gov.pl>.

⁵ <http://www.wios.lublin.pl>.

Na obszarze gminy przeprowadzone zostały bezpośrednie **badania ankietowe** oraz **wizje lokalne**, które umożliwiły uzyskanie danych niedostępnych w żadnym tradycyjnym źródle informacji. Informacji o podobnym charakterze dostarczyły również **spotkania konsultacyjne** z mieszkańcami (informacje ustne, notatki ze spotkania).

Istotnym dokumentem była **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sitno na lata 2016-2023**⁶. Problemy zidentyfikowane w tym dokumencie zostały uwzględnione podczas opracowania diagnozy gminy, a wskaźniki odpowiednie dla poszczególnych problemów zostały przeanalizowane w poszczególnych sołectwach. Analiza problemów społecznych została uzupełniona analizą parametrów określonych dla problemów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych.

2.4. Powiązania z innymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi

KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020: REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE

Strategicznym celem polityki regionalnej określonym w KRSS jest: „Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym”. W dokumencie wyznaczono trzy cele polityki regionalnej do 2020 roku:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”).
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”) ⁷.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sitno oraz wyznaczone w nim cele i przedsięwzięcia wpisują się we wszystkie trzy ww. cele polityki regionalnej. Przyczynią się one do zwiększenia konkurencyjności i atrakcyjności obszaru objętego LPR przy wykorzystaniu jego lokalnych

⁶ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sitno na lata 2016-2023, Załącznik do Uchwały Nr XVIII/100/2015 Rady Gminy Sitno z dnia 30 grudnia 2015 roku.

⁷ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/zarzadzanie-rozwojem-kraju/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego/>

potencjałów

i zasobów. Wzrośnie spójność terytorialna regionu, zmniejszą się różnice w rozwoju pomiędzy poszczególnymi obszarami, zapewniony zostanie trwały rozwój ekonomiczny i społeczny na terenach zmarginalizowanych. Sam dokument poprawia również sprawność zarządzania polityką rozwoju na szczeblu samorządowym.

STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 roku, jest kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Jej głównym celem jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sitno na lata 2017 - 2023 i wyznaczone w nim cele nawiązują bezpośrednio do Celu szczegółowego II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Zgodność obserwowana jest w ramach obszaru Spójność społeczna, dla którego wyznaczono następujące cele:

- ❖ Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
- ❖ Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.

Spójność występuje również w ramach obszaru Rozwój zrównoważony terytorialnie, który realizuje następujące cele:

- ❖ Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów.
- ❖ Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.
- ❖ Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Na podstawie powyższej analizy należy stwierdzić, iż przedmiotowy LPR wspiera realizację założeń Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju zarówno w obszarze Spójność społeczna (ograniczenie ubóstwa, poprawa jakości kapitału ludzkiego itp.), jak i obszarze Rozwój zrównoważony terytorialnie (wykorzystanie indywidualnych potencjałów poszczególnych terytoriów, wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie).

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030

KPZK został opracowany w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania przestrzeni państwa. Zawiera cele i kierunki działań, które służą

planowaniu przestrzennemu pozwalającemu na wzrost społeczno-gospodarczy kraju. Celem strategicznym określonym w dokumencie jest: „efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie, uwzględniając zróżnicowane potencjały rozwojowe obszaru w zakresie: rolnictwa i turystyki bazujące na posiadanych zasobach”⁸.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sitno na lata 2017 - 2023 i wyznaczone w nim cele i przedsięwzięcia wykazują spójność z poniższymi celami określonymi w KPZK:

- ❖ Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialnej kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystywanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
- ❖ Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
- ❖ Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
- ❖ Przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego.

Realizacja działań wpisanych do LPR przyczyni się do poprawy spójności i dostępności regionu oraz jego rozwoju przy wykorzystaniu lokalnych potencjałów i zasobów. Zmniejszą się różnice w rozwoju pomiędzy poszczególnymi obszarami i uporządkowany zostanie ład przestrzenny na terenach obecnie zdegradowanych.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Dokumentem, który reguluje politykę przestrzenną w województwie lubelskim jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego. Aktualnie obowiązująca wersja została uchwalona w 2015 roku. Określa on zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz działania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych stanowiąc formalną i merytoryczną płaszczyznę

⁸ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/zarzadzanie-rozwojem-kraju/koncepcja-przestrzennego-zagospodarowania-kraju/>

odniesienia dla podejmowanych decyzji przestrzennych⁹. Według założeń tego dokumentu Gmina Sitno wpisuje się w jeden obszar funkcjonalny o znaczeniu ponadregionalnym i jeden o znaczeniu regionalnym:

- ❖ Wiejski obszar funkcjonalny – uczestniczący w procesach rozwojowych – celem rozwojowym jest stworzenie warunków dla integracji funkcjonalnej z miastem, zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej, stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej oraz dywersyfikacja sektorowa gospodarki rolnej.
- ❖ Obszar funkcjonalny rozwoju gospodarki żywnościowej (roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej) – priorytetem rozwojowym obszaru jest optymalne wykorzystanie potencjału produkcyjnego gleb oraz aktywizacja gospodarcza poprzez rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO NA LATA 2014-2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 ROKU)

Strategia jest najważniejszym dokumentem programowym, który określa wizję rozwoju oraz cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego. SRWL określa cztery strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu województwa. Są to:

1. Wzmacnianie urbanizacji regionu.
2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich.
3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.
4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.

Niniejszy LPR i wyznaczone w nim cele i przedsięwzięcia, wpisują się w zapisy wszystkich ww. celów oraz przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonych w nich zamierzeń. Wzrośnie potencjał rozwojowy gminy, poprawi się przestrzeń i spójność regionu. Ograniczone zostaną zjawiska patologii społecznej na obszarze rewitalizacji, nastąpi włączenie do życia społecznego i gospodarczego wykluczonych grup społecznych, co poprawi jakość kapitału ludzkiego w regionie i wzrośnie poziom życia lokalnej społeczności. Nastąpi zwiększenie rozwoju gospodarczego gminy i wzrost przedsiębiorczości.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY SITNO NA LATA 2015 - 2023

⁹ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030, https://umwl.bip.lubelskie.pl/upload/pliki//2Zal.1_tekst_PZPWL.pdf.

Strategia Rozwoju Gminy Sitno na lata 2015 - 2023 jest podstawowym narzędziem prowadzonej przez samorząd gminny polityki rozwoju lokalnego. Jest dokumentem strategicznym o charakterze długofalowym, wyznaczającym cele i kierunki rozwoju gminy do roku 2023. Za cel generalny uznano: „osiąganie zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego poprzez wykorzystanie zasobów własnych gminy oraz sprzyjających uwarunkowań otoczenia zewnętrznego”¹⁰.

Niniejszy dokument jest rozwinięciem założeń strategii gminnej, w której znalazły się też zagadnienia rewitalizacyjne. Zaplanowana lista przedsięwzięć jest komplementarna z następującymi celami operacyjnymi:

- ❖ CEL OPERACYJNY 1.2: Wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju lokalnej gospodarki
- ❖ CEL OPERACYJNY 1.3: Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa efektywności rolnictwa
- ❖ CEL OPERACYJNY 2.1: Rozbudowa infrastruktury wpływającej na poprawę warunków życia mieszkańców
- ❖ CEL OPERACYJNY 2.2: Rozwój systemu edukacji - podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności mieszkańców gminy
- ❖ CEL OPERACYJNY 2.3: Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych na terenie gminy
- ❖ CEL OPERACYJNY 3.3: Ochrona oraz promocja dziedzictwa kulturowego i dorobku kulturalnego gminy.

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE SITNO NA LATA 2016-2023

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sitno na lata 2016-2023 jest długookresowym dokumentem planistycznym uwzględniającym program pomocy społecznej i projekty, które zostały przyjęte do realizacji, bądź będą przyjęte w późniejszym terminie. Celem strategii jest stworzenie podstaw metodycznych i merytorycznych dla realizacji zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych i innych. W jej ramach wskazano następujące cele operacyjne:

- Cel operacyjny I.1. Zwiększenie zdolności mieszkańców do zatrudnienia
- Cel operacyjny I. 2. Wzrost potencjału lokalnej gospodarki do tworzenia miejsc pracy
- Cel operacyjny II.1. Wzmocnienie kompetencji rodzicielskich
- Cel operacyjny II.2. Zmniejszenie skali dysfunkcji w rodzinach
- Cel operacyjny III.1. Zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży

¹⁰ Strategia Rozwoju Gminy Sitno na lata 2015 – 2023, załącznik do Uchwały Nr XV/89/2015 Rady Gminy Sitno w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Sitno na lata 2015 – 2023.

Cel operacyjny III.2. Wzmocnienie postaw prospołecznych oraz kompetencji ułatwiających pełnienie ról rodzinnych i zawodowych

Cel operacyjny IV.1. Wzrost aktywności osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących

Cel operacyjny IV.2. Poprawa dostępu osób zależnych i ich rodzin do usług społecznych¹¹.

Niniejszy LPR poprzez połączenie zagadnień gospodarczych, przestrzenno – funkcjonalnych, infrastrukturalnych i gospodarczych na bazie problemów społecznych w jeden plan strategiczny realizuje wszystkie założenia strategii społecznej.

¹¹ Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sitno na lata 2016-2023, dokument udostępniony przez GOPS w Sitnie.

3. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH

3.1. Sfera społeczna

3.1.1. Demografia

Pod koniec 2016 roku liczba mieszkańców Gminy Sitno wynosiła 6 803 osoby, z czego 3393 osoby (49,88%) stanowiły kobiety. Na 100 mężczyzn przypadało niespełna 100 kobiet. W latach 2010 – 2016 **liczba mieszkańców gminy zmniejszyła się o 129 osób, tj. ok. 1,86%**, w tym:

- ❖ mężczyźni o: 1,66% (57 osób),
- ❖ kobiety o 2,07% (72 osoby).

Zmiana liczby mieszkańców w poszczególnych sołectwach przebiegała nierównomiernie. W części z nich w latach 2010 – 2016 zanotowano wzrost liczby mieszkańców, w tym:

- ❖ Jarosławiec Dolny o 5,72%,
- ❖ Stabród o 2,55%,
- ❖ Jarosławiec o 1,85%,
- ❖ Kornelówka o 0,96%.

W dwóch przypadkach, tj. miejscowości Janówka i Stanisławka liczba mieszkańców w badanym okresie nie zmieniła się.

W pozostałych sołectwach (13 jednostek) zaobserwowano zmniejszanie się liczby mieszkańców, a skala tego zjawiska była zróżnicowana. Największe jego natężenie, znacznie przekraczające średnią dla gminy (-1,86%), stwierdzono w następujących jednostkach administracyjnych:

- ❖ Wólka Horyszowska: -13,80%,
- ❖ Cześniki – Kolonia: -6,18%,
- ❖ Rozdoły: -5,60%,
- ❖ Sitno: -5,03%,
- ❖ Boży Dar: -5,02%,
- ❖ Cześniki: -4,76%,

- ❖ Kornelówka – Kolonia: -4,17%,
- ❖ Horyszów – Nowa Kolonia: -4,15%,
- ❖ Cześniki - Kolonia Górna: -3,39%,
- ❖ Karp: -2,54%.

Tabela 3.1. Zmiana liczby ludności w latach 2010 – 2016.

L.p.	Sołectwo	Rok 2010 (31.12.2010)		Rok 2016 (31.12.2016)		Wskaźnik zmiany liczby ludności w latach 2010 – 2016 (%)
		Liczba mieszkańców		Liczba mieszkańców		
		ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	
1.	Boży Dar	299	149	284	148	-5,02
2.	Cześniki	484	252	461	240	-4,76
3.	Cześniki- Kolonia	178	91	167	83	-6,18
4.	Cześniki- Kolonia Górna	118	60	114	56	-3,39
5.	Czołki	395	185	393	181	-0,51
6.	Horyszów Polski	509	245	500	229	-1,77
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	169	84	162	79	-4,15
8.	Horyszów - Stara Kolonia	155	79	153	74	-1,29
9.	Janówka	152	83	152	84	0
	Jarosławiec	760	383	774	383	1,85
	Jarosławiec Dolny	350	179	370	194	5,72
	Jarosławiec Górny	410	206	404	198	-1,47
13.	Kolonia Sitno	448	226	443	223	-1,12
14.	Karp	158	86	154	84	-2,54
15.	Kornelówka	420	209	424	207	0,96
16.	Kornelówka - Kolonia	24	12	23	11	-4,17
17.	Rozdoły	268	133	253	118	-5,60
18.	Sitno	677	348	643	324	-5,03
19.	Stabrow	669	335	652	334	2,55
20.	Stanisławka	202	104	202	102	0
21.	Wólka Horyszowska	87	44	75	41	-13,80
RAZEM		6932	3493	6803	3393	-1,86

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest równa lub większa od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest mniejsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Sitno.

Analiza migracji wewnętrznych i zewnętrznych w latach 2010 – 2016 wykazała **bilans zerowy**, co wskazuje na to, iż nie miała ona wpływu na negatywne zjawisko zmniejszania się liczby ludności Gminy Sitno¹².

Przyrost naturalny w Gminie Sitno pod koniec 2016 roku osiągnął wartość

-0,04 na 100 mieszkańców. W latach 2010 – 2016 zmienił on swoją wartość z poziomu 0,03 na wskazany powyżej parametr (-0,04), co potwierdza narastanie zjawiska zmniejszania się liczby mieszkańców. W obecnych uwarunkowaniach społeczno – gospodarczych tendencja ta wydaje się trwała, jest również zgodna ze zjawiskami demograficznymi obserwowanymi na wiejskich obszarach Lubelszczyzny.

¹² Na podstawie Gminnej Ewidencji Mieszkańców prowadzonej przez UG Sitno.

Zmniejszanie się liczby ludności nie dotyczy wszystkich sołectw. W ośmiu z nich stwierdzono wartości dodatnie wskaźnika przyrostu naturalnego na 100 mieszkańców (Czołki, Horyszów - Nowa Kolonia, Horyszów - Stara Kolonia, Jarosławiec, Jarosławiec Dolny, Jarosławiec Górny, Karp i Stanisławka), a w przypadku sołectw w Kornelówce – Kolonii i Rozdołach osiągnął on wartość 0. Do najsłabszych jednostek administracyjnych w tym zakresie na terenie gminy należy zaliczyć:

- ❖ Wólkę Horyszowską: -1,33osoby/ 100 mieszkańców,
- ❖ Kornelówkę: -1,42 osoby/ 100 mieszkańców,
- ❖ Cześniki- Kolonię: -1,20 osoby/ 100 mieszkańców,
- ❖ Cześniki- Kolonię Górną: -0,88 osoby/ 100 mieszkańców,
- ❖ Kolonię Sitno: -0,88 osoby/ 100 mieszkańców,
- ❖ Boży Dar: -0,70 osoby/ 100 mieszkańców,
- ❖ Sitno: -0,62 osoby/ 100 mieszkańców.

W pozostałych miejscowościach wartość analizowanego wskaźnika nie odbiegała znacząco od średniej gminnej (-0,04) i mieściła się w przedziale -0,5 osoby od tego parametru.

Tabela 3.2. Ruch naturalny ludności w sołectwach Gminy Sitno.

L.p.	Sołectwo	Rok 2010 (31.12.2010)		Rok 2016 (31.12.2016)		Przyrost naturalny w 2016 roku	
		urodzenia żywe	zgony	urodzenia żywe	zgony	Liczby bezwzględne	Na 100 mieszkańców
1.	Boży Dar	3	3	1	3	-2	-0,70
2.	Cześniki	6	5	2	4	-2	-0,44
3.	Cześniki- Kolonia	1	1	0	2	-2	-1,20
4.	Cześniki- Kolonia Górna	2	1	1	2	-1	-0,88
5.	Czołki	5	4	8	1	7	1,78
6.	Horyszów Polski	5	5	2	4	-2	-0,40
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	1	2	3	2	1	0,62
8.	Horyszów - Stara Kolonia	1	2	3	0	3	1,96
9.	Janówka	3	2	0	2	-2	-1,32
10.	Jarosławiec	9	6	9	4	5	0,64
11.	Jarosławiec Dolny	3	2	4	3	1	0,26
12.	Jarosławiec Górny	5	4	5	3	2	0,50
13.	Kolonia Sitno	4	4	3	7	-4	-0,88
14.	Karp	2	1	5	2	3	1,95
15.	Kornelówka	5	3	2	8	-6	-1,42
16.	Kornelówka - Kolonia	0	0	0	0	0	0
17.	Rozdoły	4	6	3	3	0	0
18.	Sitno	5	7	3	7	-4	-0,62
19.	Stabrow	3	7	4	5	-1	-0,15
20.	Stanisławka	2	2	4	2	2	0,99
21.	Wólka Horyszowska	0	0	0	1	-1	-1,33
RAZEM		69	67	62	65	-3	-0,04

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Sitno.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy w 2016 roku przedstawiała się następująco:

- ❖ osoby w wieku przedprodukcyjnym: 1 032 osób (15,17%),
- ❖ osoby w wieku produkcyjnym: 4 549 osób (66,87%),
- ❖ osoby w wieku poprodukcyjnym: 1 222 osoby (17,96%).

Analiza porównawcza z danymi powiatowymi i wojewódzkimi wskazuje, że struktura wiekowa na terenie Gminy Sitno prezentuje znacznie korzystniejsze proporcje w każdej analizowanej grupie wiekowej.

Tabela 3.3. Struktura wiekowa w powiecie zamojskim i województwie lubelskim.

JST	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
Powiat zamojski	13,94	65,36	20,70
Województwo Lubelskie	14,64	64,74	20,62

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Badania rozkładu struktury wiekowej w poszczególnych sołectwach Gminy Sitno wykazały duże zróżnicowanie w każdej badanej kategorii wiekowej. W grupie osób w wieku przedprodukcyjnym najniższe wartości dotyczyły jednostek: Kornelówka – Kolonia (brak osób w wieku przedprodukcyjnym, Sitno (11,05%) i Boży Dar (11,62%). Najwyższe parametry w tym zakresie stwierdzono w Wólce Horyszowskiej (18,67%) i Horyszowie Polskim (18,20%).

Osoby w wieku produkcyjnym najslabiej reprezentowane były w sołectwach: Wólka Horyszowska (56%), Cześniki- Kolonia Górna (56,14%) i Cześniki (59,65%). Najkorzystniej sytuacja przedstawiała się w Bożym Darze (71,13%), Kolonii Sitno (71,11%) oraz Jarosławcu Górnym (70,30%).

W grupie osób w wieku poprodukcyjnym do czołowych sołectw należały Jarosławiec Górny (12,62%), Kornelówka (14,15%), Jarosławiec (14,21%) oraz Jarosławiec Dolny (14,86%). Najslabsze wyniki stwierdzono w Kornelówce - Kolonii (34,78%), Cześnikach- Kolonia Górna (29,82%), Wólce Horyszowskiej (25,33%) oraz Cześnikach (24,95%). Szczegółowe wyniki przeprowadzonych badań przedstawione zostały w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.4. Struktura wiekowa mieszkańców gminy w podziale na miejscowości (dane ilościowe).

L.p.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Wiek przedprodukcyjny (14 lat i mniej)	Wiek produkcyjny (15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni)	Wiek poprodukcyjny (od 60 roku kobiety, od 65 roku mężczyźni)	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym / 100 osób w wieku produkcyjnym
		%	%	%	%	
1.	Boży Dar	284	11,62	71,13	17,26	24,25

2.	Cześniki	461	15,40	59,65	24,95	29,50
3.	Cześniki- Kolonia	167	15,20	61,68	22,92	26,91
4.	Cześniki- Kolonia Górna	114	14,04	56,14	29,82	27,34
5.	Czołki	393	15,02	65,14	19,84	31,87
6.	Horyszów Polski	500	18,20	65,60	16,20	26,87
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	162	14,82	67,29	17,89	27,27
8.	Horyszów - Stara Kolonia	153	13,73	67,32	18,95	28,15
9.	Janówka	152	13,82	65,79	20,39	36,45
10.	Jarosławiec	774	16,02	69,77	14,21	22,78
11.	Jarosławiec Dolny	370	16,22	68,92	14,86	22,54
12.	Jarosławiec Górny	404	17,08	70,30	12,62	23,11
13.	Kolonia Sitno	443	13,55	71,11	15,34	23,12
14.	Karp	154	16,24	66,89	16,87	24,52
15.	Kornelówka	424	16,51	69,34	14,15	26,07
16.	Kornelówka - Kolonia	23	0	65,22	34,78	53,33
17.	Rozdoły	253	16,60	67,99	15,41	24,11
18.	Sitno	643	11,05	65,98	22,97	30,33
19.	Stabrow	652	15,80	66,57	17,36	29,05
20.	Stanisławka	202	16,34	61,89	21,77	35,15
21.	Wólka Horyszowska	75	18,67	56,00	25,33	45,23
RAZEM		6803	15,17	66,87	17,96	27,12

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Sitno.

Analiza wykazała również nakładanie się niekorzystnych parametrów dotyczących struktury wiekowej we wszystkich grupach wiekowych w niektórych sołectwach. Należą do nich:

- ❖ Cześniki- Kolonia Górna,
- ❖ Czołki,
- ❖ Janówka,
- ❖ Kornelówka – Kolonia,
- ❖ Sitno.

Badania rozłożenia wskaźnika obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym/ 100 osób w wieku produkcyjnym) w poszczególnych sołectwach wskazują, że najniższe wartości osiąga on w sołectwach:

- ❖ Kornelówka – Kolonia: 53,33 osoby,
- ❖ Wólka Horyszowska: 45,23 osoby,
- ❖ Janówka: 36,45 osoby,
- ❖ Stanisławka: 35,15 osoby,
- ❖ Czołki: 31,87 osoby,
- ❖ Sitno: 30,33 osoby,
- ❖ Cześniki: 29,50 osoby,
- ❖ Stabrow: 29,05 osoby,
- ❖ Horyszów - Stara Kolonia: 28,15 osoby,
- ❖ Cześniki- Kolonia Górna: 27,34 osoby,
- ❖ Horyszów - Nowa Kolonia: 27,27 osoby.

Wskazane powyżej sołectwa należy ocenić jako najslabsze pod względem struktury wiekowej, a skalę występującego tam zjawiska starzenia się społeczeństwa trzeba określić jako kryzysową. Należy uzupełnić, iż stosunkowo wysokie wartości wskaźnika w sołectwach Kornelówka – Kolonia i Wólka Horyszowska wynikają z faktu, iż są to niewielkie wsie, wyludniające się i zamieszkałe przez od kilkunastu (Kornelówka – Kolonia) do kilkudziesięciu osób (Wólka Horyszowska).

3.1.2. Wykluczenie społeczne

Podstawowym podmiotem świadczącym usługi w zakresie pomocy społecznej na terenie Gminy Sitno jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sitnie. Jego podstawowym zadaniem jest rozwiązywanie problemów społecznych przy ścisłej współpracy z gminnymi, wojewódzkimi, a także rządowymi służbami społecznymi i organizacjami pozarządowymi. W 2016 roku w placówce zatrudnionych było 14 pracowników w wymiarze 8,5 etatu, co spełnia wymogi określone w art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej¹³.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku bezpośrednio ze świadczeń pomocy społecznej korzystało 220 rodzin, w których przebywało 794 osoby, Beneficjenci pomocy społecznej stanowili 12,85% mieszkańców gminy.

W latach 2010 – 2016 liczba osób korzystających ze wsparcia zmniejszyła się o 9 osób (1,12%). Głównymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej na terenie gminy były:

- ❖ ubóstwo: 135 rodzin,
- ❖ bezrobocie: 121 rodzin,
- ❖ niepełnosprawność: 82 rodziny,
- ❖ długotrwała lub ciężka choroba: 42 rodziny,
- ❖ potrzeba ochrony macierzyństwa: 33 rodziny,
- ❖ bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych: 23 rodziny, w tym 8 rodzin niepełnych i 2 rodziny wielodzietne,
- ❖ alkoholizm: 9 rodzin,
- ❖ trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego: 4 rodziny,
- ❖ bezdomność: 5 osób,
- ❖ przemoc w rodzinie: 4 rodziny,
- ❖ sytuacja kryzysowa: 1 rodzina¹⁴.

¹³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, Dz.U. z 2015 r., poz. 163.

¹⁴ Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sitnie z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny za rok 2016 oraz wykaz potrzeb w zakresie pomocy społecznej, archiwum UG Sitno.

Szczegółowe rozłożenie osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w poszczególnych sołectwach przedstawione zostało w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.5. Beneficjenci pomocy społecznej w latach 2010 – 2016.

L.p.	Sołectwo	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej (ogółem)	Liczba członków rodzin korzystających z pomocy społecznej (ogółem)	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej (ogółem)	Liczba członków rodzin korzystających z pomocy społecznej (ogółem)	Udział osób objętych pomocą społeczną w ogólnej liczbie mieszkańców sołectwa w 2016 roku (%)
		Rok 2010	Rok 2010	Rok 2016	Rok 2016	
1.	Boży Dar	4	15	4	7	2,47
2.	Cześniki	14	57	16	63	13,67
3.	Cześniki- Kolonia	5	18	3	14	7,79
4.	Cześniki- Kolonia Górna	1	9	3	11	12,28
5.	Czołki	7	24	17	58	14,76
6.	Horyszów Polski	20	86	21	85	17,00
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	5	21	6	17	10,50
8.	Horyszów - Stara Kolonia	6	28	3	9	5,89
9.	Janówka	6	21	7	18	11,55
10.	Jarosławiec	13	67	12	64	8,27
11.	Jarosławiec Dolny	10	28	8	29	7,84
12.	Jarosławiec Górny	5	11	9	10	2,48
13.	Kolonia Sitno	9	29	13	33	7,45
14.	Karp	5	20	3	13	8,45
15.	Kornelówka	20	100	20	86	20,29
16.	Kornelówka - Kolonia	1	3	1	1	4,35
17.	Rozdoły	15	68	15	67	26,49
18.	Sitno	15	58	21	78	12,13
19.	Stabrow	22	76	26	102	15,65
20.	Stanisławka	14	59	13	45	22,28
21.	Wólka Horyszowska	4	11	2	2	2,67
RAZEM		199	803	220	794	11,68

LEGENDA

1, 2, 3...	- parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej
1, 2, 3...	- parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Sitnie.

Przeprowadzona powyżej analiza wskazuje, iż najwięcej osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zamieszkiwało następujące sołectwa:

- ❖ Rozdoły: 26,49% mieszkańców sołectwa,
- ❖ Stanisławka: 22,28% mieszkańców sołectwa,
- ❖ Horyszów Polski: 17,00% mieszkańców sołectwa,

- ❖ Stabrow: 15,65% mieszkańców sołectwa,
- ❖ Czołki: 14,76% mieszkańców sołectwa,
- ❖ Cześniki: 13,67 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Cześniki- Kolonia Górna: 12,28 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Sitno: 12,13 mieszkańców sołectwa,

Wszystkie wskazane powyżej jednostki posiadały wartość wskaźnika poniżej średniej gminnej.

Badania przyczyny korzystania z usług pomocy społecznej w poszczególnych sołectwach wskazały, że wszędzie są one bardzo podobne. Ich struktura przedstawia się następująco:

- ❖ ubóstwo: 135 rodzin, 61,37% beneficjentów pomocy społecznej,
- ❖ bezrobocie: 121 rodzin, 55,0% beneficjentów pomocy społecznej,
- ❖ niepełnosprawność: 37,28% beneficjentów pomocy społecznej,
- ❖ długotrwała lub ciężka choroba: 19,09% beneficjentów pomocy społecznej,
- ❖ potrzeba ochrony macierzyństwa: 15% beneficjentów pomocy społecznej,
- ❖ bezradność w sprawach opiekuńczo: 10,46% beneficjentów pomocy społecznej,
- ❖ alkoholizm: 4,1% beneficjentów pomocy społecznej,
- ❖ trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego: 1,82% beneficjentów pomocy społecznej,
- ❖ bezdomność: 2,28% beneficjentów pomocy społecznej,
- ❖ przemoc w rodzinie: 1,82% beneficjentów pomocy społecznej ,
- ❖ sytuacja kryzysowa: 0,46% beneficjentów pomocy społecznej .

Przedstawiona powyżej analiza jednoznacznie wskazuje na dominację ubóstwa wśród problemów społecznych mieszkańców gminy. W 2016 roku ze wsparcia w tym zakresie skorzystało 487 osób. Rozkład poziomu ubóstwa w poszczególnych sołectwach przedstawiony został w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.6. Rozkład poziomu ubóstwa w poszczególnych sołectwach w 2016 roku.

L.p.	Sołectwo	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej (ogółem)	Liczba członków rodzin korzystających z pomocy społecznej (ogółem)	Liczba osób cierpiących ubóstwo (wg danych GOPS)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w ogólnej liczbie mieszkańców sołectwa
		Rok 2016			
1.	Boży Dar	4	7	4	1,40
2.	Cześniki	16	63	43	9,32
3.	Cześniki- Kolonia	3	14	13	7,78
4.	Cześniki- Kolonia Górna	3	11	9	7,89

5.	Czołki	17	58	36	9,16
6.	Horyszów Polski	21	85	45	9,0
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	6	17	9	5,55
8.	Horyszów - Stara Kolonia	3	9	5	3,27
9.	Janówka	7	18	10	6,58
10.	Jarosławiec	12	64	35	4,52
11.	Jarosławiec Dolny	8	29	15	4,05
12.	Jarosławiec Górny	9	10	6	1,48
13.	Kolonia Sitno	13	33	17	3,84
14.	Karp	3	13	7	2,59
15.	Kornelówka	20	86	48	11,32
16.	Kornelówka - Kolonia	1	1	1	4,34
17.	Rozdoły	15	67	41	16,20
18.	Sitno	21	78	65	10,10
19.	Stabrow	26	102	56	8,58
20.	Stanisławka	13	45	22	10,89
21.	Wólka Horyszowska	2	2	1	1,33
RAZEM		220	794	487	7,16

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Sitnie.

Największe natężenie problemów związanych z ubóstwem obserwowane jest na terenie sołectw:

- ❖ Rozdoły: 16,20 osoby/ 100 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Kornelówka: 11,32/ 100 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Stanisławka: 10,89/ 100 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Sitno: 10,10/ 100 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Stabrow: 8,58/ 100 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Cześniki: 9,32/ 100 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Czołki: 9,16/ 100 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Horyszów Polski: 9,0/ 100 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Cześniki- Kolonia Górna: 7,89/ 100 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Cześniki- Kolonia: 7,78/ 100 mieszkańców sołectwa.

W pozostałych jednostkach administracyjnych gminy wartość wskaźników zbliżona jest do średniej gminnej (7,16 osoby/ 100 mieszkańców) lub jest nieco większa (posiada wartości korzystniejsze).

3.1.3. Bezrobocie

Na koniec 2016 roku liczba bezrobotnych w Gminie Sitno wynosiła 320, z czego 164 osoby były kobietami (51,25%). Stanowi to 7,04% wszystkich osób w wieku produkcyjnym. Wartość ta jest korzystniejsza od wskaźnika powiatowego, który wynosi 7,95%. W latach 2010 – 2016 liczba bezrobotnych zmniejszyła się z 377 do 320 osób, tj. o 15,12% (w powiecie zamojskim o 15,65%).

Struktura bezrobocia na terenie gminy przedstawiała się następująco:

- ❖ liczba bezrobotnych ogółem: 320 osób, w tym 164 kobiety,

- ❖ liczba uprawnionych do zasiłku: 14 osób,
- ❖ liczba osób długotrwale bezrobotnych: 112 osób.

Tabela 3.7. Bezrobocie na terenie Gminy Sitno (31.12.2016).

Powiat / Gmina	Liczba bezrobotnych		Uprawnieni do zasiłku	Bezrobotni zwolnieni z przycz. dot. zakł. pracy	Długotrwale bezrobotni (pow. 24 m.)
	Ogółem	Kobiety			
Gmina Sitno	320	164	14	7	112
Powiat zamojski	5320	2584	623	240	2 762

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych WUP Lublin, <http://wuplublin.praca.gov.pl>.

Analiza rozkładu bezrobocia na poszczególne sołectwa wykazuje duże zróżnicowanie. Wskaźnik liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym niekorzystne wartości (powyżej średniej gminnej) przybiera w następujących sołectwach:

- ❖ Cześniki: 9,70 osoby bezrobotnej,
- ❖ Cześniki- Kolonia Górna: 12,50 osoby bezrobotnej,
- ❖ Horyszów Polski: 7,50 osoby bezrobotnej,
- ❖ Horyszów - Nowa Kolonia: 9,17 osoby bezrobotnej,
- ❖ Horyszów - Stara Kolonia: 7,84 osoby bezrobotnej,
- ❖ Kornelówka: 10,94 osoby bezrobotnej,
- ❖ Rozdoły: 7,05 osoby bezrobotnej,
- ❖ Sitno: 7,55 osoby bezrobotnej,
- ❖ Stabrow: 10,81 osoby bezrobotnej,
- ❖ Stanisławka: 14,28 osoby bezrobotnej,
- ❖ Wólka Horyszowska: 9,52 osoby bezrobotnej.

Należy uznać, iż we wskazanych jednostkach administracyjnych problem bezrobocia ma największe natężenie w skali gminy i stanowi istotną barierę rozwoju społecznego i gospodarczego.

Tabela 3.8. Rozkład bezrobocia w sołectwach.

L.p.	Sołectwo	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Uprawnieni do zasiłku	Długotrwale bezrobotni
		osoby				
1.	Boży Dar	4	2	2	1	3
2.	Cześniki	29	14	15	1	8
3.	Cześniki- Kolonia	4	2	2	0	2
4.	Cześniki- Kolonia Górna	10	4	6	0	1
5.	Czołki	12	6	6	0	6
6.	Horyszów Polski	24	11	13	1	5
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	10	5	5	0	4
8.	Horyszów - Stara Kolonia	8	4	4	0	3
9.	Janówka	4	2	2	0	3

10.	Jarosławiec	22	10	12	3	8
11.	Jarosławiec Dolny	14	9	5	2	3
12.	Jarosławiec Górny	16	7	9	1	4
13.	Kolonia Sitno	14	6	8	0	3
14.	Karp	4	2	2	0	2
15.	Kornelówka	30	15	15	0	16
16.	Kornelówka - Kolonia	0	0	0	0	0
17.	Rozdoły	12	6	6	0	5
18.	Sitno	33	16	17	2	8
19.	Stabrow	48	25	23	2	21
20.	Stanisławka	18	8	10	1	7
21.	Wólka Horyszowska	4	2	2	0	0
RAZEM		320	156	164	14	112

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych WUP Lublin, <http://wuplublin.praca.gov.pl> oraz UG Sitno.

Tabela 3.9. Natężenie bezrobocia w poszczególnych sołectwach gminy (31.12.2016).

L.p.	Sołectwo	Osoby w wieku produkcyjnym (15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni)	Liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym
		osoby	osoby
1.	Boży Dar	202	1,98
2.	Cześniki	299	9,70
	Cześniki- Kolonia	101	3,96
	Cześniki- Kolonia Górna	80	12,50
5.	Czołki	250	4,80
6.	Horyszów Polski	320	7,50
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	109	9,17
8.	Horyszów - Stara Kolonia	102	7,84
9.	Janówka	95	4,21
10.	Jarosławiec	502	4,38
11.	Jarosławiec Dolny	269	5,20
12.	Jarosławiec Górny	293	5,46
13.	Kolonia Sitno	316	4,43
14.	Karp	103	3,88
15.	Kornelówka	274	10,94
16.	Kornelówka - Kolonia	15	0
17.	Rozdoły	170	7,05
18.	Sitno	437	7,55
19.	Stabrow	444	10,81
20.	Stanisławka	126	14,28
21.	Wólka Horyszowska	42	9,52
RAZEM		4549	7,03

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Sitnie.

Na terenie gminy obserwuje się wzrost liczby osób bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej. W latach 2010 – 2016 wartość ta wzrosła ze 107 osób w roku 2010 do 153 osób w roku 2016, tj. o 42,99%. W powiecie zamojskim zjawisko to miało dużo mniejszą skalę – osiągnęło poziom niespełna 35%.

Tabela 3.10. Bezrobotni korzystający z pomocy społecznej w 2010 roku (31.12.2010).

L.p.	Sołectwo	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Uprawnieni do zasiłku	Długotrwale bezrobotni	Absolwenci
1.	Boży Dar	2	0	2	0	1	0

2.	Cześniaki	8	2	6	0	4	0
3.	Cześniaki- Kolonia	3	0	3	0	1	0
4.	Cześniaki- Kolonia Górna	1	0	1	0	0	0
5.	Czołki	2	0	2	0	1	0
6.	Horyszów Polski	10	1	9	0	5	0
7.	Horyszów - Nowa Kol.	3	1	2	0	0	0
8.	Horyszów - Stara Kol.	3	0	3	0	1	0
9.	Janówka	4	1	3	0	1	0
10.	Jarosławiec	13	3	10	0	7	0
11.	Jarosławiec Dolny	2	1	1	0	0	0
12.	Jarosławiec Górny	2	1	1	0	0	0
13.	Kolonia Sitno	4	2	2	0	1	0
14.	Karp	3	1	2	0	0	0
15.	Kornelówka	14	4	10	0	4	0
16.	Kornelówka - Kolonia	1	1	0	0	0	0
17.	Rozdoły	3	1	2	0	2	0
18.	Sitno	7	3	4	0	1	0
19.	Stabrów	13	3	10	0	6	0
20.	Stanisławka	7	3	4	0	2	0
21.	Wólka Horyszowska	2	0	2	0	0	0
RAZEM		107	28	79	0	37	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Sitnie.

Tabela 3.11. Bezrobotni korzystający z pomocy społecznej w 2016 roku (31.12.2016).

L.p.	Sołectwo	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Uprawnieni do zasiłku	Długotrwale bezrobotni	Absolwenci
1.	Boży Dar	2	1	1	0	1	0
2.	Cześniaki	14	2	12	0	6	0
3.	Cześniaki- Kolonia	2	0	2	0	1	0
4.	Cześniaki- Kolonia Górna	2	1	1	0	1	0
5.	Czołki	6	3	3	0	4	0
6.	Horyszów Polski	12	4	8	0	5	0
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	5	2	3	0	2	0
8.	Horyszów - Stara Kolonia	4	2	2	0	3	0
9.	Janówka	2	1	1	0	2	0
10.	Jarosławiec	11	4	7	0	6	0
11.	Jarosławiec Dolny	7	3	4	0	2	0
12.	Jarosławiec Górny	8	4	4	0	3	0
13.	Kolonia Sitno	7	4	3	0	3	0
14.	Karp	2	1	1	0	2	0
15.	Kornelówka	15	6	9	0	11	0
16.	Kornelówka - Kolonia	0	0	0	0	0	0
17.	Rozdoły	6	2	4	0	4	0
18.	Sitno	13	5	8	0	7	0
19.	Stabrów	24	12	12	0	14	0
20.	Stanisławka	9	3	6	0	6	0
21.	Wólka Horyszowska	2	1	1	0	0	0
RAZEM		153	61	92	0	83	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Sitnie.

Analiza procentowego udziału liczby osób bezrobotnych korzystających z opieki społecznej w liczbie bezrobotnych ogółem we wszystkich sołectwach gminy kształtuje się na poziomie zbliżonym do 50%. Potwierdza to wysoki poziom ubóstwa rodzin objętych tym problemem, wynikający z pozostawania na bezrobociu wszystkich członków rodziny w wieku produkcyjnym lub zbyt niskich dochodów osób pracujących. Fakt ten

potwierdzają dane z GOPS, które wskazują, że 61,37% beneficjentów pomocy społecznej to osoby zagrożone wykluczeniem z powodu ubóstwa.

3.1.4. Zatrudnienie i rynek pracy

Pod koniec 2016 roku liczba osób zatrudnionych poza rolnictwem oraz sektorem mikroprzedsiębiorstw wynosiła 328 osób, w tym:

- ❖ kobiety: 186 (56,7%),
- ❖ mężczyźni: 142 (43,3%).

Od 2010 roku liczba osób zatrudnionych wzrosła o 27 osób, tj. o prawie 9%. Największy udział w tworzeniu miejsc pracy miały podmioty funkcjonujące w ramach sekcji PKD 2007: K+L+M+N+O+P+Q+R+S, które zatrudniały łącznie 224 osoby oraz przedsiębiorstwa z sekcji G+H+I+J, gdzie znalazły zatrudnienie 52 osoby¹⁵.

Na podstawie informacji z obszaru przedsiębiorczości, pomocy społecznej, rynku pracy opracowano szacunkową strukturę zatrudnienia w Gminie Sitno. Przyjęto przy tym następujące założenia dotyczące miejsc pracy:

- ❖ zarejestrowane osoby bezrobotne: 320 osób,
- ❖ osoby zatrudnione poza rolnictwem: 328 osób
- ❖ sektor mikroprzedsiębiorstw (szacunkowo): 600 osób,
- ❖ renty emerytury i inne niezarobkowe źródła utrzymania: 471 osób,
- ❖ działalność rolnicza (szacunkowo): 2300 osób,
- ❖ osoby w wieku produkcyjnym: 4549.

Wyniki przeprowadzonej analizy przedstawiają się następująco:

- ❖ Bezrobotni (zarejestrowani): 7,00%,
- ❖ Zatrudnienie poza rolnictwem (sektor publiczny, podmioty gospodarcze powyżej 9 osób zatrudnionych): 7,2%,
- ❖ Zatrudnieni w sektorze mikroprzedsiębiorstw: 13,2%,
- ❖ Rolnictwo: 50,5%
- ❖ Renty emerytury i inne niezarobkowe źródła utrzymania: 10,4%,
- ❖ Inne: 11,7%.

Powyższa struktura zatrudnienia jest typowa dla obszarów wiejskich, gdzie dominującym źródłem utrzymania jest rolnictwo. Uwagę zwraca stosunkowo duży udział mikroprzedsiębiorstw w tworzeniu miejsc pracy. Wysoką wartość przybiera wskaźnik określony dla kategorii „Inne”, który dotyczy osób, którym nie przypisano konkretnego źródła utrzymania. Obejmuje on tzw. bezrobocie ukryte, a także osoby pozostające z własnej woli poza rynkiem pracy. Zawierać może też elementy niedoszacowania innych kategorii zatrudnienia.

¹⁵ GUS, Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

3.1.5. Usługi społeczne i infrastruktura

PRZEDSZKOLA

Funkcjonują tutaj dwie samodzielne placówki przedszkolne: Przedszkole Samorządowe w Sitnie oraz Przedszkole w Jarosławcu, których organem założycielskim jest gmina. Ponadto oddziały przedszkolne znajdują się przy szkołach podstawowych w Cześnikach, Horyszowie Polskim, Kolonii Sitno i Kornelówce, które prowadzone są przez lokalne stowarzyszenie. W 2016 roku z opieki przedszkolnej korzystało 232 dzieci w wieku 3 – 6 lat. W latach 2010 – 2016 liczba dzieci w placówkach zmniejszyła się z 273 do 232 osób, tj. o ponad 15%. Pomimo tego faktu należy ocenić, iż wszystkie placówki łącznie w dalszym ciągu dysponują niewystarczającą liczbą miejsc

w stosunku do zapotrzebowania. Część z nich wymaga adaptacji dodatkowych pomieszczeń, a wszystkie potrzebują uzupełnienia wyposażenia i zakupu pomocy dydaktycznych.

SZKOŁY

Po wdrożeniu reformy oświaty od 1 września 2017 roku lista placówek oświatowych na terenie Gminy Sitno uległa zmianie. Aktualna ich lista przedstawiona została w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.12. Szkoły podstawowe w Gminie Sitno (od 1 września 2017 roku).

L.p.	Nazwa placówki	Organ prowadzący
1.	Szkoła Podstawowa w Sitnie	Gmina Sitno
2.	Szkoła Podstawowa w Jarosławcu	Gmina Sitno
3.	Szkoła Podstawowa w Kornelówce	Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Gminy Sitno i Okolic C.L
4.	Szkoła Podstawowa w Horyszowie P.	Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Gminy Sitno i Okolic C.L
5.	Szkoła Podstawowa w Kolonii Sitno	Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Gminy Sitno i Okolic C.L
6.	Szkoła Podstawowa w Cześnikach	Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Gminy Sitno i Okolic C.L

Źródło: Uchwała nr XXXIV/184/2017 Rady Gminy Sitno z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie dostosowania sieci szkół podstawowych i gimnazjów do nowego ustroju szkolnego.

Powyższą listę należy uzupełnić o Gimnazjum w Sitnie i Gimnazjum w Jarosławcu, które pozostały po wcześniejszym systemie oświaty. W ciągu najbliższych lat zostaną one wygaszone albo przekształcone w dodatkowe szkoły podstawowe¹⁶.

W organizacji aktualnego systemu szkolnego uwagę zwraca duży udział społeczności lokalnej w prowadzeniu placówek oświatowych. Aż cztery z sześciu szkół prowadzone są przez Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Gminy Sitno i Okolic C.L, co nie jest zbyt często spotykane w gminach

¹⁶ Uchwała nr XXXIV/184/2017 Rady Gminy Sitno z dnia 31 marca 2017 roku w sprawie dostosowania sieci szkół podstawowych i gimnazjów do nowego ustroju szkolnego.

Lubelszczyzny. Rozkład procentowy uczniów pobierających naukę we wskazanych formułach organizacyjnych przedstawiał się następująco:

- ❖ szkoły publiczne prowadzone przez gminę: 59% uczniów,
- ❖ szkoły niepubliczne prowadzone przez stowarzyszenie: 41%.

Analiza liczby uczniów na przestrzeni ostatnich pięciu lat wskazuje, że ich liczba w szkołach podstawowych utrzymuje się na zbliżonym poziomie, ulegając nieznacznym zmianom w poszczególnych latach szkolnych.

Tabela 3.13. Uczniowie w szkołach podstawowych w latach 2010 – 2016.

Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
410	407	396	408	417	471	425

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Funkcjonują tutaj dwa gimnazja, które prowadzone są przez gminę: Gimnazjum im. kardynała Stefana Wyszyńskiego w Sitnie oraz Gimnazjum im. hetmana Jana Zamoyskiego w Jarosławcu. W roku szkolnym 2015/2016 w siedmiu oddziałach naukę pobierało 174 uczniów, w tym absolwenci stanowili 68 osób.

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat zauważalne jest wyraźne zmniejszanie się liczby uczniów gimnazjów. Jest to efektem zarówno niekorzystnych procesów demograficznych, jak i zaostrzającej się konkurencji. Zjawisko to jest szczególnie widoczne w miejscowościach położonych w pobliżu ośrodka miejskiego Zamościa. Wpływa to negatywnie na budżet gminy, gdyż utrata uczniów związana jest również ze zmniejszeniem subwencji oświatowej na działalność placówek szkolnych.

Tabela 3.14. Uczniowie w gimnazjach w latach 2010 – 2016.

Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	2014	2015	2016
268	249	240	225	209	183	174

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Do najważniejszych potrzeb inwestycyjnych w obiektach szkolnych funkcjonujących na terenie Gminy Sitno należy zaliczyć:

- ❖ termomodernizację (wymiana okien i dachów, ocieplenie ścian),
- ❖ wymianę źródeł ciepła,
- ❖ remonty instalacji wewnętrznych,
- ❖ adaptację pomieszczeń na nowe klasy.

Centrum edukacji ponadgimnazjalnej i szkolnictwa wyższego dla obszaru Gminy Sitno jest miasto Zamość. Funkcjonuje tam kilkanaście placówek

oferujących kształcenie zawodowe i ogólne. Działają tam też uczelnie wyższe, w tym:

- ❖ Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica w Zamościu,
- ❖ Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie Wydział Zamiejscowy w Zamościu,
- ❖ Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna im. Jana Zamoyskiego w Zamościu,
- ❖ Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu.

Opisaną powyżej ofertę edukacyjną uzupełniają różnego rodzaju placówki szkolne i uczelnie położone w Lublinie, który zaliczany jest do największych centrów uniwersyteckich w kraju. Podkreślić należy, iż obszar objęty niniejszym opracowaniem położony jest w odległości ok. 10 km od stolicy województwa.

KULTURA

Główną instytucją kultury działającą na terenie Gminy Sitno jest Centrum Kultury z Biblioteką w Sitnie. Powstała ona 1 kwietnia 2014 roku w wyniku połączenia Gminnej Biblioteki Publicznej i Centrum Kultury w Sitnie¹⁷. Jednostka realizuje działania w dziedzinie upowszechniania kultury i czytelnictwa. Zajmuje się również szeroko rozumianą promocją gminy realizowaną w skali powiatowej, regionalnej i krajowej. Do jej podstawowych zadań należy:

- ❖ realizowanie działań w dziedzinie wychowania, edukacji oraz upowszechniania wiedzy i kultury,
- ❖ ochrona tradycji kulturalnych i dziedzictwa kulturowego gminy,
- ❖ upowszechnianie dorobku i osiągnięć instytucji kultury, twórców
- ❖ i zespołów amatorskiego ruchu artystycznego oraz popularyzowanie i promowanie najcenniejszych wartości artystycznych kultury narodowej,
- ❖ prowadzenie działalności wydawniczej i promocyjnej,
- ❖ koordynacja działalności kulturalnej,
- ❖ gromadzenie i udostępnianie informacji oraz dokumentacji dotyczącej prowadzonej działalności¹⁸.

Główna siedziba Centrum w Sitnie znajduje się w specjalnie przygotowanym budynku, w którego skład wchodzi pomieszczenia dydaktyczne, biurowe i rekreacyjne oraz sala widowiskowa. Jednostka zarządza również świetlicami wiejskimi na terenie gminy.

¹⁷ Uchwała nr XLII/233/2013 Rady Gminy Sitno z dnia 30 grudnia 2013 roku w sprawie połączenia samorządowych instytucji kultury – Gminnej Biblioteki Publicznej w Sitnie i Centrum Kultury w Sitnie, Dz. Urz. Woj. Lub. z 2014 roku, poz. 552.

¹⁸ Tamże, art. § 6, ust. 1.

Placówka otacza opieką merytoryczną 14 Kół Gospodyń Wiejskich, prowadzi również zespoły artystyczne, w tym:

- ❖ Młodzieżową Orkiestrę Dętą,
- ❖ Chór Wiarus, Kornelki i Ludowy Zespół Śpiewaczy Kajetanie,
- ❖ Zespół Tańca Nowoczesnego ONTIS.

W siedzibie Centrum prowadzone są bezpłatne zajęcia fitness, czynna jest siłownia. Placówka dysponuje również pomieszczeniem do treningów tenisa stołowego.

Usługi w zakresie czytelnictwa realizowane są przez bibliotekę, dwie filie biblioteczne w Horyszowie Polskim oraz Cześnikach oraz punkt biblioteczny w Stanisławce. Dysponują one łącznie księgozbiorem liczącym 11 878 woluminów. Na wysokim poziomie realizowane są usługi związane

z rozwojem społeczeństwa informacyjnego. Wszystkie biblioteki udostępniają użytkownikom komputery z dostępem do Internetu. Większość z nich oferuje możliwość podłączenia komputera (urządzenia mobilnego) do Internetu bezprzewodowego na miejscu.

Analiza działalności organizacyjnej i merytorycznej Centrum Kultury z Biblioteką w Sitnie wskazuje na wysoki poziom usług kultury świadczonych na terenie gminy. Natomiast mankamentem jest zróżnicowany stan techniczny świetlic wiejskich, niepełne wyposażenie w media, niezagospodarowane otoczenia (brak placów zabaw i małej architektury) oraz ich niekompletne wyposażenie, co w przyszłości powinno być przedmiotem działań inwestycyjnych gminy.

SPORT, REKREACJA, TURYSTYKA

Na terenie gminy zlokalizowanych jest kilkanaście obiektów sportowo – rekreacyjnych, które w większości położone są przy placówkach szkolnych. Zapewnia to ich efektywne wykorzystanie oraz powszechny dostęp. Pełny katalog tych obiektów przedstawiony został w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.15. Obiekty sportowo – rekreacyjne na terenie gminy.

Lokalizacja (miejscowość)	Rodzaj obiektu
Jarosławiec (przy szkole)	sala gimnastyczna
	siłownia zewnętrzna
	boiska „ORLIK”
	plac zabaw
Sitno (przy szkole)	sala gimnastyczna
	boiska
	plac zabaw
	siłownia
Kornelówka (przy szkole)	siłownia zewnętrzna

	boisko
	plac zabaw, siłownia wewnętrzna
	siłownia wewnętrzna
Horyszów Polski (przy szkole)	boisko
	plac zabaw
Cześniki (centrum)	boisko
Cześniki (przy szkole)	plac zabaw, boisko
Kolonia Sitno (przy szkole)	boisko
	plac zabaw
Czołki (centrum)	boisko

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez UG Sitno.

Budowa dwóch ze wskazanych powyżej obiektów, w Jarosławcu i Kolonii Sitno, była współfinansowana w ramach Działania Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla małych projektów objętego PROW na lata 2007 - 2013.

Stan techniczny infrastruktury sportowo – rekreacyjnej na terenie gminy należy ocenić jako dobry. Wśród podstawowych zadań inwestycyjnych należy wymienić: powiększenie powierzchni niektórych obiektów, budowę ogrodzeń lub parkanów separujących, zainstalowanie zewnętrznych urządzeń treningowych i małej architektury oraz drobne roboty budowlane.

Na omawianym obszarze znajdują się również elementy infrastruktury turystycznej. Najważniejszym z nich jest wojewódzki Szlak po Działach Grabowieckich (zielony) o długości całkowitej wynoszącej 28 km, który przebiega przez następujące miejscowości: Kornelówka PKS – Łaziska – Suchodębie – Skierbieszów – Las Sitaniecki – Wierzba – Stary Zamość PKS. Przebiega tędy również szlak rowerowy z Zamościa poprzez Łapiguz, Czołki, Sitno, Kolonię Sitno, Janówkę, Rozdoły do Grabowca. Na terenie gminy znajdują się trzy punkty widokowe:

- ❖ Jarosławiec – widok na Dział Grabowiecki,
- ❖ Sitno - widok na zespół pałacowo-parkowy i dolinę rzeki Czarny Potok,
- ❖ Kornelówka Kolonia - punkt widokowy (ok. 280 m n.p.m.) na Skierbieszowski Park Krajobrazowy.

Poziom rozwoju infrastruktury turystycznej, uwzględniając atrakcyjność środowiska i walory kulturowe, należy uznać za niewystarczający. W tym zakresie niezbędne będzie podjęcie działań inwestycyjnych, które umożliwią stworzenie dalszych elementów zaplecza turystycznego, wykorzystujących lokalne zasoby.

OCHRONA ZDROWIA

Podstawową placówką, świadczącą usługi medyczne, na terenie gminy jest Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia w Sitnie.

Jego działalność jest finansowana na podstawie kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia. Placówka dysponuje następującymi gabinetami:

- ❖ gabinet lekarza podstawowej opieki zdrowotnej,
- ❖ gabinet lekarza rodzinnego (dwa gabinety),
- ❖ gabinet medycyny szkolnej,
- ❖ gabinet pielęgniarki środowiskowej-rodzinnej.

Dużym udogodnieniem dla mieszkańców jest fakt, iż lekarze zatrudnieni w ośrodku zdrowia realizują również wizyty domowe. W roku 2016 udzielono łącznie 23 285 porad ambulatoryjnych, co pozwala określić wskaźnik liczby porad na jednego mieszkańca w ciągu roku na poziomie 3,42. Wartość obliczona dla powiatu zamojskiego jest niewiele wyższa i wynosi 3,58¹⁹. Funkcjonują tutaj dwa gabinety stomatologiczne oraz apteka, zlokalizowane w miejscowości Sitno.

Porady specjalistyczne świadczone są w pobliskim Zamościu, gdzie działalność prowadzi prawie 40 zakładów opieki zdrowotnej i prywatne gabinety specjalistyczne²⁰. Tam również zlokalizowane są dwa szpitale: Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Papieża Jana Pawła II oraz Zamojski Szpital Niepubliczny Sp. z o.o.

3.1.6. Bezpieczeństwo publiczne

Na terenie gminy działa posterunek policji z siedzibą w Sitnie, w którym zatrudnionych jest czterech pracowników. Według statystyk policyjnych w 2016 roku na terenie gminy popełniono 329 przestępstw i wykroczeń, w tym:

- ❖ Kradzieże i włamania: 13 zdarzeń,
- ❖ Bójki i pobicia, naruszenie nietykalności cielesnej: 4 zdarzenia,
- ❖ Oszustwo: 1 zdarzenie,
- ❖ Narkotyki: 6 zdarzeń,
- ❖ Nietrzeźwi kierujący: 26 zdarzeń,
- ❖ Wypadki i kolizje drogowe: 43,
- ❖ Uszkodzenia mienia: 2 zdarzenia,
- ❖ Interwencje domowe: 84 zdarzenia,
- ❖ Interwencje publiczne: 150 zdarzeń.

Podkreślić należy, iż w latach 2012 – 2016 przestępczość na terenie gminy utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Odnotowane były niewielkie różnice w poszczególnych wskaźnikach, ale w żadnym przypadku nie przekroczyły one poziomu 3,5% (w 2012 roku liczba przestępstw i wykroczeń wyniosła 341), co potwierdza powyższy wniosek.

¹⁹ GUS, Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

²⁰ Tamże.

Szczegółowy wykaz przestępstw i wykroczeń w podziale na poszczególne sołectwa przedstawiony został w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.16. Wykroczenia i przestępstwa w podziale na sołectwa w 2016 roku – część I.

L.p.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Kradzieże i włamania	Bójki i pobicia	Oszustwo	Narkotyki	Nietrzeźwi kierujący	Wypadki i kolizje drogowe
1.	Boży Dar	284					1	2
2.	Cześniki	461	1	1			2	2
3.	Cześniki- Kolonia	167					1	1
4.	Cześniki- Kolonia Górna	114	1	1		1	2	3
5.	Czołki	393					1	1
6.	Horyszów Polski	500	1				1	3
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	162				1		1
8.	Horyszów - Stara Kolonia	153					2	1
9.	Janówka	152		1				1
10.	Jarosławiec	774	2				3	5
11.	Jarosławiec Dolny	370	1				2	3
12.	Jarosławiec Górny	404	1			1	3	4
13.	Kolonia Sitno	443	1				1	2
14.	Karp	154					1	1
15.	Kornelówka	424	1				1	1
16.	Kornelówka - Kolonia	23					1	2
17.	Rozdoły	253	1					1
18.	Sitno	643	2	1		1	3	4
19.	Stabrow	652			1			2
20.	Stanisławka	202				1		2
21.	Wólka Horyszowska	75				1	1	1
RAZEM GMINA		6803	13	4	1	6	26	43

- parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej
- parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Sitno.

Największą liczbę przestępstw i wykroczeń w 2016 roku zanotowano w Sitnie – 11,25% wszystkich tego typu zdarzeń na terenie gminy. Wysoki poziom tego wskaźnika wystąpił także w sołectwach:

- ❖ Cześniki: 7,93% zdarzeń na terenie gminy,
- ❖ Jarosławiec: 7,93% zdarzeń na terenie gminy,
- ❖ Jarosławiec Górny: 7,60% zdarzeń na terenie gminy,
- ❖ Cześniki- Kolonia Górna: 7,30% zdarzeń na terenie gminy.

Tabela 3.17. Wykroczenia i przestępstwa w podziale na sołectwa w 2016 roku – część II.

L.p.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Uszkodzenia mienia	Interwencje domowe	Interwencje publiczne	Liczba zdarzeń w ciągu roku	Udział zdarzeń w sołectwie w ogólnej liczbie zdarzeń na terenie gminy w ciągu roku (%)	Liczba zdarzeń/ 100 mieszkańców sołectwa
1.	Boży Dar	84		2	5	10	3,05	11,90
2.	Cześniki	461		8	12	26	7,93	5,64
3.	Cześniki- Kolonia	167		3	5	10	3,05	5,98
4.	Cześniki- Kolonia Górna	114		6	10	24	7,30	21,05
5.	Czołki	393		2	6	10	3,05	2,54
6.	Horyszów Polski	500		5	9	19	5,78	3,80
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	162		3	5	10	3,05	4,72
8.	Horyszów - Stara Kolonia	153		2	3	8	2,44	5,22
9.	Janówka	152		4	4	10	3,05	4,81
10.	Jarosławiec	774	1	6	9	26	7,93	3,35
11.	Jarosławiec Dolny	370		3	6	15	4,57	4,05
12.	Jarosławiec Górny	404		5	11	25	7,60	6,18
13.	Kolonia Sitno	443		3	8	15	4,57	3,38
14.	Karp	154		2	4	8	2,44	5,19
15.	Kornelówka	424		1	2	6	1,83	1,41
16.	Kornelówka - Kolonia	23		3	9	15	4,57	65,21
17.	Rozdoły	253		4	7	13	3,96	5,13
18.	Sitno	643	1	11	14	37	11,25	5,75
19.	Stabrow	652		5	7	15	4,56	2,30
20.	Stanisławka	202		4	8	15	4,57	7,42
21.	Wólka Horyszowska	75		2	6	11	3,35	4,44
RAZEM GMINA		6803	2	84	150	329	100,00	4,83

- parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej
- parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Sitno.

W celu przeanalizowania natężenia występowania zdarzeń kryminalnych w poszczególnych jednostkach przeprowadzono analizę wskaźnika „Liczba zdarzeń/ 100 mieszkańców sołectwa”, który wskazuje poziom przestępczości w powiązaniu z liczbą mieszkańców. Szczegóły tych badań zostały przedstawione w tabeli zamieszczonej powyżej. Wskazują one, że największe natężenie przestępczości występowało w sołectwie Kornelówka – Kolonia, gdzie wartość wskaźnika osiągnęła poziom 65,21 zdarzenia/ 100 mieszkańców sołectwa. Wynik jest ten pod względem statystycznym nieco zaburzony ze względu na małą liczbę mieszkańców – 23 osoby. Do innych sołectw o najwyższym poziomie przestępczości należą:

- ❖ Cześniki- Kolonia Górna: 21,05 zdarzeń/ 100 mieszkańców sołectwa,
- ❖ Boży Dar: 11,90 zdarzeń/ 100 mieszkańców sołectwa.

Zadania związane z bezpieczeństwem publicznym, w tym pożarowym, na terenie gminy realizuje 10 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, które posiadają ok. 260 czynnych członków. Ich szczegółowy wykaz wraz

z krótkim opisem przedstawiony został w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.18. Jednostki OSP na terenie Gminy Sitno.

Jednostka OSP	Liczba czynnych członków	Młodzieżowe drużyny pożarnicze	Wyposażenie w samochody
Ochotnicza Straż Pożarna w Cześnikach	16	-	Mercedes 409
Ochotnicza Straż Pożarna w Czołkach	25	2 MDP chłopców i dziewcząt.	Star 266
Ochotnicza Straż Pożarna w Horyszowie Polskim	26	MDP chłopców	Magirus 170
Ochotnicza Straż Pożarna w Jarosławcu	24	-	Magirus SD 30
Ochotnicza Straż Pożarna w Kolonii Sitno	26	MDP chłopców	Mercedes 409
Ochotnicza Straż Pożarna w Kornelówce	37	2 MDP chłopców i dziewcząt	Mercedes 409
Ochotnicza Straż Pożarna w Rozdołach	35	-	Star 29
Ochotnicza Straż Pożarna w Sitnie (KSR-G)	26	-	Star 244, Ford
Ochotnicza Straż Pożarna w Stabrowie	19	-	Tarpan-Honker
Ochotnicza Straż Pożarna w Stanisławce	19	MDP dziewcząt	Daimler Benz 1000 I

Źródło: strona internetowa Gminy Sitno, http://intercom.nazwa.pl/_sitno/osp.

Wszystkie jednostki wyposażone są w samochody specjalistyczne, w tym ratowniczo – gaśnicze. Należy jednak wskazać zróżnicowany stan techniczny pojazdów i ich niekompletne wyposażenie w sprzęt osobisty i techniczny. OSP z Sitna funkcjonuje w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego.

3.1.7. Aktywność mieszkańców – jakość kapitału ludzkiego

Zasadniczym wskaźnikiem obrazującym jakość kapitału społecznego gminy jest aktywność obywatelska mieszkańców, przejawiająca się uczestnictwem w organizacjach społecznych, grupach nieformalnych i innych organizowanych inicjatywach obywatelskich. O aktywności obywatelskiej świadczy również uczestnictwo mieszkańców w wyborach prezydenckich, parlamentarnych, europejskich oraz samorządowych.

Ważną funkcję w społeczności lokalnej pełnią różnego rodzaju lokalne organizacje pozarządowe, wśród których należy wskazać Stowarzyszenie Społeczno - Kulturalne „Nad Czarnym Potokiem”, Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Gminy Sitno, Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych, Stowarzyszenie Faktoria Talentów. Na terenie gminy ma też swoją

siedzibę Lokalna Grupa Działania Ziemia Zamojska, która zarządza środkami finansowymi z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Podmiot ten był inicjatorem wielu działań o charakterze kulturowym, pośredniczył również

w pozyskaniu środków finansowych na realizację projektów wspierających rozwój i utrwalanie miejscowych zasobów kultury duchowej i materialnej. Podkreślić należy dużą aktywność 14 Kół Gospodyń Wiejskich, działających na terenie następujących miejscowości: Boży Dar, Cześniki, Cześniki Kolonia Górna, Cześniki Kolonia Dolna, Czołki, Horyszów Polski, Jarosławiec Górny, Jarosławiec, Jarosławiec Dolny, Kolonia Sitno, Kornelówka, Stanisławka, Stabrow, Sitno.

Dużą rolę w promowaniu i udostępnianiu lokalnego dziedzictwa kultury niematerialnej odgrywają też Ochotnicze Straże Pożarne, które reprezentowane są przez 10 jednostek. Są one nieodłącznym elementem krajobrazu kulturowego polskiej wsi.

Trudno jest przecenić rolę wskazanych powyżej podmiotów w działaniach mających na celu promocję i zachowanie lokalnych tradycji i zwyczajów. Ich aktywność ma bezpośredni związek z:

- ❖ gromadzeniem zasobów kultury niematerialnej (pieśni, przyśpiewki, poezja ludowa, zwyczaje i obrzędy itp.),
- ❖ utrwalaniem tych zasobów w formie audio i video (elementy digitalizacji zasobów kultury),
- ❖ prezentowaniem lokalnej kultury podczas bezpośrednich spotkań z publicznością,
- ❖ promocją lokalnych tradycji i dziedzictwa kulturowego publiczności zewnętrznej,
- ❖ przekazywaniem lokalnej tradycji następnemu pokoleniu.

Analiza nasycenia poszczególnych sołectw w organizacje pozarządowe wskazała, że do najsłabszych jednostek w tym zakresie należą: Horyszów - Nowa Kolonia, Horyszów - Stara Kolonia, Janówka, Kornelówka – Kolonia, Rozdoły i Wólka Horyszowska, w których nie funkcjonuje żadne stowarzyszenie. Po jednym stowarzyszeniu funkcjonuje w Cześnikach – Kolonii, cześnikach – Kolonia Górna, Jarosławiec Dolny i Jarosławiec Górny. Zdecydowanym liderem jest sołectwo Sitno, które jako siedziba władz gminnych zapewnia najkorzystniejszą lokalizację w kontekście dostępu do urzędów i innych podmiotów. Średnia gminna liczby organizacji pozarządowych w sołectwie wynosi 1,38.

Tabela 3.19. Organizacje pozarządowe na terenie poszczególnych sołectw.

L.p.	Sołectwo	Ochotnicze Straże Pożarne	Kola Gospodni wiejskich	Inne organizacje pozarządowe	Razem	Nasylenie sołectw w organizacje pozarządowe
1.	Boży Dar		1		1	2
2.	Cześniaki	1	1		2	2
3.	Cześniaki- Kolonia		1		1	1
4.	Cześniaki- Kolonia Górna		1		1	1
5.	Czołki	1	1	1	3	3
6.	Horyszów Polski	1	1		2	2
7.	Horyszów - Nowa Kolonia					0
8.	Horyszów - Stara Kolonia					0
9.	Janówka					0
10.	Jarosławiec	1	1		2	2
11.	Jarosławiec Dolny		1		1	1
12.	Jarosławiec Górny		1		1	1
13.	Kolonia Sitno	1	1		2	2
14.	Karp					0
15.	Kornelówka	1	1	2	4	4
16.	Kornelówka - Kolonia					0
17.	Rozdoły	1				0
18.	Sitno	1	1	3	5	5
19.	Stabrow	1	1		2	2
20.	Stanisławka	1	1		2	2
21.	Wólka Horyszowska					0
RAZEM GMINA		10	14	5	29	1,38

- parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej
- parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Sitno.

Istotnym miernikiem aktywności mieszkańców jest frekwencja wyborcza. W wyborach samorządowych w 2014 roku wyniosła ona dla Gminy Sitno 44,15%, co jest wynikiem gorszym od frekwencji wojewódzkiej (49,81%) i krajowej (47,21%). Widać jej wyraźne zróżnicowanie w ramach poszczególnych obwodach. Najniższa była w obwodzie nr 3. Kolonia Sitno (obejmuje miejscowości Janówka, Kolonia Sitno, Kornelówka, Kornelówka – Kolonia) i obwodzie nr 5. Jarosławiec (obejmuje trzy sołectwa Jarosławiec). W pozostałych obwodach frekwencja zbliżona była do średniej krajowej.

Tabela 3.20. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 roku.

L.p.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba uprawnionych do głosowania	Frekwencja wyborcza
1.	Boży Dar	84	67	42,37
2.	Cześniaki	461	398	42,37
3.	Cześniaki- Kolonia	167	137	42,37
4.	Cześniaki- Kolonia Górna	114	89	42,37
5.	Czołki	393	344	48,90
6.	Horyszów Polski	500	436	48,30

7.	Horyszów - Nowa Kolonia	162	138	48,30
8.	Horyszów - Stara Kolonia	153	129	48,30
9.	Janówka	152	128	38,80
10.	Jarosławiec	774	689	39,61
11.	Jarosławiec Dolny	370	304	39,61
12.	Jarosławiec Górny	404	341	39,61
13.	Kolonia Sitno	443	373	38,80
14.	Karp	154	129	48,30
15.	Kornelówka	424	339	38,80
16.	Kornelówka - Kolonia	23	23	38,80
17.	Rozdoły	253	201	48,62
18.	Sitno	643	554	42,37
19.	Stabrow	652	551	48,90
20.	Stanisławka	202	162	48,62
21.	Wólka Horyszowska	75	59	48,30
RAZEM GMINA		6803	5591	44,15

- parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej
- parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Sitno.

W wyborach prezydenckich w 2015 roku (II tura) frekwencja była jeszcze słabsza i wyniosła 41,39% (powiat: 50,72%, kraj: 55,34). Najniższy wynik odnotowano w obwodach nr 2. Stanisławka (33,34%) i nr 3. Kolonia Sitno (36,47%). W pozostałych sołectwach zbliżone były do średniej gminnej.

Tabela 3.21. Frekwencja w wyborach prezydenckich 2015 (II tura).

L.p.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba uprawnionych do głosowania	Frekwencja wyborcza
1.	Boży Dar	84	62	41,14
2.	Cześniki	461	384	41,14
3.	Cześniki- Kolonia	167	134	41,14
4.	Cześniki- Kolonia Górna	114	85	41,14
5.	Czołki	393	336	44,03
6.	Horyszów Polski	500	416	41,12
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	162	136	41,12
8.	Horyszów - Stara Kolonia	153	131	41,12
9.	Janówka	152	122	36,47
10.	Jarosławiec	774	669	44,42
11.	Jarosławiec Dolny	370	298	44,42
12.	Jarosławiec Górny	404	332	44,42
13.	Kolonia Sitno	443	356	36,47
14.	Karp	154	127	41,12
15.	Kornelówka	424	331	36,47
16.	Kornelówka - Kolonia	23	23	36,47
17.	Rozdoły	253	195	33,34
18.	Sitno	643	541	41,12
19.	Stabrow	652	536	44,03
20.	Stanisławka	202	161	33,34
21.	Wólka Horyszowska	75	57	41,12
RAZEM GMINA		6803	5432	41,39

- parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej
- parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Sitno.

Aktywność społeczności lokalnej należy ocenić za przeciętną. Dość dobrze rozwijają się organizacje pozarządowe, których liczba wynosi 29. Słabo natomiast wygląda aktywność obywatelska w zakresie uczestnictwa w wyborach. Przeprowadzona analiza wskazuje, że zarówno w przypadku wyborów krajowych (prezydenckich) jak i samorządowych frekwencja była zdecydowanie mniejsza niż średnia wojewódzka i krajowa. Należy jednak zauważyć, że mieszkańcy chętniej uczestniczą w wyborach lokalnych niż w wyborach krajowych.

3.1.8. Potrzeby i obszary problemowe w sferze społecznej

Aktualnie do najważniejszych obszarów problemowych w sferze społecznej należy:

- ❖ Zmniejszanie się liczby ludności na skutek ujemnego przyrostu naturalnego. Wskaźnik migracji nie ma znaczenia w ocenie tego zjawiska ze względu na fakt, iż w badanym okresie (lata 2010 – 2016) bilansował się na zero. Widać wyraźne zróżnicowanie natężenia wyludniania się poszczególnych sołectw, wskaźnik w większości analizowanych jednostkach przyjmuje wartości ujemne, tylko w dwóch przypadkach wynosi 0 (Janówka i Stanisławka), a także w czterech przypadkach przyjmuje wartości dodatnie (Jarosławiec, Jarosławiec Dolny, Kornelówka i Stabród).
- ❖ Niekorzystna struktura wiekowa – wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba osób w wieku poprodukcyjnym/ 100 osób w wieku produkcyjnym – wyniósł 27,12 osób (w powiecie zamojskim: 31,68 osoby).
- ❖ Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej - udział osób objętych pomocą społeczną w ogólnej liczbie mieszkańców gminy w 2016 roku wyniósł 12,85%. Do głównych problemów społecznych na terenie poszczególnych sołectw należy zaliczyć ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę, ochrona macierzyństwa oraz bezradność w sprawach opiekuńczych.
- ❖ Wysoki poziom bezrobocia i jego nierównomierne rozłożenie w poszczególnych sołectwach.
- ❖ Dominacja ubóstwa wśród problemów społecznych - 61,37% beneficjentów pomocy społecznej to osoby zagrożone wykluczeniem z powodu ubóstwa.
- ❖ Przeciętna aktywność mieszkańców w zakresie samoorganizacji i tworzenia organizacji pozarządowych, niskie zainteresowanie udziałem w wyborach.

Skala problemów w poszczególnych sołectwach jest zróżnicowana. W celu ich weryfikacji przeprowadzono analizę wybranych wskaźników w odniesieniu do poszczególnych jednostek administracyjnych. Wykaz wykorzystanych wskaźników przedstawia się następująco:

1. Wskaźnik zmiany liczby ludności w latach 2010 – 2016 (%).
2. Przyrost naturalny na 100 mieszkańców sołectwa.
3. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym/ 100 osób w wieku produkcyjnym.
4. Udział osób objętych pomocą społeczną w ogólnej liczbie mieszkańców sołectwa (%).
5. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa.
6. Liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym.
7. Liczba przestępstw i wykroczeń/ 100 mieszkańców sołectwa.
8. Nasycenie sołectw w organizacje pozarządowe.
9. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 roku.
10. Frekwencja w wyborach prezydenckich 2015.

Tabela 3.22. Analiza wybranych wskaźników sfery społecznej w odniesieniu do poszczególnych jednostek administracyjnych – część I.

L.p.	Sołectwo	Wskaźnik zmiany liczby ludności w latach 2010 – 2016 (%)	Przyrost naturalny na 100 mieszkańców sołectwa w 2016 roku	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym/ 100 osób w wieku produkcyjnym	Udział osób objętych pomocą społeczną w ogólnej liczbie mieszkańców sołectwa w 2016 roku (%)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa	Liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym
1.	Boży Dar	-5,02	-0,70	24,25	2,47	1,40	1,98
2.	Cześniki	-4,76	-0,44	29,50	13,67	9,32	9,70
3.	Cześniki- Kolonia	-6,18	-1,20	26,91	7,79	7,78	3,96
4.	Cześniki- Kolonia Górna	-3,39	-0,88	27,34	12,28	7,89	12,50
5.	Czołki	-0,51	1,78	31,87	14,76	9,16	4,80
6.	Horyszów Polski	-1,77	-0,40	26,87	17,00	9,0	7,50
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	-4,15	0,62	27,27	10,50	5,55	9,17
8.	Horyszów - Stara Kolonia	-1,29	1,96	28,15	5,89	3,27	7,84
9.	Janówka	0	-1,32	36,45	11,55	6,58	4,21
10.	Jarosławiec	1,85	0,64	22,78	8,27	4,52	4,38
11.	Jarosławiec Dolny	5,72	0,26	22,54	7,84	4,05	5,20
12.	Jarosławiec Górny	-1,47	0,50	23,11	2,48	1,48	5,46
13.	Kolonia Sitno	-1,12	-0,88	23,12	7,45	3,84	4,43
14.	Karp	-2,54	1,95	24,52	8,45	2,59	3,88
15.	Kornelówka	0,96	-1,42	26,07	20,29	11,32	10,94
16.	Kornelówka - Kolonia	-4,17	0	53,33	4,35	4,34	0
17.	Rozdoły	-5,60	0	24,11	26,49	16,20	7,05

18.	Sitno	-5,03	-0,62	30,33	12,13	10,10	7,55
19.	Stabrow	2,55	-0,15	29,05	15,65	8,58	10,81
20.	Stanislawa	0	0,99	35,15	22,28	10,89	14,28
21.	Wolka Horyszowska	-13,80	-1,33	45,23	2,67	1,33	9,52
RAZEM GMINA		-1,86	-0,04	27,12	11,68	7,16	7,03

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Tabela 3.23. Analiza wybranych wskaźników sfery społecznej w odniesieniu do poszczególnych jednostek administracyjnych – część II.

L.p.	Sołectwo	Liczba przestępstw i wykroczeń/ 100 mieszkańców sołectwa	Nasylenie sołectw w organizacje pozarządowe	Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 roku	Frekwencja w wyborach prezydenckich 2015	Liczba wskaźników, które mają wartości poniżej (gorsze) od średniej gminnej
1.	Boży Dar	11,90	2	42,37	41,14	5
2.	Cześniki	5,64	2	42,37	41,14	9
3.	Cześniki- Kolonia	5,98	1	42,37	41,14	7
4.	Cześniki- Kolonia Górna	21,05	1	42,37	41,14	10
5.	Czołki	2,54	3	48,90	44,03	3
6.	Horyszów Polski	3,80	2	48,90	41,12	5
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	4,72	0	48,90	41,12	5
8.	Horyszów - Stara Kolonia	5,22	0	48,90	41,12	5
9.	Janówka	4,81	0	38,80	36,47	5
10.	Jarosławiec	3,35	2	39,61	44,42	1
11.	Jarosławiec Dolny	4,05	1	39,61	44,42	2
12.	Jarosławiec Górny	6,18	1	39,61	44,42	3
13.	Kolonia Sitno	3,38	2	38,80	36,47	3
14.	Karp	5,19	0	48,30	41,12	4
15.	Kornelówka	1,41	4	38,80	36,47	6
16.	Kornelówka - Kolonia	65,21	0	38,80	36,47	6
17.	Rozdoły	5,13	0	48,62	33,34	7
18.	Sitno	5,75	5	42,37	41,12	9
19.	Stabrow	2,30	2	48,90	44,03	5
20.	Stanislawa	7,42	2	48,62	33,34	6
21.	Wolka Horyszowska	4,44	0	48,30	41,12	6
RAZEM GMINA		4,83	1,38	44,15	41,39	

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

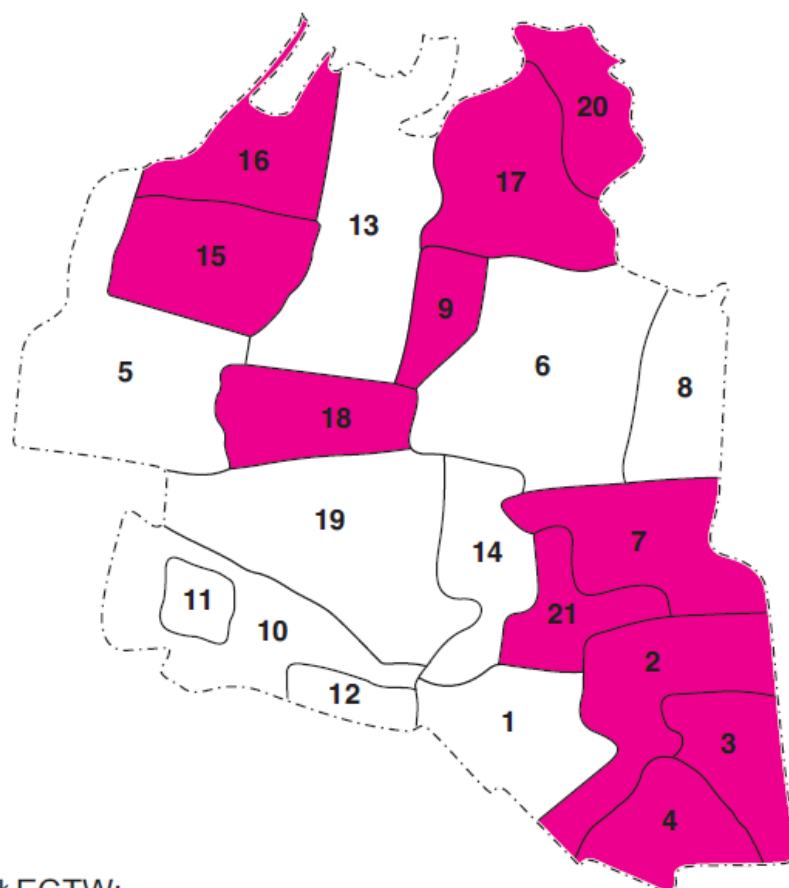
Przeprowadzona analiza wskazuje, że w szczególnie trudnej sytuacji znajdują się sołectwa Cześniki, Cześniki – Kolonia Górna, gdzie nakłada się najwięcej problemów społecznych zaobserwowanych na terenie gminy. W analizie wskaźnikowej stwierdzono odpowiednio 10 i 9 wskaźników społecznych, które uzyskały wartości poniżej średniej gminnej. Niekorzystną sytuację stwierdzono również w Cześnikach – Kolonii,

Janówce, Rozdołach, Sitnie i Wólce Horyszowskiej, gdzie liczba wskaźników społecznych o negatywnych wartościach osiąga liczbę 7. Najkorzystniej sytuacja przedstawia się w kompleksie sołectw: Jarosławiec, Jarosławiec Dolny, Jarosławiec Górny, Kolonia Sitno oraz Czołki (liczba negatywnych wskaźników nie przekracza trzech).

Ryc. 3.1. Obszary o największym natężeniu problemów społecznych na terenie gminy.

WYKAZ SOŁECTW:

1. Boży Dar	8. Horyszów- Stara Kolonia	15. Kornelówka
2. Cześniki	9. Janówka	16. Kornelówka-Kolonia
3. Cześniki-Kolonia	10. Jarosławiec	17. Rozdoly
4. Cześniki- Kolonia Górna	11. Jarosławiec Dolny	18. Sitno
5. Czołki	12. Jarosławiec Górny	19. Stąbrów
6. Horyszów Polski	13. Kolonia Sitno	20. Stanisławka
7. Horyszów- Nowa Kolonia	14. Karp	21. Wólka Horyszowska

LEGENDA:

- obszary o największym natężeniu problemów społecznych

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki zamieszczonej powyżej analizy wykorzystane będą na etapie wyznaczania obszarów zdegradowanych i poddanych rewitalizacji, który został opisany w dalszej części niniejszego opracowania.

3.2. Sfera przestrzenno - funkcjonalna

3.2.1. Położenie i podział administracyjny

Gmina Sitno położona jest na terenie **powiatu zamojskiego w województwie lubelskim**. Graniczy z następującymi jednostkami samorządu terytorialnego:

- ❖ Gmina Miączyn i Gmina Grabowiec - od wschodu,
- ❖ Gmina Skierbieszów - od północy,
- ❖ Gmina Zamość - od zachodu,
- ❖ Gmina Łabunie i Gmina Komarów - od południa.

Ryc. 3.2. Lokalizacja Gminy Sitno w powiecie zamojskim.

Źródło: <http://www.powiatzamojski.pl>.

Zdecydowana większość obszaru gminy położona jest w południowo - wschodniej części **Padola Zamojskiego**. Tylko niewielki, północno - wschodni skrawek jej obszaru, leży w obrębie **Działów Grabowieckich**, które razem z Padolem Zamojskim wchodzą w skład Wyżyny Lubelskiej.

Powierzchnia gminy wynosi **111,62 km²**. W celu realizacji zadań administracyjnych, jej obszar został podzielony na **21 sołectw**, których wykaz wraz z zajmowaną powierzchnią przedstawiony został w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.24. Sołectwa na terenie gminy.

L.p.	Sołectwo	Powierzchnia sołectwa (ha)	Gęstość zaludnienia (osoba/ km ²)
1.	Boży Dar	455,62	62,4
2.	Cześniki	911,11	50,60
	Cześniki- Kolonia	389,70	42,93
	Cześniki- Kolonia Górna	259,88	44,00
5.	Czołki	602,02	65,28
6.	Horyszów Polski	1495,84	33,45
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	313,35	51,75
8.	Horyszów - Stara Kolonia	357,14	42,85
9.	Janówka	239,88	63,00
10.	Jarosławiec	537,10	146,00
11.	Jarosławiec Dolny	261,00	145,59
12.	Jarosławiec Górny	276,10	146,40
13.	Kolonia Sitno	818,47	55,37
14.	Karp	190,13	81,05
15.	Kornelówka	729,11	58,16
16.	Kornelówka - Kolonia	164,69	14,02
17.	Rozdoly	612,09	41,33
18.	Sitno	1020,30	63,04
19.	Stabrów	962,80	70,89
20.	Stanisławka	356,05	56,74
21.	Wólka Horyszowska	209,75	35,88
RAZEM GMINA		11162,13	60,95

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

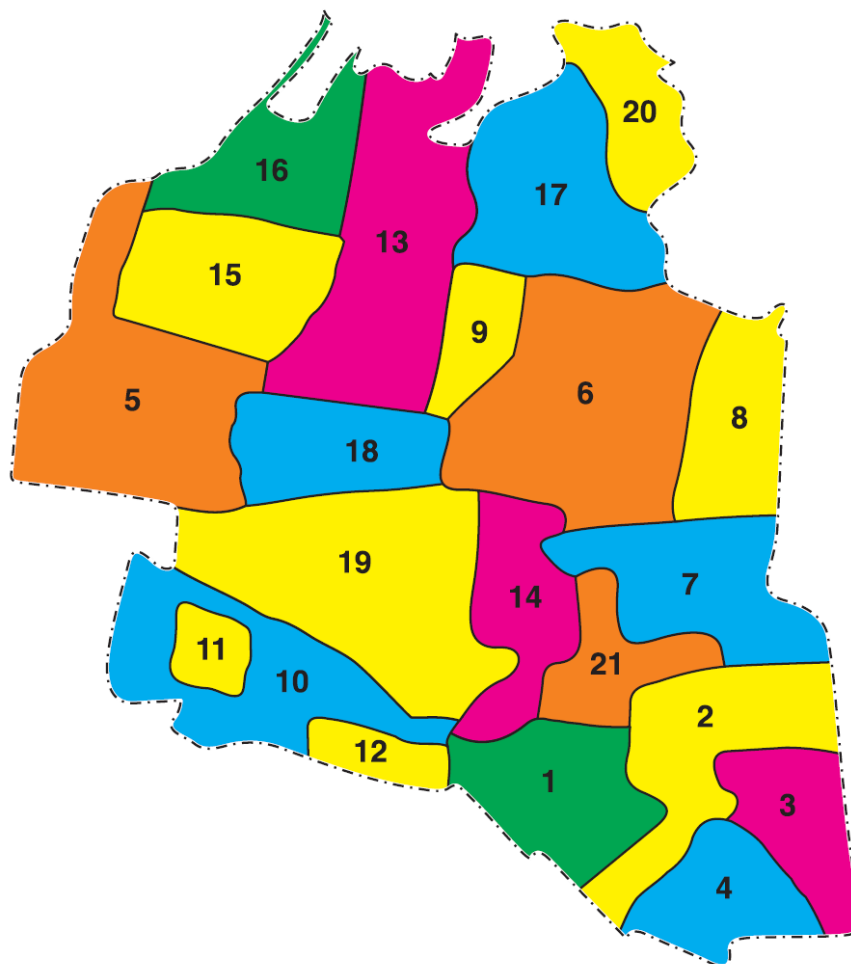
Obszar sołectw na ogół pokrywa się z zasięgiem administracyjnym poszczególnych miejscowości. Wyjątek stanowią tutaj wsie Cześniki Kolonia i Jarosławiec, gdzie utworzono odpowiednio po dwa lub trzy sołectwa. Do największych jednostek pod względem zajmowanej powierzchni należy zaliczyć Horyszów Polski (powierzchnia 1495,84 ha), Sitno (powierzchnia: 1020,3 ha, Stabrów (powierzchnia: 962,8 ha) i Cześniki (powierzchnia: 911,11 ha). Najmniejszymi sołectwami są: Kornelówka – Kolonia (powierzchnia: 164,69 ha, Karp (powierzchnia: 190,13 ha), Wólka Horyszowska (powierzchnia: 209,75 ha oraz Janówka (powierzchnia 239,88 ha).

Gęstość zaludnienia w poszczególnych sołectwach jest mocno zróżnicowana. Największą wartość, ponad 140 osób na km², osiąga w kompleksie miejscowości Jarosławiec, która została podzielona na trzy sołectwa. Parametr ten ponad dwukrotnie przekracza średnią wartość dla gminy, która wynosi 60,95 osoby/ km². Wynika to z faktu lokalizacji na tym terenie budownictwa wielorodzinnego oraz intensywnej działalności inwestycyjnej w zakresie budownictwa jednorodzinne. Do najsłabiej zamieszkałych sołectw należy zaliczyć:

- ❖ Kornelówka – Kolonia: 14,02 osoby na km²,
- ❖ Horyszów Polski: 33,45 osoby na km²,

- ❖ Wólka Horyszowska: 35,88 osoby na km²,
- ❖ Rozdoły: 41,33 osoby na km²,
- ❖ Horyszów - Stara Kolonia: 42,85 osoby na km²,
- ❖ Cześniki- Kolonia: 42,93 osoby na km²,
- ❖ Cześniki- Kolonia Górna: 44,00 osoby na km².

Ryc. 3.3. Lokalizacja sołectw na terenie Gminy Sitno.

1. Boży Dar	8. Horyszów- Stara Kolonia	15. Kornelówka
2. Czeiki	9. Janówka	16. Kornelówka-Kolonia
3. Cześniki-Kolonia	10. Jarosławiec	17. Rozdoły
4. Cześniki- Kolonia Górna	11. Jarosławiec Dolny	18. Sitno
5. Czołki	12. Jarosławiec Górny	19. Stabród
6. Horyszów Polski	13. Kolonia Sitno	20. Stanisławka
7. Horyszów- Nowa Kolonia	14. Karp	21. Wólka Horyszowska

Źródło: opracowanie własne.

Do podstawowych przyczyn powodujących niską wartość wskaźnika gęstości zaludnienia we wskazanych powyżej jednostkach należą:

- ❖ mała powierzchnia miejscowości (Kornelówka – Kolonia, Karp, Wólka Horyszowska, Janówka),

- ❖ ograniczenia przestrzenne wynikające z lokalizacji na terenach podmokłych (np. Cześniki- Kolonia, Cześniki- Kolonia Górna),
- ❖ lokalizacja w pobliżu terenów chronionych o utrudnionych warunkach prowadzenia działalności rolniczej i przedsiębiorczości – Skierbieszowski Park Krajobrazowy (np. Rozdoły, Kornelówka – Kolonia, Kolonia Sitno).

3.2.2. Sieć osadnicza

Sieć osadniczą gminy tworzy **18 miejscowości wiejskich**, które są dość równomiernie rozłożone obszarze całej gminy. Wyjątek stanowi północna część gminy, która jest zlokalizowana na obszarze oraz strefie ochronnej Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego. Jednostki osadnicze z zasady zlokalizowane są wzdłuż szlaków komunikacyjnych różnej rangi (droga krajowa nr 74, drogi powiatowe, drogi gminne).

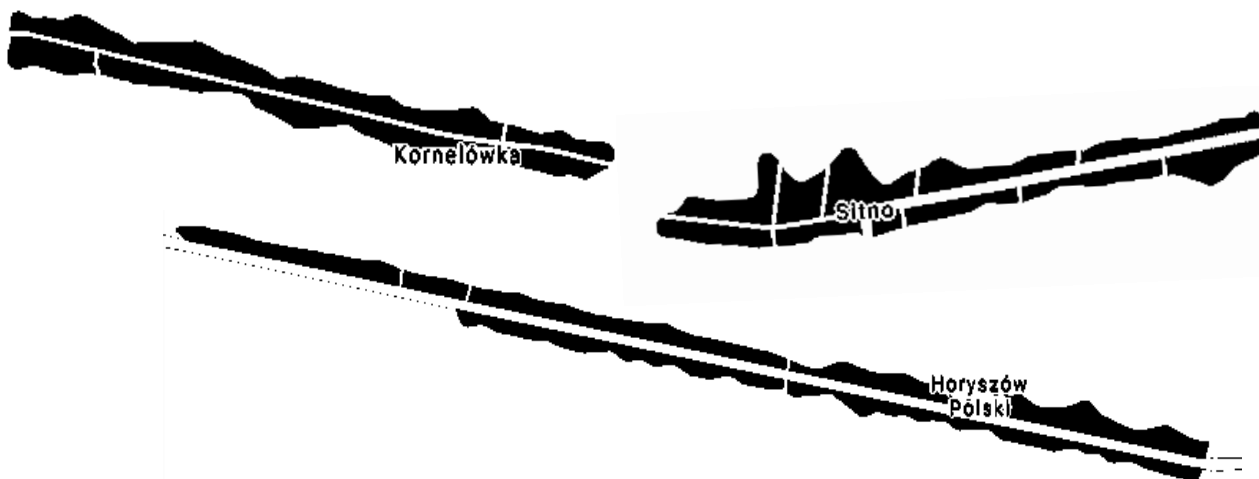
Ryc. 3.4. Sieć osadnicza Gminy Sitno.

Źródło: UG Sitno.

Układ przestrzenny poszczególnych jednostek osadniczych to tzw. ulicówka - typ wsi jednodrożnej, rozciągniętej wzdłuż drogi, o zwartej zabudowie po jednej lub jej obu stronach. Poniżej przedstawione zostały przykłady typowych dla Gminy Sitno układów przestrzennych miejscowości.

Ryc. 3.5. Przykłady rozplanowania przestrzennego miejscowości.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Google/Maps.

Tabela 3.25. Wykaz miejscowości w Gminie Sitno.

L.p.	Miejscowość	Rok 2016 (31.12.2016)		Powierzchnia miejscowości (ha)
		Liczba mieszkańców		
		ogółem	w tym kobiety	
1.	Boży Dar	284	148	455,62
2.	Cześniki	461	240	911,11
3.	Cześniki- Kolonia	281	139	649,58
4.	Czołki	393	189	602,02
6.	Horyszów Polski	500	233	1495,84
6.	Horyszów - Nowa Kolonia	162	79	313,35
7.	Horyszów - Stara Kolonia	153	74	357,14
8.	Janówka	152	84	239,88
9.	Jarosławiec	1568	784	1074,2
10.	Kolonia Sitno	453	228	818,47
11.	Karp	154	84	190,13
12.	Kornelówka	424	209	729,11
13.	Kornelówka - Kolonia	23	11	164,69
14.	Rozdoły	253	118	612,09
15.	Sitno	643	324	1020,3
16.	Stabrow	682	334	962,8
17.	Stanisławka	202	102	356,05
18.	Wólka Horyszowska	75	41	209,75
RAZEM		6803	3424	11162,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

3.2.3. Użytkowanie gruntów

Na koniec 2016 roku powierzchnia gminy wynosiła 11 162 ha, z czego **9 467 ha stanowiły użytki rolne (84,82% powierzchni gminy)**, w tym:

- ❖ grunty orne: 7 512 ha (79,35% użytków rolnych),
- ❖ łąki trwałe: 1 320 ha (13,94% użytków rolnych),
- ❖ sady: 80 ha (0,85% użytków rolnych),
- ❖ pastwiska trwałe: 59 ha (0,62% użytków rolnych),
- ❖ grunty rolne zabudowane: 451 ha (4,76% użytków rolnych),
- ❖ grunty pod rowami: 45 ha (0,48% użytków rolnych).

Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione zajmowały 1 299 ha (11,64% powierzchni gminy), w tym lasy 1260 ha (11,22% powierzchni gminy) oraz grunty zadrzewione i zakrzewione: 39 ha (0,42% powierzchni gminy). Grunty pod wodami zajmowały łącznie 14 ha²¹. Należy zwrócić uwagę na nierównomierne rozłożenie obszarów leśnych na terenie gminy. Koncentrują się one na terenie następujących sołectw: Kolonia Sitno, Kornelówka - Kolonia, Rozdoły, Horyszów Nowa Kolonia, Karp i Cześniki. Na pozostałym terenie występują niewielkie kompleksy zadrzewień, mające niewielkie znaczenie z punktu widzenia gospodarczego i przestrzenno – funkcjonalnego.

Grunty zabudowane i zurbanizowane tworzyły kompleks o powierzchni 384 ha (3,44% powierzchni gminy), w tym:

- ❖ tereny mieszkaniowe: 18 ha,
- ❖ tereny przemysłowe: 3 ha,
- ❖ tereny inne zabudowane: 24 ha,
- ❖ tereny zurbanizowane niezabudowane: 6 ha,
- ❖ tereny rekreacji i wypoczynku: 3 ha,
- ❖ tereny komunikacyjne: drogi: 283 ha,
- ❖ tereny komunikacyjne: kolejowe 47 ha,
- ❖ nieużytki: 12 ha²².

Do najbardziej zurbanizowanych sołectw pod względem powierzchni zabudowy zwartej należy zaliczyć: Jarosławiec, Kolonię Sitno, Horyszów Polski, Sitno, Kornelówkę i Cześniki.

²¹ GUS, Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

²² Tamże.

3.2.4. Przestrzenie publiczne na terenie gminy

Na terenie gminy zlokalizowane są przestrzenie publiczne o zróżnicowanym charakterze, w tym:

- ❖ tereny zielone urządzone – o powierzchni łącznej 7 ha.
- ❖ tereny zielone nieurządzone – o powierzchni łącznej 13 ha,
- ❖ przestrzenie publiczne i place – o powierzchni łącznej 19 ha.

Szczegółowy ich wykaz w ramach poszczególnych sołectw przedstawiony został w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.26. Tereny zielone, przestrzenie publiczne.

L.p.	Sołectwo	Tereny zielone - urządzone	Tereny zielone – nieurządzone	Przestrzenie publiczne, place
		ha	ha	ha
1.	Boży Dar	0	1	1
2.	Cześniki	0	5	2
3.	Cześniki- Kolonia	0	3	0
4.	Cześniki- Kolonia Górna	0	1	0
5.	Czołki	0	0	1
6.	Horyszów Polski	0	0	2
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	0	0	0
8.	Horyszów - Stara Kolonia	0	0	1
9.	Janówka	0	0	0
10.	Jarosławiec	1	1	2
11.	Jarosławiec Dolny	1	0	0,5
12.	Jarosławiec Górny	0	0	0,5
13.	Kolonia Sitno	0	0	1
14.	Karp	0	0	1
15.	Kornelówka	1	0	1
16.	Kornelówka - Kolonia	0	0	1
17.	Rozdoły	0	1	1
18.	Sitno	3	0	3
19.	Stabrow	1	1	1
20.	Stanisławka	0	0	1
21.	Wólka Horyszowska	0	0	0
RAZEM		7	13	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Najmniej na terenie gminy znajduje się terenów zielonychurzadzonych, które reprezentowane są przez parki wiejskie, skwery oraz miejsca lokalizacji małej architektury. Zlokalizowane one są w miejscowościach Jarosławiec, Jarosławiec Dolny, Kornelówka, Sitno i Stabrow. Najciekawszym przykładem tego typu przestrzenie jest zespół parkowy zlokalizowany przy pałacu w Sitnie, który wymaga pilnych działań konserwatorskich.

Przestrzenie zielone niezagospodarowane tworzone są przez inne przestrzenie w ramach zabudowy zwartej, które aktualnie nie posiadają celowego zagospodarowania lub nie pełnią funkcji społecznych.

Zlokalizowane one są w następujących sołectwach: Boży Dar, Cześniki, Cześniki- Kolonia, Cześniki- Kolonia Górna, Jarosławiec, Rozdoły i Stabród.

Odrębną kategorię tworzą przestrzenie publiczne i place o wyznaczonych funkcjach społecznych i przestrzennych, posiadających w części elementy zagospodarowania niezbędne do ich realizacji. Na ogół są to miejsca lokalizacji elementów infrastruktury technicznej, centrów miejscowości, miejsc pamięci itp. Występują one w większości miejscowości na terenie gminy. Ich brak stwierdzono w sołectwach: Cześniki- Kolonia, Cześniki- Kolonia Górna, Horyszów - Nowa Kolonia, Janówka, Kornelówka – Kolonia i Wólka Horyszowska, co może mieć negatywny wpływ na rozwój funkcji społecznych, w tym integracyjnych, kulturalnych i sportowo – rekreacyjnych. Średnia gminna wyposażenia sołectw w przestrzenie publiczne wynosi 0,9 ha/ sołectwo.

3.2.5. Kierunki rozwoju przestrzennego gminy

Kierunki rozwoju przestrzennego gminy wyznacza miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Sitno²³. Wyodrębnia on trzy podstawowe strefy funkcjonalne gminy, które we wskazanym dokumencie oznaczone zostały symbolami A, B, C. Poniżej przedstawione zostały podstawowe kierunki rozwoju każdej z nich.

Strefa A - północna (krajobrazowa) - obejmuje obszar Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną (fragment położony w Gminie Sitno). Granice parku wyznaczają również obszar węzła ekologicznego krajowej sieci ECONET. Obejmuje sołectwa: Stanisławka, Rozdoły, Kornelówka Kolonia, część Kornelówki i Kolonię Sitno. Zgodnie z przyjętą koncepcją jest to strefa aktywizacji opartej na walorach przyrodniczych, ekologizacji rolnictwa oraz nadrzędności funkcji przyrodniczych nad gospodarczymi. Dotyczy rozwoju następujących funkcji:

1. Funkcje rolnicze - preferowane rolnictwo ekologiczne (zdrowej żywności) i jego zbyt.
2. Funkcje produkcyjne - produkcja energii z odnawialnych źródeł z wykorzystaniem biogazowni i instalacji solarnych, z wykluczeniem elektrowni wiatrowych.
3. Funkcje mieszkaniowo - usługowe, preferowany rozwój funkcji turystyki, a szczególnie agroturystyki i jej otoczenia, funkcje wypoczynku.
4. Funkcje ekologiczno - dydaktyczne, kulturowe:

²³ Uchwała nr XLV/215/02 Rady Gminy Sitno z dnia 24 września 2002 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Sitno.

- ❖ ochrona istniejących terenów leśnych jako ważnego elementu systemu ekologicznego i krajobrazu - wykluczenie zabudowy z wyjątkiem gospodarki leśnej,
- ❖ ochrona obiektów prawnie chronionych (rejony występowania stanowisk archeologicznych, cmentarze, mogiły, kapliczki, stare domy mieszkalne)²⁴.

Strefa B - środkowa (osadniczo – rolnicza) – obejmuje centralny obszar gminy określony od północy granicą otuliny parku i od południa granicą strefy C. Obejmuje następujące sołectwa: Sitno, Kolonia Sitno, Horyszów Polski, Horyszów Stara Kolonia, Horyszów Nowy Kolonia, Wólka Horyszowska, Stabrow, Stabrow Stara Wieś, Czołki, część miejscowości Karp, Kornelówka i Janówka. Będzie to strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi. W ramach strefy B wydzielono następujące obszary:

- ❖ tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej - ograniczenie zabudowy do gospodarstw specjalistycznych i wielkoobszarowych,
- ❖ tereny zwartej zabudowy wiejskiej (zagrodowej) z usługami i terenem cmentarza wzdłuż drogi (Horyszów Stary Kolonia, Horyszów Polski),
- ❖ tereny zwartej zabudowy wiejskiej (zagrodowej) z usługami i terenem dwóch cmentarzy (Horyszów Nowy Kolonia, Wólka Horyszowska Stara Wieś, Stabrow, Stabrow – Parcelacja), w części miejscowość Karp),
- ❖ tereny zwartej zabudowy wiejskiej (zagrodowej i jednorodzinnej) z usługami we wschodniej części Sitna, tereny skoncentrowanej zabudowy wiejskiej wielofunkcyjnej w zachodniej części Sitna, centrum usługowo - administracyjne ośrodka gminnego,
- ❖ tereny zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej z usługami, zabudowa wielorodzinna istniejąca, usługi komercyjne (nieuciążliwe), teren zabytkowy zespołu pałacowo - parkowo w Sitnie w użytkowaniu ZODR Sitno z możliwością wzbogacenia o funkcje turystyczne,
- ❖ projektowane tereny zwartej zabudowy jednorodzinnej, rozwój budownictwa nierolnego, w części zagrodowej, niskiej intensywności (Czołki) i (Sitno),
- ❖ teren zabudowy urządzeń infrastruktury technicznej w Sitnie - ujęcie wody,
- ❖ tereny zwartej zabudowy wiejskiej (zagrodowej i jednorodzinnej) z usługami istniejącymi i projektowanymi w Czołkach (kultura,

²⁴ Tamże.

- oświata usługi komercyjne), teren istniejącego drobnego przetwórstwa rolno - spożywczego - masarnia prywatna.
- ❖ teren rezerwowy pod projektowaną obwodnicę miasta Zamościa (w zachodniej części strefy B),
 - ❖ projektowany teren powiększenia cmentarza grzebalnego (Czołki),
 - ❖ zabytkowe rejony stanowisk archeologicznych,
 - ❖ tereny zwartej zabudowy wiejskiej (zagrodowej) z usługami i z rezerwą pod usługi publiczne w Kornelówce,
 - ❖ tereny ekologiczne doliny rzeki Czarny Potok - łąki, zabudowa ograniczona do obiektów infrastruktury związanej z gospodarką wodną (melioracja), adaptacja przebiegów niezbędnej infrastruktury technicznej (napowietrzne linie energetyczne, gazociąg wysokiego ciśnienia), drogi, rejony występowania stanowisk archeologicznych, wskazane zadrzewienie i zakrzewienie,
 - ❖ – tereny leśne - wykluczenie zabudowy (z wyłączeniem dla potrzeb gospodarki leśnej)²⁵.

Strefa C - południowa (podmiejska) obejmuje południowy obszar gminy określony od północy granicą strefą B. Zaliczono do niej następujące sołectwa: Jarosławiec, Jarosławiec Reforma, Boży Dar, Boży Dar Kliny, Cześniki, Cześniki-Miasteczko, Cześniki Kolonia, w części miejscowość Karp. Zaplanowano dla niej następujące funkcje:

- ❖ pas aktywności gospodarczej związanej z bliskim sąsiedztwem miasta Zamościa, ciągami komunikacji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym,
- ❖ strefa wielofunkcyjnego modelu wsi, promowania rozwoju średniego i małego biznesu, rozwijania rolnictwa o kierunkach: ogrodnictwo, warzywnictwo, kwiaciarnictwo, hodowla drobiu (zaopatrzenie rynku miejskiego),
- ❖ funkcje sypialniane dla miasta Zamościa.

W zestawieniu zamieszczonym poniżej przedstawione zostały główne kierunki rozwoju przestrzennego i funkcjonalnego poszczególnych sołectw.

Tabela 3.27. Kierunki rozwoju przestrzenno – funkcjonalnego sołectw Gminy Sitno.

L.p.	Sołectwo	Lokalizacja w strefie A, B, C	Podstawowe kierunki rozwoju przestrzennego
1.	Boży Dar	Strefa C	Pas aktywności gospodarczej związanej z bliskim sąsiedztwem miasta Zamościa, ciągami komunikacji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Strefa wielofunkcyjnego modelu wsi, rozwoju średniego i małego biznesu oraz

²⁵ Tamże.

			rolnictwa o kierunkach: ogrodnictwo, warzywnictwo, kwiaciarstwo, hodowla drobiu (zaopatrzenie rynku miejskiego), funkcje sypialniane dla miasta Zamościa.
2.	Cześniki	Strefa C	Pas aktywności gospodarczej związanej z bliskim sąsiedztwem miasta Zamościa, ciągami komunikacji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Strefa wielofunkcyjnego modelu wsi, rozwoju średniego i małego biznesu oraz rolnictwa o kierunkach: ogrodnictwo, warzywnictwo, kwiaciarstwo, hodowla drobiu (zaopatrzenie rynku miejskiego), funkcje sypialniane dla miasta Zamościa.
	Cześniki- Kolonia	Strefa C	Pas aktywności gospodarczej związanej z bliskim sąsiedztwem miasta Zamościa, ciągami komunikacji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Strefa wielofunkcyjnego modelu wsi, rozwoju średniego i małego biznesu oraz rolnictwa o kierunkach: ogrodnictwo, warzywnictwo, kwiaciarstwo, hodowla drobiu (zaopatrzenie rynku miejskiego), funkcje sypialniane dla miasta Zamościa.
	Cześniki- Kolonia Górna	Strefa C	Pas aktywności gospodarczej związanej z bliskim sąsiedztwem miasta Zamościa, ciągami komunikacji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Strefa wielofunkcyjnego modelu wsi, rozwoju średniego i małego biznesu oraz rolnictwa o kierunkach: ogrodnictwo, warzywnictwo, kwiaciarstwo, hodowla drobiu (zaopatrzenie rynku miejskiego), funkcje sypialniane dla miasta Zamościa.
5.	Czołki	Strefa B	Strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi.
6.	Horyszów Polski	Strefa B	Strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi.
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	Strefa B	Strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi.
8.	Horyszów - Stara Kolonia	Strefa B	Strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na

			produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi.
9.	Janówka	Strefa B	Strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi.
10.	Jarosławiec	Strefa C	Pas aktywności gospodarczej związanej z bliskim sąsiedztwem miasta Zamościa, ciągami komunikacji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Strefa wielofunkcyjnego modelu wsi, rozwoju średniego i małego biznesu oraz rolnictwa o kierunkach: ogrodnictwo, warzywnictwo, kwiaciarnictwo, hodowla drobiu (zaopatrzenie rynku miejskiego), funkcje sypialniane dla miasta Zamościa.
11.	Jarosławiec Dolny	Strefa C	Pas aktywności gospodarczej związanej z bliskim sąsiedztwem miasta Zamościa, ciągami komunikacji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Strefa wielofunkcyjnego modelu wsi, rozwoju średniego i małego biznesu oraz rolnictwa o kierunkach: ogrodnictwo, warzywnictwo, kwiaciarnictwo, hodowla drobiu (zaopatrzenie rynku miejskiego), funkcje sypialniane dla miasta Zamościa.
12.	Jarosławiec Górny	Strefa C	Pas aktywności gospodarczej związanej z bliskim sąsiedztwem miasta Zamościa, ciągami komunikacji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Strefa wielofunkcyjnego modelu wsi, rozwoju średniego i małego biznesu oraz rolnictwa o kierunkach: ogrodnictwo, warzywnictwo, kwiaciarnictwo, hodowla drobiu (zaopatrzenie rynku miejskiego), funkcje sypialniane dla miasta Zamościa.
13.	Kolonia Sitno	Strefa A, Strefa B	1. Strefa aktywizacji opartej na walorach przyrodniczych, ekologizacji rolnictwa oraz nadrzędności funkcji przyrodniczych nad gospodarczymi. 2. Strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi.
14.	Karp	Strefa B, Strefa C	1. Strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi. 2. Pas aktywności gospodarczej związanej z bliskim sąsiedztwem miasta Zamościa, ciągami komunikacji

			o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Strefa wielofunkcyjnego modelu wsi, rozwoju średniego i małego biznesu oraz rolnictwa o kierunkach: ogrodnictwo, warzywnictwo, kwiaciarstwo, hodowla drobiu (zaopatrzenie rynku miejskiego), funkcje sypialniane dla miasta Zamościa.
15.	Kornelówka	Strefa A, Strefa B	1. Strefa aktywizacji opartej na walorach przyrodniczych, ekologizacji rolnictwa oraz nadrzędności funkcji przyrodniczych nad gospodarczymi. 2. Strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi.
16.	Kornelówka - Kolonia	Strefa A	Strefa aktywizacji opartej na walorach przyrodniczych, ekologizacji rolnictwa oraz nadrzędności funkcji przyrodniczych nad gospodarczymi.
17.	Rozdoły	Strefa A	Strefa aktywizacji opartej na walorach przyrodniczych, ekologizacji rolnictwa oraz nadrzędności funkcji przyrodniczych nad gospodarczymi.
18.	Sitno	Strefa B	Strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi.
19.	Stabrow	Strefa B	Strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi.
20.	Stanisławka	Strefa A	Strefa aktywizacji opartej na walorach przyrodniczych, ekologizacji rolnictwa oraz nadrzędności funkcji przyrodniczych nad gospodarczymi.
21.	Wólka Horyszowska	Strefa B	Strefa aktywizacji gospodarczej w oparciu o walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokoefektywnej gospodarki rolnej, koncentrująca się na produkcji żywności i rozwoju biznesu rolnego o randze krajowej. Preferowana będzie wielofunkcyjność wsi.

Źródło: Uchwała nr XLV/215/02 Rady Gminy Sitno z dnia 24 września 2002 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Sitno

Analiza prawnych, środowiskowych i funkcjonalnych aspektów lokalizacji poszczególnych sołectw wskazując, iż każde z nich ma precyzyjnie

określone kierunki rozwoju przestrzennego i funkcjonalnego w ramach wydzielonych stref (A, B, C). W przypadku trzech sołectw obserwowane jest nakładanie się stref (Kolonia Sitno, Karp i Kornelówka), co wynika z wewnętrznie zróżnicowanych warunków środowiskowych, a także możliwości wykorzystania położonych tam terenów w prowadzeniu działalności gospodarczej (obszary chronione, dostępność, warunki geotechniczne itp.).

3.2.6. Potrzeby i obszary problemowe w sferze przestrzenno - funkcjonalnej

Aktualnie do najważniejszych obszarów problemowych w sferze przestrzenno – funkcjonalnej należy **nierównomierne zaludnienie gminy**. Gęstość zaludnienia w poszczególnych sołectwach wykazuje duże rozbieżności – od 14,02 osoby/ km² w Kornelówce – Kolonii do 146,40 osób/ km² w Jarosławcu Górnym. Sytuacja ta z całą pewnością rzutuje na poziom rozwoju społecznego i gospodarczego, może się również przyczyniać do marginalizacji słabszych pod opisywanym względem sołectw.

Kolejnym problemem jest **nierównomierne wyposażenie miejscowości w przestrzenie publiczne, które wykorzystywane są do realizacji funkcji społecznych**. Ich brak stwierdzono w sołectwach: Cześniki - Kolonia, Cześniki- Kolonia Górna, Horyszów - Nowa Kolonia, Janówka, Kornelówka – Kolonia i Wólka Horyszowska. Opisana sytuacja ogranicza możliwości integracji społeczności lokalnej, nawiązywania relacji pomiędzy mieszkańcami oraz realizację różnych form aktywności plenerowej.

Skala problemów poszczególnych sołectwach jest zróżnicowana. W celu ich weryfikacji przeprowadzono analizę wybranych wskaźników w odniesieniu do poszczególnych jednostek administracyjnych. Wykaz wykorzystanych wskaźników przedstawia się następująco:

- ❖ Gęstość zaludnienia (osoba/ km²).
- ❖ Powierzchnia przestrzeni publicznych na terenie sołectwa (ha).

Tabela 3.28. Analiza wybranych wskaźników w odniesieniu do poszczególnych jednostek administracyjnych.

L.p.	Sołectwo	Gęstość zaludnienia (osoba/ km ²)	Powierzchnia przestrzeni publicznych na terenie sołectwa (ha)	Liczba wskaźników, które mają wartości poniżej (gorsze) od średniej gminnej
1.	Boży Dar	62,4	1	0
2.	Cześniki	50,60	2	1
	Cześniki- Kolonia	42,93	0	2
	Cześniki- Kolonia Górna	44,00	0	2
5.	Czołki	65,28	1	0
6.	Horyszów Polski	33,45	2	1

7.	Horyszów - Nowa Kolonia	51,75	0	2
8.	Horyszów - Stara Kolonia	42,85	1	1
9.	Janówka	63,00	0	1
10.	Jarosławiec	146,00	2	0
11.	Jarosławiec Dolny	145,59	0,5	1
12.	Jarosławiec Górny	146,40	0,5	1
13.	Kolonia Sitno	55,37	1	1
14.	Karp	81,05	1	0
15.	Kornelówka	58,16	1	1
16.	Kornelówka - Kolonia	14,02	1	1
17.	Rozdoły	41,33	1	1
18.	Sitno	63,04	3	0
19.	Stabrow	70,89	1	0
20.	Stanisławka	56,74	1	1
21.	Wólka Horyszowska	35,88	0	2
ŚREDNIA GMINY		60,95	0,9	

LEGENDA

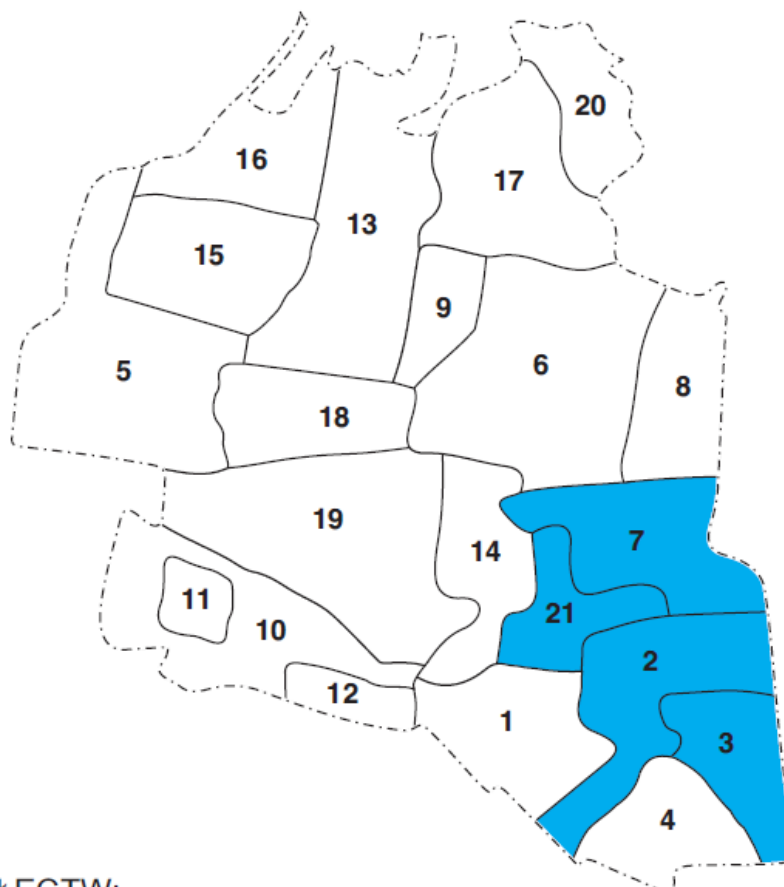
1, 2, 3... - parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Przeprowadzona analiza wskazuje, iż najgorsza sytuacja w opisywanym zakresie występuje w sołectwach: Cześniki- Kolonia, Cześniki- Kolonia Górna, Horyszów - Nowa Kolonia, Wólka Horyszowska, gdzie następuje kumulacja (nakładanie się) wyodrębnionych problemów (dwa wskaźniki uzyskują wartość mniejszą od średniej gminnej). Najkorzystniejszą sytuację odnotowano w Bożym Darze, Czołkach, Karpiu, Sitnie i Stabrowie, w których natężenie problemów sfery funkcjonalno - przestrzennej nie przekracza średniej gminnej.

Ryc. 3.6. Obszary o największym natężeniu problemów w sferze funkcjonalno – przestrzennej.

WYKAZ SOŁECTW:

1. Boży Dar	8. Horyszów- Stara Kolonia	15. Kornelówka
2. Cześniki	9. Janówka	16. Kornelówka-Kolonia
3. Cześniki-Kolonia	10. Jarosławiec	17. Rozdoły
4. Cześniki- Kolonia Górna	11. Jarosławiec Dolny	18. Sitno
5. Czołki	12. Jarosławiec Górny	19. Stabrow
6. Horyszów Polski	13. Kolonia Sitno	20. Stanisławka
7. Horyszów- Nowa Kolonia	14. Karp	21. Wólka Horyszowska

LEGENDA:

- obszary o największym natężeniu problemów w sferze funkcjonalno - przestrzennej

Źródło: opracowane własne.

3.3. Sfera środowiskowa i kulturowa

3.3.1. Zasoby środowiska naturalnego

Na terenie gminy **dominują gleby bielicowe**, utworzone z lessów. Jedynie w części północno - wschodniej, położonej w obrębie Działów Grabowieckich, powszechne są **rędziny kredowe**. W dolinach cieków wodnych występują **gleby bagienne i mułowo - bagienne**. Pod względem przydatności rolniczej (wartość bonitacyjna) ok. 80% obszaru gminy zajmują gleby kompleksu 1-pszennego bardzo dobrego oraz 2-pszennego dobrego (gleby klasy IIIa, a także II oraz IIIb).

Gmina Sitno położona jest w **zlewni Bugu i Wieprza**. Przez jej teren przepływają dwa główne ciek wodne:

- ❖ **Czarny Potok** – dopływ rzeki Łabuńki, należący do zlewni Wieprza,
- ❖ **Siniocha** – dopływ rzeki Huczwy, należący do zlewni Bugu.

Zlewnia Wieprza obejmuje zachodnią część gminy Sitno, a Czarny Potok jest osią tego typu powiązania hydrologiczne. Bierze swój początek ze źródła zlokalizowanego na terenie miejscowości Horyszów. Zlewnia Bugu obejmuje południowo – wschodnią część gminy, a klasyfikacja ta wynika z obecności rzeki Siniochy, która jest lewobrzeżnym dopływem Huczwy, stanowiącej lewobrzeżny dopływ Bugu. Siniocha bierze początek ze źródeł w miejscowości Cześniki. Pomimo uregulowania biegu rzek, powszechnie obserwowane są ich sezonowe wzbrania. Z punktu widzenia aktywności gospodarczej, sytuacja jest szczególnie trudna na terenie sołectw **Cześniki, Cześniki - Kolonia i Cześniki - Kolonia Górna**, które charakteryzują się dużym udziałem podmokłych obszarów łąkowych. Obserwowane jest tutaj **nakładanie się problemów hydrologicznych** związanych zarówno z wylewami Siniochy jak i podmokłym podłożem gruntowym. Utrudnia to wykorzystanie gospodarcze tych terenów, a także generuje wysokie koszty działalności ekonomicznej mieszkańców.

Na terenie gminy występują także mniejsze bezimienne ciek oraz stawy hodowlane, z których największy, zlokalizowany w miejscowości Stabród, zajmuje powierzchnię 18 arów.

Lasy i obszary leśne zajmują powierzchnię 1 260 ha, w tym 710 ha jest własnością publiczną i znajduje się w zarządzie PGL Lasy Państwowe. Pod względem zróżnicowania typów siedlisk leśnych przeważają tutaj grądy

i dąbrowy świetliste. Wyraźnie zauważalna jest **niska lesistość gminy**, której wskaźnik wynosi zaledwie **11,22%**. Wartość ta jest ponad dwukrotnie niższa od średniej powiatu zamojskiego (23,2%) i Lubelszczyzny (23,2%). Kompleksy leśne zlokalizowane są w sołectwach Kolonia Sitno, Kornelówka, Kornelówka – Kolonia oraz Rozdoły (w ramach Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego) oraz Horyszów – Nowa Kolonia, Karp i Cześniki (samodzielne kompleksy leśne).

Tabela 3.29. Powierzchnia gruntów leśnych w hektarach (stan na 31 grudnia 2016 roku).

JST	Powierzchnia gruntów leśnych ogółem	Grunty leśne publiczne			Grunty leśne prywatne	Lesistość (w %)
		ogółem	Skarb Państwa	zarząd Lasów Państwowych		
Gmina Sitno	1260,00	710,53	710,53	708,46	548,58	11,22
POWIAT ZAMOJSKI	43898,05	22810,82	22665,54	14498,81	21087,23	23,2
WOJEWÓDZTWO	591425,92	353328,10	351982,32	335840,51	238097,82	23,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Na opisywanym terenie znajdują się również niewielkie zadrzewienia śródpolne, przydrożne i siedliska rolnicze, a także pozostałości parków podworskich, które pozytywnie wpływają na krajobraz gminy, ale mają niewielkie znaczenie gospodarcze.

Najważniejszą formą ochrony przyrody na terenie Gminy Sitno jest **Skierbieszowski Park Krajobrazowy**, który swym zasięgiem obejmuje również gminy: Izbica, Kraśniczyn, Krasnystaw, Grabowiec, Miączyn, Sitno, Stary Zamość i Skierbieszów. Jego powierzchnia wynosi 35488 ha, a powierzchnia otuliny 12479 ha. Celem powołania parku było zachowanie unikatowych walorów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i krajobrazowych Działów Grabowieckich, najwyższej części Wyżyny Lubelskiej (190 - 313 m n.p.m.), a także siedlisk muraw kserotermicznych i lasów bukowych przy północno-wschodniej granicy ich gromadnego występowania (wraz z charakterystyczną dla nich florą i fauną).

Głównym walorem krajobrazu Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego jest falisto-pagórkowata rzeźba terenu z systemem głębokich wąwozów, wytworzonych w grubej (miejscami na kilkanaście metrów) warstwie lessu, widoczna niemal na całym obszarze. Przebiegają tędy **trzy znakowane szlaki piesze**: Szlak po działach Grabowieckich, Szlak Ariański oraz Szlak

Tadeusza Kościuszki. Okolica jest idealnym miejscem do uprawiania turystyki rowerowej²⁶.

Obecność tego obiektu na terenie gminy determinuje formy i rodzaj działalności ekonomicznej mieszkańców sołectw z nim sąsiadujących, tj. Kolonia Sitno, Kornelówka, Kornelówka – Kolonia oraz Rozdoły. Wynika to z ograniczeń prawnych dotyczących obszaru chronionego oraz uwarunkowań środowiskowych, które wykluczają niektóre formy działalności gospodarczej. Z całą pewnością sytuacja ta ogranicza aktywność ekonomiczną mieszkańców w porównaniu z innymi obszarami gminy.

Na obszarze zlokalizowane są obiekty zakwalifikowane zaliczone do wspólnego systemu obszarów objętych ochroną przyrody – **Natura 2000**. Celem utworzenia tej sieci było zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy. Znajdują się tutaj **dwa Obszary Specjalnej Ochrony Siedlisk (SOO): Dolina Górnej Siniochy i Kornelówka**. Krótka ich charakterystyka przedstawiona została w poniższych zestawieniach.

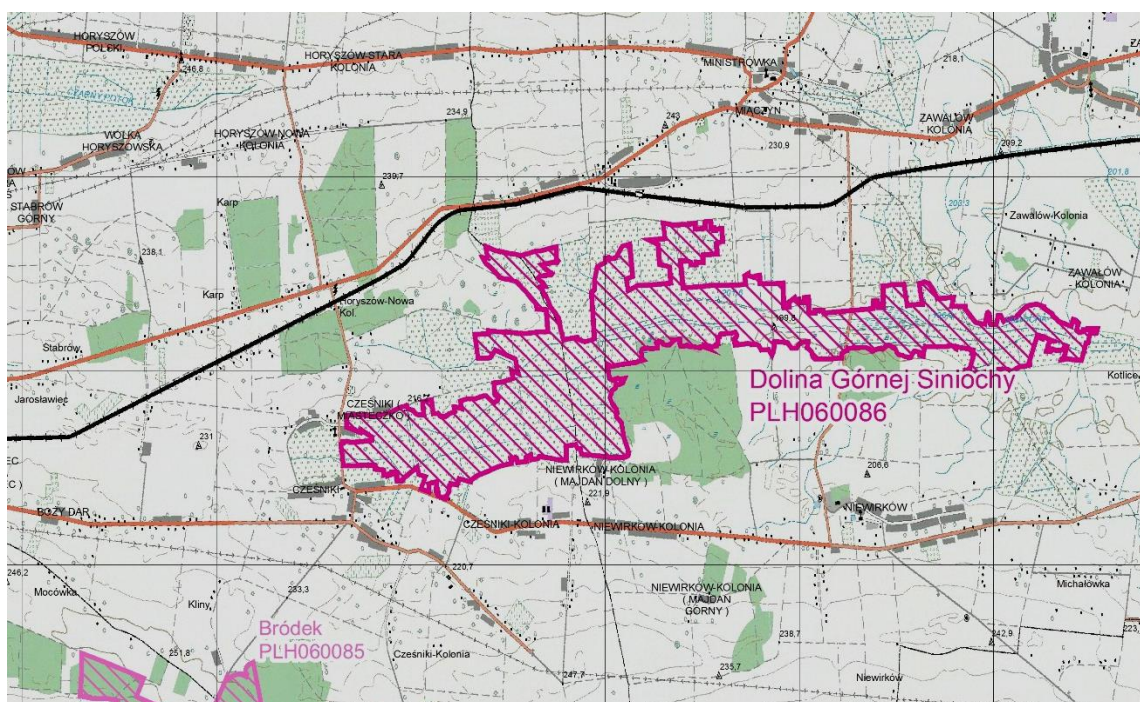
Tabela 3.30. Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Górnej Siniochy.

Nazwa obszaru	Dolina Górnej Siniochy
Kod obszaru	PLH060086
Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000	Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Powierzchnia	597 ha
Opis	Ostoja obejmuje rozległy górny odcinek doliny rzeki Siniochy, dopływu Huczwy: od Cześnik (na zachodzie) do wsi Kotlice (na wschodzie) i Miaczyn (na północy). Występują tu liczne źródła zasilające zmeliorowane łąki. W dolinie zlokalizowane są niewielkie wzniesienia (grądziki). W obrębie kompleksu łąk zachowały się niewielkie płaty łąk trzęślicowych <i>Molinietum medioeuropeum</i> oraz niewielki płat młaki niekoturzykowej z marzycą rudą <i>Schoenetum ferruginei</i>. Obszar rozległych torfowisk w większości użytkowany jest ekstensywnie (łąki kośne, eksploatacja torfu). W obrębie łąk bardzo licznie występuje starodub łąkowy <i>Ostericum palustre</i>. Jego populacja szacowana jest na 10 000 - 15 000 osobników. Powierzchnia siedlisk jest wprawdzie niewielka, ale występujące tutaj młaki niekoturzykowe z marzycą rudą <i>Schoeneus ferrugines</i> są bardzo rzadkie. Stanowisko zapełnia lukę geograficzną w rozmieszczeniu tej odmiany siedliska. Występują tu również liczne rzadkie i chronione gatunki roślin. Z bezkręgowców stwierdzono występowanie 4 gatunków motyli zagrożonych wg. IUCN lub zamieszczonych w Konwencji Berneńskiej: <i>Maculinea telejus</i>, <i>Maculinea nausitous</i>, <i>Lycaena dispar</i> i <i>Lycaena helle</i>.

²⁶ Oficjalna strona internetowa Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych, http://www.parki.lubelskie.pl/parki_krajobrazowe/skierbieszowski.html.

Źródło: <http://obszary.natura2000.org.pl/index.php?s=obszar&id=670>.

Ryc. 3.7. Lokalizacja Specjalnego obszar ochrony siedlisk „Dolina Górnej Siniochy”.

Źródło: <http://natura2000.gdos.gov.pl>.

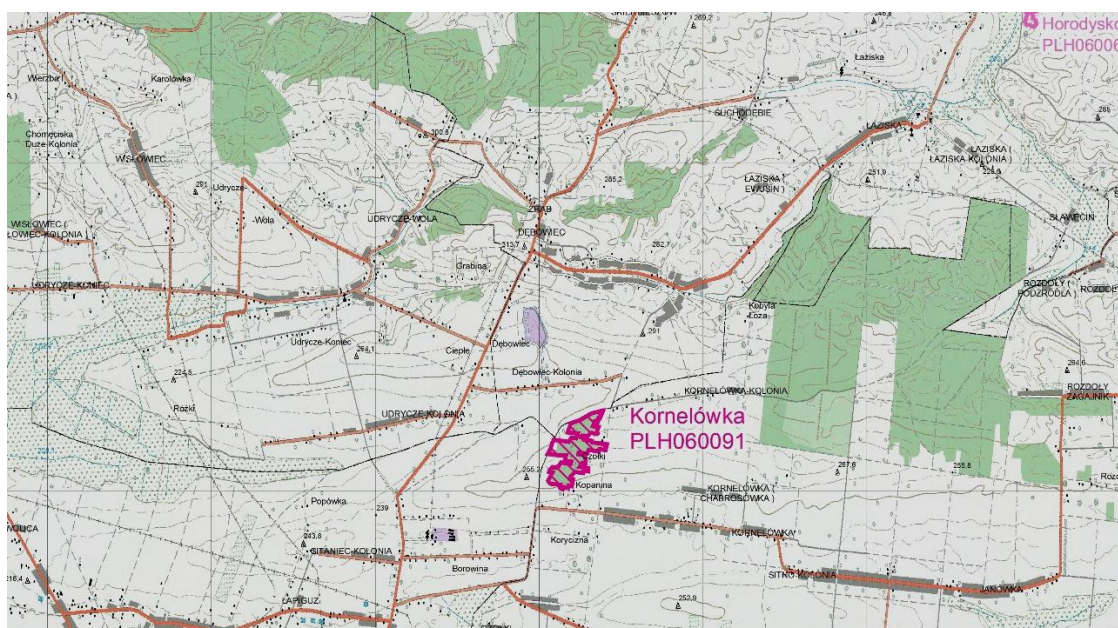
Tabela 3.31. Specjalny obszar ochrony siedlisk Kornelówka.

Nazwa obszaru	Kornelówka
Kod obszaru	PLH060091
Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000	Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Powierzchnia	28,6 ha
Opis	Obszar stanowi niewielki, śródpolny las liściasty o powierzchni około 27 ha, zlokalizowany na wzniesieniach lessowo-kredowych Działów Grabowieckich, na północ od Zamościa przy miejscowości Kornelówka. W całości należy do prywatnych właścicieli. Dominują w nim dęby, graby i buki - stanowiąc siedlisko zagrożone w skali Europy - grąd subkontynentalny. Średnia wieku drzewostanów przekracza 50 lat, przy czym w składzie drzewostanu jest dość dużo drzew wiekowych – głównie dębów i buków. Otoczenie lasu stanowią

intensywnie użytkowane pola uprawne. Osobliwością ostoi jest jedno z największych znanych na Lubelszczyźnie stanowisk jelonka rogacza, którego populację z grubsza oszacowano na około 50 osobników. W uzupełnieniu wartości obszaru, całość ostoi stanowią grądy subkontynentalne, które są w obszarze dobrze wykształcone.

Źródło: <http://obszary.natura2000.org.pl/index.php?s=obszar&id=939>.

Ryc. 3.8. Lokalizacja Specjalny obszar ochrony siedlisk „Kornelówka”.

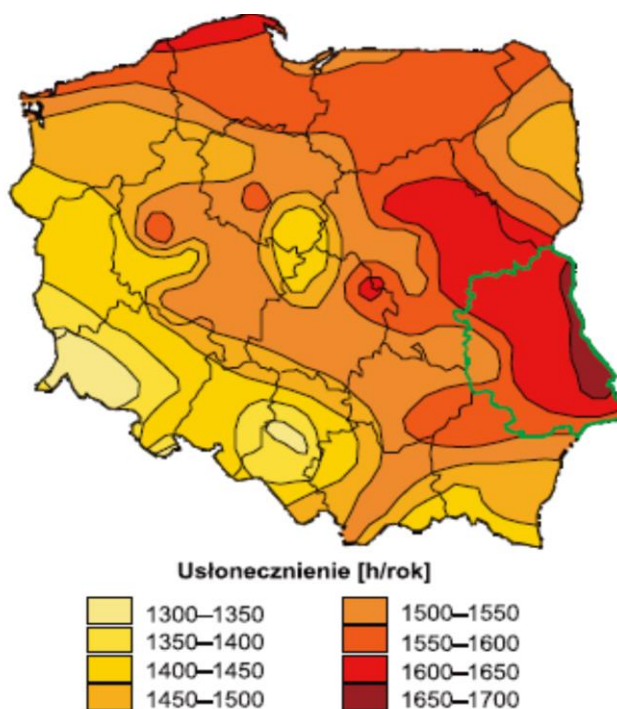
Źródło: [www.http://natura2000.gdos.gov.pl](http://natura2000.gdos.gov.pl).

Na omawianym terenie występuje również pomnik przyrody w formie zespołu drzew (6 jesionów wyniosłych i 2 lipy drobnolistne), który zlokalizowany jest w parku pałacowym w Sitnie²⁷.

Gmina Sitno położona jest na obszarze, na którym panują jedne z **najkorzystniejszych w skali całego kraju warunki do rozwoju energetyki słonecznej**.

²⁷ Strona internetowa Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie, <http://bip.lublin.rdos.gov.pl/rejestr-form-ochrony-przyrody>, stan na dzień 28.07.2015 roku.

Ryc. 3,9. Średnie roczne sumy usłonecznienia (w godzinach).

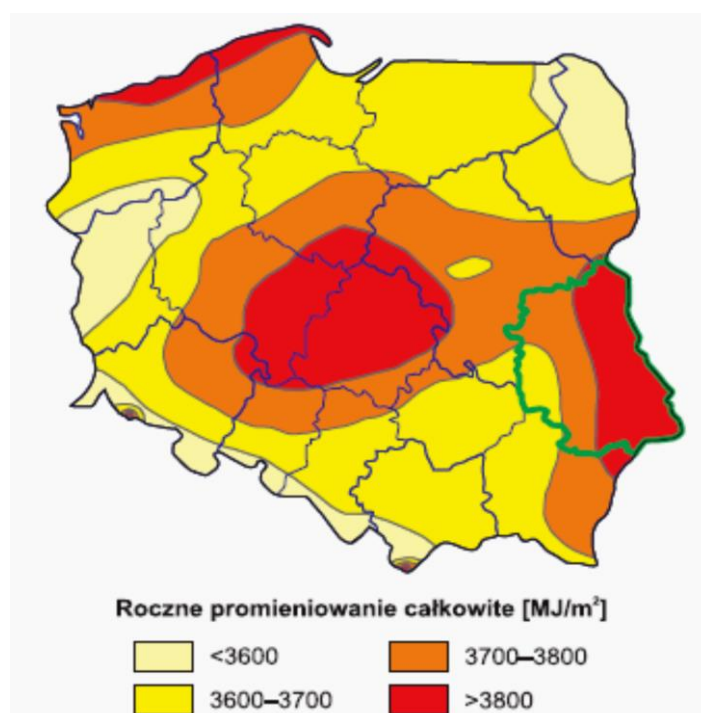

Źródło: Tymiński J., Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w Polsce do 2030 roku. Aspekt energetyczny i ekologiczny. Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa, Warszawa 1997.

Kluczowe znaczenie w aspekcie możliwości wykorzystania energii słonecznej posiadają: usłonecznienie i natężenie promieniowania słonecznego. Suma usłonecznienia rzeczywistego na omawianym obszarze kształtuje się na poziomie 1500–1700 godzin w ciągu roku.

Średnie promieniowanie słoneczne całkowite wynosi 10,0–10,25 MJ/m²/d i zmienia się w ciągu roku w zakresie od 1 MJ/m²/d w grudniu do 23 MJ/m²/d w czerwcu i lipcu. Podkreślić należy, że we wschodniej części Lubelszczyzny (dotyczy to również Gminy Sitno) średnie roczne całkowite promieniowanie przekracza 3800 MJ/m².

Ryc.3.10. Roczne promieniowanie całkowite w Polsce.

Źródło: Bogdańska B., Zespół aktywności IMiGW, „Energia odnawialna w Polsce”, Warszawa 2002.

Średnie roczne zachmurzenie nieba na Lubelszczyźnie (dotyczy to również Gminy Sitno), jest najniższe w kraju i kształtuje się na poziomie poniżej 65%. O korzystnych warunkach solarnych w omawianym aspekcie świadczy również duży udział promieniowania bezpośredniego (bardziej efektywnego od rozproszonego i łatwiejszego technicznie do wykorzystania) w promieniowaniu całkowitym, wynoszący średniorocznie 52–54%, a w okresie zimowym 40–44%.

Pod względem poziomu dopływu energii słonecznej do powierzchni ziemi, obszar Polski został podzielony na 4 rejony i 2 podrejon. Cała Lubelszczyzna została zaliczona do rejonu wschodniego (RII), gdzie notowane są najwyższe sumy rocznego promieniowania słonecznego z rocznymi zasobami przekraczającymi 950 kWh/m^2 .

Ryc. 3.11. Rejonizacja obszaru Polski pod względem możliwości wykorzystania energii słonecznej.

Źródło: Tymiński J., Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w Polsce do 2030 roku. Aspekt energetyczny i ekologiczny. Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa, Warszawa 1997.

Uwzględniając potencjalną energię użyteczną, należy uzupełnić, iż obszar gminy znajduje się w rejonie, gdzie roczne sumy promieniowania słonecznego kształtują się na poziomie 950–1020 kWh/m². W półroczu letnim potencjalna energia użyteczna, wynosząca 821 kWh/m², jest porównywalna z wybrzeżem (881 kWh/m²), natomiast zimą (260 kWh/m²) jest porównywalna z górami (280 kWh/m²). Obszar ten, podobnie jak i prawie cała Lubelszczyzna, oprócz pasa nadmorskiego, jest uznawany w Polsce za uprzywilejowany pod względem warunków słonecznych (posiadający najlepsze warunki do wykorzystania energii słonecznej).

Głównymi atutami środowiska przyrodniczego Gminy Sitno są wysokie walory krajobrazowe, wiążące się z obecnością specyficznych obszarów leśnych, wód powierzchniowych oraz urozmaicona rzeźba. Teren ten wyróżnia się zróżnicowaniem siedliskowym i bioróżnorodnością. Występują tu obszary i obiekty przyrodnicze cenne w skali regionalnej i

krajowej. Uwagę zwracają również doskonałe warunki do rozwoju energetyki słonecznej (zaliczane do najlepszych w kraju).

Wysoka jakość środowiska wpływa jednak na ograniczenia związane z prowadzeniem działalności rolniczej i przedsiębiorczości. Dotyczy to głównie terenów sąsiadujących z obszarami chronionymi (Kolonia Sitno, Kornelówka, Kornelówka – Kolonia oraz Rozdoły) oraz terenów z problemami hydrologicznymi (Cześniki, Cześniki - Kolonia i Cześniki - Kolonia Górna). Realizacja aktywności ekonomicznej we wskazanych sołectwach ze względu na obowiązujące normy środowiskowe i utrudnienia hydrologiczne wymaga większego nakładu pracy i środków finansowych, stawiając ich mieszkańców w mniej korzystnej sytuacji, niż osoby funkcjonujące w innych sołectwach gminy.

3.3.2. Infrastruktura ochrony środowiska

Długość sieci kanalizacji sanitarnej na koniec 2016 roku łącznie wynosiła 10,3 km i obejmowała tylko jedno sołectwo – Jarosławiec Dolny. Korzystało z niej 146 gospodarstw domowych zamieszkałych przez 584 osoby. Wskaźnik liczby osób korzystających z kanalizacji sanitarnej na 100 mieszkańców gminy wyniósł 8,6 osoby.

Tabela 3.32. Infrastruktura ochrony środowiska – kanalizacja.

L.p.	Sołectwo	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	Liczba osób korzystających z kanalizacji zbiorczej	Liczba osób korzystających z kanalizacji zbiorczej na 100 mieszkańców
		km	sztuki	osoby	
1.	Boży Dar	0	0	0	0
2.	Cześniki	0	0	0	0
3.	Cześniki- Kolonia	0	0	0	0
4.	Cześniki- Kolonia Górna	0	0	0	0
5.	Czołki	0	0	0	0
6.	Horyszów Polski	0	0	0	0
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	0	0	0	0
8.	Horyszów - Stara Kolonia	0	0	0	0
9.	Janówka	0	0	0	0
10.	Jarosławiec	10,30	146	584	75,42
11.	Jarosławiec Dolny	0	0	0	0
12.	Jarosławiec Górny	0	0	0	0
13.	Kolonia Sitno	0	0	0	0
14.	Karp	0	0	0	0
15.	Kornelówka	0	0	0	0
16.	Kornelówka - Kolonia	0	0	0	0
17.	Rozdoły	0	0	0	0
18.	Sitno	0	0	0	0
19.	Stąbrów	0	0	0	0
20.	Stanisławka	0	0	0	0
21.	Wólka Horyszowska	0	0	0	0
RAZEM		10,30	146	584	75,42

LEGENDA

1, 2, 3...	- parametry, których wartość jest równa lub większa od średniej gminnej
1, 2, 3...	- parametry, których wartość jest mniejsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG w Sitnie.

Funkcjonuje tutaj również 1587 zbiorników bezodpływowych oraz 185 przydomowych oczyszczalni ścieków, które uzupełniają infrastrukturę ochrony środowiska w zakresie gospodarki odpadami płynnymi. Ich nasycenie w poszczególnych sołectwach jest zróżnicowane. Do czołowych pod tym względem jednostek należy zaliczyć Boży Dar, Cześniki – Kolonia, Jarosławiec Górny, Kornelówka – Kolonia i Stabrow, gdzie wskaźniki przekraczają średnią wyliczoną dla gminy. W pozostałych sołectwach sytuacja prezentuje się znacznie gorzej – wartości wskaźników poniżej wartości średniej.

Tabela 3.33. Infrastruktura ochrony środowiska – bezodpływowe odbiorniki ścieków.

L.p.	Sołectwo	Zbiorniki bezodpływowe (szamba)	Przydomowe oczyszczalnie ścieków	Liczba bezodpływowych odbiorników ogółem	Liczba bezodpływowych odbiorników ścieków na 100 mieszkańców sołectwa
		sztuki	sztuki	sztuki	
1.	Boży Dar	67	5	72	85,70
2.	Cześniki	98	17	115	24,95
3.	Cześniki- Kolonia	30	17	47	28,14
4.	Cześniki- Kolonia Górna	16	7	23	20,18
5.	Czołki	80	18	98	24,93
6.	Horyszów Polski	121	4	125	25,00
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	34	7	41	25,30
8.	Horyszów - Stara Kolonia	35	3	38	24,83
9.	Janówka	37	1	38	25,00
10.	Jarosławiec	191	4	195	25,19
11.	Jarosławiec Dolny	85	2	87	23,51
12.	Jarosławiec Górny	105	3	108	26,73
13.	Kolonia Sitno	102	11	113	25,50
14.	Karp	30	9	39	25,32
15.	Kornelówka	97	9	106	25,00
16.	Kornelówka - Kolonia	6	0	6	26,08
17.	Rozdoly	53	10	63	24,90
18.	Sitno	135	26	161	25,03
19.	Stabrow	202	25	227	34,81
20.	Stanisławka	47	4	51	25,24
21.	Wólka Horyszowska	16	3	19	25,33
RAZEM		1587	185	1772	26,04

LEGENDA

1, 2, 3...	- parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej
1, 2, 3...	- parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG w Sitnie.

Pod względem organizacji systemu odbioru ścieków komunalnych miejscowości: Jarosławiec (trzy sołectwa), Boży Dar, Cześniki, Cześniki Kolonia, Sitno, Czołki i Stąbrów należą do aglomeracji Zamość o równoważnej liczbie ludności (RLM) 136 162. Obszar ten obsługiwany jest przez biologiczną oczyszczalnię ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości 25 000 m³/d, zlokalizowaną na terenie miasta. Pozostałe miejscowości nie są objęte systemem odbioru ścieków komunalnych. Gospodarka odpadami, prowadzona selektywnie, realizowana jest przez firmę EKOMEGA Legieć Marek Sp.j. Zmieszane odpady komunalne przekazywane są na Składowisko Odpadów w Kolonii Dębowiec, prowadzonej przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. z Zamościa.

Należy podkreślić, iż **kanalizacja sanitarna jest najsłabiej rozwiniętym elementem infrastruktury technicznej na terenie gminy**. Stan kryzysowy obejmuje niemalże wszystkie sołectwa. Wyjątek stanowi Jarosławiec Dolny, gdzie zlokalizowana jest sieć o długości 10,3 km. Opisana sytuacja wpływa negatywnie na stan środowiska naturalnego poprzez niekontrolowane zrzuty nieczystości bytowych do środowiska. Stanowi również zagrożenie dla zdrowia mieszkańców, co przyczynia się do pogorszenia warunków życia. Utrudnia także wykorzystanie potencjałów rozwojowych gminy, do których zalicza się zarówno zasoby kulturowe, jak i środowiskowe.

3.3.3. Infrastruktura OZE

Nowym elementem infrastruktury technicznej na terenie gminy są kolektory słoneczne, które zostały zamontowane na indywidualnych budynkach mieszkalnych w ramach projektu pn. „Rozwój alternatywnych źródeł energii - kolektory słoneczne w Gminie Sitno”, który współfinansowany był ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013, Działanie 6.2 Energia przyjazna środowisku. W latach 2014 – 2015 zrealizowano 571 instalacji o łącznej mocy 2,2 MW – projekt objął prawie 30% budynków mieszkalnych na terenie gminy. Na terenie gminy wykorzystywane są również instalacje fotowoltaiczne, a także piece wykorzystujące biomasę. Szczegółowe zestawienie poszczególnych instalacji w podziale na miejscowości przedstawione zostało poniżej.

Tabela 3.34. Infrastruktura odnawialnych źródeł energii.

L.p.	Sołectwo	Kolektory słoneczne	Instalacje fotowoltaiczne	Piece BIO
		sztuki	sztuki	sztuki
1.	Boży Dar	30	1	0
2.	Cześniki	40	0	0
3.	Cześniki- Kolonia	18	0	0

4	Cześniaki- Kolonia Górna	14	0	0
5.	Czołki	39	2	1
6.	Horyszów Polski	33	0	0
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	15	0	1
8.	Horyszów - Stara Kolonia	15	0	0
9.	Janówka	10	0	0
10.	Jarosławiec	55	0	2
11.	Jarosławiec Dolny	25	0	1
12.	Jarosławiec Górny	30	1	1
13.	Kolonia Sitno	35	1	0
14.	Karp	16	0	0
15.	Kornelówka	46	0	1
16.	Kornelówka - Kolonia	2	0	0
17.	Rozdoły	26	0	0
18.	Sitno	42	0	2
19.	Stabrow	54	0	1
20.	Stanisławka	15	0	0
21.	Wólka Horyszowska	11	0	0
RAZEM		571	5	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG w Sitnie.

Tabela 3.35. Instalacje OZE w sołectwach na 100 mieszkańców.

L.p.	Sołectwo	Instalacje OZE (solar, fotowoltaika, piece BIO)	Liczba instalacji OZE na 100 mieszkańców sołectwa
		sztuki	
1.	Boży Dar	31	10,36
2.	Cześniaki	40	6,20
3.	Cześniaki- Kolonia	18	10,11
4	Cześniaki- Kolonia Górna	14	11,86
5.	Czołki	42	10,63
6.	Horyszów Polski	33	6,48
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	16	9,46
8.	Horyszów - Stara Kolonia	15	9,67
9.	Janówka	10	6,57
10.	Jarosławiec	57	7,21
11.	Jarosławiec Dolny	26	7,42
12.	Jarosławiec Górny	32	7,80
13.	Kolonia Sitno	36	8,03
14.	Karp	16	10,12
15.	Kornelówka	47	11,19
16.	Kornelówka - Kolonia	2	8,33
17.	Rozdoły	26	9,70
18.	Sitno	44	6,49
19.	Stabrow	55	8,22
20.	Stanisławka	15	7,42
21.	Wólka Horyszowska	11	12,64
RAZEM		571	8,39

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG w Sitnie.

Ze względu na fakt posiadania przez Gminę Sitno wyjątkowych warunków w skali kraju do rozwoju energetyki słonecznej, ten element infrastruktury

społecznej powinien być rozwijany zarówno w ramach inicjatyw publicznych, jaki i prywatnych.

3.3.4. Zagrożenia środowiska

Obszar objęty niniejszym opracowaniem, pod względem wskaźników stanu środowiska naturalnego, zajmuje bardzo wysoką lokatę w kraju i należy do najczystszych ekologicznie obszarów Polski. Obserwowany jest jednak szereg zagrożeń środowiska, które przedstawione zostały w dalszej części opracowania. Mają one charakter naturalny lub antropogeniczny. Rodzaj i intensywność zagrożeń wiąże się ze specyfiką obszaru, tj. rozwojem gospodarczym w powiązaniu z warunkami fizyczno - geograficznymi.

Zagrożenia naturalne związane są przede wszystkim ze zjawiskami meteorologicznymi i hydrologicznymi. Zjawiska meteorologiczne to głównie susza glebowa i wynikające stąd duże zagrożenie pożarowe terenów leśnych oraz gwałtowne, huraganowe porywy wiatru i intensywne opady atmosferyczne gradu, deszczu lub śniegu. Zagrożenie pożarowe istnieje na terenie kompleksów leśnych zlokalizowanych na omawianym terenie

i dotyczy przede wszystkim sołectw: Kolonia Sitno, Kornelówka, Kornelówka – Kolonia oraz Rozdoły (w ramach Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego) oraz Horyszów – Nowa Kolonia, Karp, Stabrow i Cześniki (samodzielne kompleksy leśne). Istotnym czynnikiem wpływającym negatywnie na stan gruntów rolnych i leśnych jest erozja, ze szczególnym uwzględnieniem erozji wodnej, której wpływ jest najbardziej widoczny

w dolinach rzek oraz erozji wąwozowej. Pozostałe odmiany erozji (np. wietrzna) mają mniejsze znaczenie.

Zagrożenia antropogeniczne dla środowiska naturalnego są efektem działalności człowieka, tj. wykorzystywaniem i przetwarzaniem zasobów. Źródłem presji na środowisko są poszczególne dziedziny gospodarki oraz codzienne bytowanie mieszkańców. Do zagrożeń środowiska związanych z gospodarką komunalną należy zaliczyć:

- ❖ Gospodarkę ściekową - Największe zagrożenie występuje na terenach, charakteryzujących się niskim stopniem skanalizowania lub brakiem instalacji sanitarnych. Na terenie gminy wskaźnik liczby osób korzystających z kanalizacji sanitarnej na 100 mieszkańców gminy wyniósł 8,6 osoby. Sieć kanalizacyjna o długości 10,3 km funkcjonuje tylko w sołectwie Jarosławiec Dolny. Problem kanalizacji sanitarnej dotyczy obszaru całej gminy.

- ❖ Gospodarkę odpadami – notuje się małą ilość odpadów komunalnych poddawanych procesom odzysku, a główną metodą ich unieszkodliwiania jest składowanie i spalanie w piecach c.o. Problem w takim samym stopniu dotyczy wszystkich mieszkańców gminy.
- ❖ Emisję zanieczyszczeń powietrza - dużym problemem jest emisja niska z ogrzewania indywidualnych domów mieszkalnych (piece c.o.). Znajduje to odzwierciedlenie we wzrostach stężeń dwutlenku siarki i pyłu w powietrzu w sezonie grzewczym²⁸. Pomimo budowy sieci 571 instalacji kolektorów słonecznych na terenie gminy, problem został tylko częściowo ograniczony.

Przez obszar objęty zasięgiem niniejszego projektu przebiegają drogi, które wykorzystywane są do **przewożenia materiałów niebezpiecznych** zarówno dla środowiska naturalnego, jak i dla mieszkańców. Transport substancji chemicznych stwarza ryzyko awarii, co może doprowadzić do powstanie sytuacji zagrożenia. Główne trasy przewozów substancji niebezpiecznych przedstawiają się następująco:

- ❖ droga krajowa nr 74 (do przejścia granicznego w Zosinie),
- ❖ Linia kolejowa nr 65 Hrubieszów (granica państwa z Ukrainą) – Zamość.

Szlaki komunikacyjne generują również **hałas**, który jest wynikiem zarówno pracy silników spalinowych, jak i jakości nawierzchni drogowej. Wyniki badań natężenia hałasu na terenie gminy wskazują, że jego poziom kształtował się w granicach od 65,1 do 75 dB. Nie przekraczał on poziomu progowego określonego dla zabudowy mieszkaniowej.

Kolejnym typem zagrożenia są **pożary**, a w szczególności pożary obszarów leśnych i łąkowych. Corocznie w wyniku tego typu zdarzeń zniszczeniu ulegają znaczne powierzchnie gruntów. Problem ten dotyczy w takim samym stopniu całego obszaru gminy. Powstawanie szkód w środowisku wiąże się także z **wydobywaniem kopalin**, co powoduje powstawanie wyrobisk, zaburzenie stosunków wodnych, zanieczyszczenie powietrza, osiadanie gruntu. Ta forma działalności gospodarczej nie jest nadmiernie eksploatowana na terenie gminy, co ogranicza negatywną presję w tym zakresie tylko do bezpośredniego otoczenia wyrobiska.

Rolnictwo jest również źródłem odpadów niebezpiecznych (pozostałości po środkach ochrony roślin) oraz zanieczyszczeń obszarowych, będących głównym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych. Przestrzenna ekspansja intensywnego rolnictwa może doprowadzić do przyrodniczego

28 Strona internetowa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie, Raport o stanie środowiska naturalnego województwa lubelskiego w roku 2013, http://www.wios.lublin.pl/tiki-custom_home.php.

zubożenia rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Niedostosowanie intensywności i form rolnictwa do warunków przyrodniczych może spowodować aktywizacją erozji wodnej i wietrznej oraz zanieczyszczeniem wód gruntowych. Ograniczenia ekologiczne dotyczą sołectw Kolonia Sitno, Kornelówka, Kornelówka – Kolonia oraz Rozdoły, na terenie których położone są obszary chronione. Pod względem hydrologicznym sytuacja jest szczególnie uciążliwa dla mieszkańców następujących sołectw: Cześniki, Cześniki - Kolonia i Cześniki - Kolonia Górna.

3.3.5. Materialne zasoby dziedzictwa kulturowego

Obszar objęty niniejszym opracowaniem znalazł się w obrębie państwa polskiego w X wieku. Po zostawał wtedy w zasięgu międzynarodowego szlaku handlowego ze wschodu na zachód, wzdłuż którego wybudowano liczne grodziska, określane jako Grody Czerwieńskie. W X - XI wieku stały się one zarówno przyczyną rozkwitu gospodarczego tych terenów, jak i miejscem konfliktów polsko - ruskich.

Ziemie te na trwałe znalazły się w obrębie granic państwa polskiego za panowania Kazimierza Wielkiego. Pod koniec XVI wieku weszły we władanie rodziny Zamoyskich. W czasie wzrostu potęgi i znaczenia rodu (XVI/XVII wiek) przeżywały one rozkwit gospodarczy. W 1580 roku Jan Zamoyski, kanclerz i hetman wielki koronny, założył Zamość, a następnie pierwszą w Polsce ordynację, która objęła swym zasięgiem również obszar dzisiejszej Gminy Sitno. Stała się ona wkrótce centrum kulturowym, handlowym i administracyjnym. Po I rozbiórce Polski ziemie ordynacji znalazły się pod panowaniem austriackim, od 1807 roku leżały w granicach Księstwa Warszawskiego, a od 1815 do 1918 roku - Królestwa Polskiego.

Szczególnie tragicznym okresem w historii opisywanego obszaru była II wojna światowa. Mieszkańcy wielu miejscowości zostali wysiedleni (np. Boży Dar, Cześniki, Czołki, Jarosławiec, Rozdoły, Stabrow), a w innych wykonywane były masowe egzekucje (Horyszów Polski, Janówka, Kornelówka, Sitno). W czasie okupacji w miejscowości Stanisławka ukrywał się Stefan Wyszyński, późniejszy kardynał i Prymas Polski. Powstały tutaj także oddziały partyzanckie, zakładane przez miejscowych nauczycieli.

W latach 1975 - 1998 Gmina Sitno (do 1954 gmina Nowa Osada) położona była w województwie zamojskim. Według aktualnego podziału administracyjnego zlokalizowana jest na terenie powiatu zamojskiego w województwie lubelskim.

Na dziedzictwo kultury materialnej składają się wszystkie rzeczowe ślady działalności ludzkiej oraz przeobrażony krajobraz. Stanowią one niezastąpione źródło wiedzy o życiu i działalności człowieka oraz są nieodnawialnymi zasobami kulturowymi współczesnego społeczeństwa. Nawiązywanie do dziedzictwa kultury materialnej i duchowej wcześniejszych pokoleń to również bogaty potencjał, z którego należy korzystać dla budowania mocnego poczucia przynależności i pogłębiania lokalnej tożsamości.

W Obwieszczeniu Nr 1/2015 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 21 stycznia 2015 roku w sprawie wykazów zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego²⁹ umieszczono **obiekty podlegające prawnej ochronie konserwatorskiej na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**³⁰. Wskazano tam obiekty przedstawione w poniższym zestawieniu.

Tabela 3.36. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego.

L.p.	Miejscowość	Nr rejestrowy	Opis
1.	Horyszów Polski	A/1598	Dawna cerkiew prawosławna, obecnie kościół rzymskokatolicki parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, cmentarz cerkiewny z ogrodzeniem i drzewostanem
2.	Jarosławiec	A/1456	Rządcówka i park krajobrazowy
3.	Nowa Kolonia Horyszów Polski	A/1553	Cmentarz grzebalny wraz z nagrobkami i drzewostanem
4.	Sitno	A/1321	Zespół pałacowo-parkowy: pałac, spichlerz, dwa budynki gospodarcze, park
5.		A/1584	Cmentarz wojenny z I wojny światowej
6.		A/1583	Cmentarz wojenny z I wojny światowej
7.	Stanisławka	A/1548	Cmentarz wojenny z I wojny światowej

Źródło: Obwieszczenie Nr 1/2015 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 21 stycznia 2013 roku w sprawie wykazów zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego (Dz. Urz. Woj. Lub. 2015 poz. 195).

Na terenie gminy zlokalizowane są również **inne obiekty zabytkowe**, wpisane do ewidencji prowadzonej przez gminę, wśród których na szczególną uwagę zasługują kaplice i groby rodzinne, figury, kapliczki i krzyże przydrożne. Znaczna część z nich została wyremontowana poprzez realizację projektu pn. „Roboty konserwacyjne, renowacyjne

²⁹ Obwieszczenie Nr 1/2015 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 21 stycznia 2013 roku w sprawie wykazów zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego (Dz. Urz. Woj. Lub. 2015 poz. 195).

³⁰ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity, Dz. U. z 2014 r. poz. 1446).

i modernizacyjne lokalnych miejsc pamięci i kultu religijnego - zahamowanie degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania na terenie Gminy Sitno”, współfinansowanego w ramach Działania 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju objętego PROW na lata 2007-2013. Niemniej na terenie gminy w dalszym ciągu pozostaje szereg zabytków wskazanych w ewidencji gminnej, które wymagają pilnej interwencji konserwatorskiej. Działania w tym zakresie mogą napotkać bariery dotyczące:

- ❖ różnej struktury własności obiektów lub nieuregulowanych stosunków własnościowych,
- ❖ ograniczonych środków finansowych na odnawianie zabytków dystrybuowanych na poziomie centralnym,
- ❖ ograniczonych zasobów finansowych gminy, czego bezpośrednią konsekwencją jest realizacja tylko najważniejszych potrzeb mieszkańców, np. infrastruktura techniczna i społeczna. Sytuacja ta powoduje permanentny brak pieniędzy na kosztowną konserwację zabytków.
- ❖ powszechnego niedoceniań roli dziedzictwa kulturowego w stymulowaniu rozwoju społeczno – gospodarczego.

Na oddzielną uwagę zasługują **stanowiska archeologiczne**. Na terenie Gminy Sitno stwierdzono obecność ok. 200 pozostałości osadnictwa prehistorycznego. W większości są to stanowiska powierzchniowe, odkryte podczas badań w ramach tzw. Archeologicznego Zdjęcia Polski³¹. Na uwagę zasługują dwa stanowiska kurhanowe z Kolonii Sitno i Rozdołów, które zostały wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego.

Tabela 3.37. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego.

L.p.	Miejscowość	Nr rejestrowy	Opis
1.	Kolonia Sitno	C/147	Stanowisko archeologiczne nr 4 (kurhan)
2.	Rozdoły i Kolonia Sitno	C/146	Cmentarzysko kurhanowe (stanowisko archeologiczne nr 2)

Źródło: Obwieszczenie Nr 1/2015 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 21 stycznia 2013 roku w sprawie wykazów zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego (Dz. Urz. Woj. Lub. 2015 poz. 195).

W zakresie pielęgnowania lokalnych tradycji podkreślić należy dużą aktywność 14 Kół Gospodyń Wiejskich, działających na terenie następujących miejscowości: Boży Dar, Cześniki, Cześniki Kolonia Górna, Cześniki Kolonia Dolna, Czołki, Horyszów Polski, Jarosławiec Górny, Jarosławiec, Jarosławiec Dolny, Kolonia Sitno, Kornelówka, Stanisławka, Stąbrów, Sitno. Dużą rolę w promowaniu i udostępnianiu lokalnego

³¹ Konopka M. (red.), Archeologiczne Zdjęcie Polski, Warszawa 1981.

dziedzictwa kultury niematerialnej odgrywają też Ochotnicze Straże Pożarne, które reprezentowane są przez 10 jednostek. Są one nieodłącznym elementem krajobrazu kulturowego polskiej wsi. Należy jednak ocenić, iż poziom nasycenia poszczególnych sołectw w organizacje pozarządowe ukierunkowane na utrwalanie i promocje zasobów kultury jest zróżnicowane. Analiza w tym zakresie przedstawiona została w poniższym zestawieniu.

Tabela 3.38. Organizacje pozarządowe o charakterze kulturowym na terenie poszczególnych sołectw.

L.p.	Sołectwo	Ochotnicze Straże Pożarne	Koła Gospodyń wiejskich	Razem	Nasycenie sołectw w organizacje pozarządowe o profilu kulturowym
1.	Boży Dar	0	1	1	2
2.	Cześniaki	1	1	2	2
3.	Cześniaki- Kolonia	0	1	1	1
4.	Cześniaki- Kolonia Górna	0	1	1	1
5.	Czołki	1	1	2	2
6.	Horyszów Polski	1	1	2	2
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	0	0	0	0
8.	Horyszów - Stara Kolonia	0	0	0	0
9.	Janówka	0	0	0	0
10.	Jarosławiec	1	1	2	2
11.	Jarosławiec Dolny	0	1	1	1
12.	Jarosławiec Górny	0	1	1	1
13.	Kolonia Sitno	1	1	2	2
14.	Karp	0	0	0	0
15.	Kornelówka	1	1	2	2
16.	Kornelówka - Kolonia	0	0	0	0
17.	Rozdoły	1	0	0	0
18.	Sitno	1	1	2	2
19.	Stabrow	1	1	2	2
20.	Stanisławka	1	1	2	2
21.	Wólka Horyszowska	0	0	0	0
ŚREDNIA GMINY		10	14	24	1,14

- parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

- parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Sitno.

Do najsłabszych sołectw pod względem funkcjonowania lokalnych organizacji pozarządowych o profilu kulturowym należą: Horyszów - Nowa Kolonia, Horyszów - Stara Kolonia, Janówka, Karp, Kornelówka – Kolonia, Rozdoły, Wólka Horyszowska, w których nie funkcjonuje żaden podmiot

o takim charakterze. Sytuacja ta może prowadzić do poważnych ograniczeń w dostępie do kultury i dziedzictwa kulturowego mieszkańców tych jednostek. W pozostałych sołectwach sytuacja jest znacznie lepsza – funkcjonują tam jedno lub dwa stowarzyszenie o profilu kulturowym.

3.3.6. Potrzeby i obszary problemowe w sferze środowiskowej i kulturowej

Diagnoza gminy w sferze środowiskowej i kulturowej wykazała szereg problemów w poszczególnych sołectwach związanych z:

- ❖ zagrożeniami środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego,
- ❖ zróżnicowaną aktywnością mieszkańców w zakresie kultury i dziedzictwa kulturowego.

Do najważniejszych problemów opisywanego obszaru należy zaliczyć:

- ❖ niski poziom wyposażenia w infrastrukturę ochrony środowiska (sieć kanalizacji sanitarnej, odbiorniki bezodpływowe),
- ❖ nadmierna emisja niska z palenisk domowych, wykorzystujących kopalne źródła energii, wypalanie śmieci w kotłowniach domowych,
- ❖ niska lesistość gminy – obszary leśne zlokalizowane są tylko w niektórych sołectwach. W większości z nich nie ma kompleksów leśnych o powierzchni powyżej 1 ha.
- ❖ postępująca degradacja obiektów zabytkowych,
- ❖ zróżnicowane nasycenie poszczególnych sołectw w organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną i promocją lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Skala problemów poszczególnych sołectwach jest zróżnicowana. W celu ich weryfikacji przeprowadzono analizę wybranych wskaźników w odniesieniu do poszczególnych jednostek administracyjnych. Wykaz wykorzystanych wskaźników przedstawia się następująco:

- ❖ Liczba osób korzystających z kanalizacji zbiorczej na 100 mieszkańców.
- ❖ Liczba bezodpływowych odbiorników ścieków na 100 mieszkańców sołectwa.
- ❖ Liczba instalacji OZE na 100 mieszkańców sołectwa.
- ❖ Nasycenie sołectw w organizacje pozarządowe o profilu kulturowym.

Wyniki analizy przedstawione zostały w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.39. Analiza wybranych wskaźników w odniesieniu do poszczególnych jednostek administracyjnych.

L.p.	Sołectwo	Liczba osób korzystających z kanalizacji zbiorczej na 100 mieszkańców	Liczba bezodpływowych odborników ścieków na 100 mieszkańców sołectwa	Liczba instalacji OZE na 100 mieszkańców sołectwa	Nasylenie sołectw w organizacje pozarządowe o profilu kulturalnym	Liczba wskaźników, które mają wartości poniżej (gorsze) od średniej gminnej
1.	Boży Dar	0	85,70	10,36	2	1
2.	Cześniki	0	24,95	6,20	2	3
	Cześniki- Kolonia	0	28,14	10,11	1	2
	Cześniki- Kolonia Górna	0	20,18	11,86	1	3
5.	Czołki	0	24,93	10,63	2	2
6.	Horyszów Polski	0	25,00	6,48	2	3
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	0	25,30	9,46	0	3
8.	Horyszów - Stara Kolonia	0	24,83	9,67	0	3
9.	Janówka	0	25,00	6,57	0	4
10.	Jarosławiec	75,42	25,19	7,21	2	2
11.	Jarosławiec Dolny	0	23,51	7,42	1	4
12.	Jarosławiec Górny	0	26,73	7,80	1	3
13.	Kolonia Sitno	0	25,50	8,03	2	3
14.	Karp	0	25,32	10,12	0	3
15.	Kornelówka	0	25,00	11,19	2	2
16.	Kornelówka - Kolonia	0	26,08	8,33	0	3
17.	Rozdoły	0	24,90	9,70	0	3
18.	Sitno	0	25,03	6,49	2	3
19.	Stabrow	0	34,81	8,22	2	2
20.	Stanisławka	0	25,24	7,42	2	3
21.	Wólka Horyszowska	0	25,33	12,64	0	3
ŚREDNIA GMINY		75,42	26,04	8,39	1,14	

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

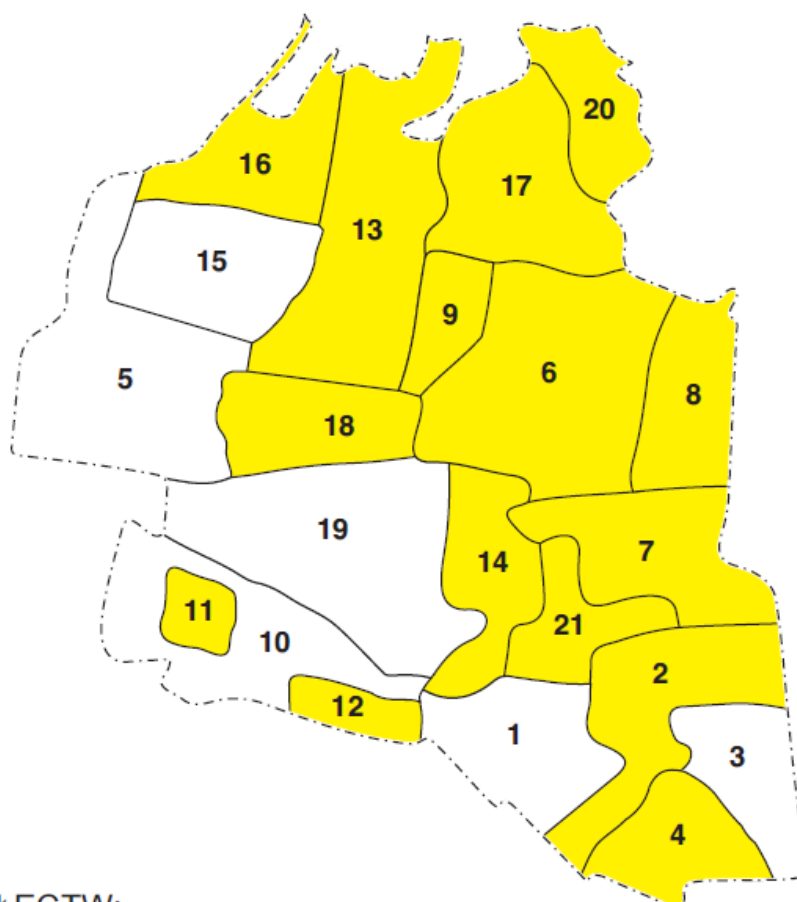
Wyniki analizy wskazują, iż największe problemy w sferze środowiskowo – kulturowej występują w sołectwach Janówka i Jarosławiec Dolny, gdzie wszystkie wskaźniki (cztery wskaźniki – 100% zastosowanych wskaźników) przybierają wartości gorsze od średniej gminnej. Świadczy to o kumulacji problemów na tym obszarze. Niewiele lepiej prezentuje się sytuacja

w sołectwach: Cześniki, Cześniki- Kolonia Górna, Horyszów Polski, Horyszów - Nowa Kolonia, Horyszów - Stara Kolonia, Jarosławiec Górny, Kolonia Sitno, Karp, Kornelówka – Kolonia, Rozdoły, Sitno, Stanisławka i Wólka Horyszowska, w których stwierdzono niekorzystne wartości dla trzech wskaźników (75% zastosowanych wskaźników). Zdecydowanym liderem w zakresie sfery środowiskowo – kulturowej jest sołectwo Boży Dar, gdzie tylko jeden wskaźnik uzyskał wartość negatywną (75% zastosowanych wskaźników).

Ryc. 3.12. Obszary o największym natężeniu problemów w sferze środowiskowo – kulturowej na terenie gminy.

WYKAZ SOŁECTW:

1. Boży Dar	8. Horyszów- Stara Kolonia	15. Kornelówka
2. Cześniki	9. Janówka	16. Kornelówka-Kolonia
3. Cześniki-Kolonia	10. Jarosławiec	17. Rozdoly
4. Cześniki- Kolonia Górna	11. Jarosławiec Dolny	18. Sitno
5. Czołki	12. Jarosławiec Górny	19. Stąbrów
6. Horyszów Polski	13. Kolonia Sitno	20. Stanisławka
7. Horyszów- Nowa Kolonia	14. Karp	21. Wólka Horyszowska

LEGENDA:

- obszary o największym natężeniu problemów w sferze środowiskowo - kulturowej

Źródło: opracowane własne.

Wyniki zamieszczonej powyżej analizy wykorzystane będą na etapie wyznaczania obszarów zdegradowanych i poddanych rewitalizacji, który został opisany w dalszej części niniejszego opracowania.

3.4. Sfera gospodarcza

3.4.1. Struktura gospodarcza gminy

Na strukturę gospodarczą gminy składają się główne sektory gospodarki, w szczególności sektor rolniczy oraz przedsiębiorczość pozarolnicza, w tym przemysł, budownictwo i usługi. Rolnictwo jest jednym z najbardziej powszechnych rodzajów aktywności gospodarczej w kraju, w związku z tym obszary wiejskie są miejscem życia i pracy blisko 40% ludności kraju oraz miejscem wypoczynku. Diagnozę gminy w zakresie gospodarczym dokonano pod kątem przedsiębiorczości pozarolniczej i rolnictwa, a także dostępności do profesjonalnego doradztwa gospodarczego. Gmina Sitno cechuje się stosunkowo niekorzystną strukturą gospodarczą, z dominującą pozycją sektora rolnego.

3.4.2. Przedsiębiorczość pozarolnicza

Pod koniec 2016 roku funkcjonowało tutaj 420 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, co stanowiło ok. 6,58% ich liczby w powiecie zamojskim. Zdecydowanie dominował sektor prywatny (96,7%). Sektor publiczny reprezentowany był przez państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego.

Tabela 3.40. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych (na dzień 31.12.2016).

JST	Podmioty gospodarki narodowej ogółem	Sektor publiczny		Sektor prywatny	
		ogółem	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	ogółem	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
Gmina Sitno	420	14	13	406	358
POWIAT	6390	244	188	6146	5152

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Tabela 3.41. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD – sektor publiczny (na dzień 31.12.2016).

Sekcja PKD 2007	Liczba podmiotów
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	2
Sekcja P – Edukacja	10
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	1
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1
Razem	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Wśród podmiotów wpisanych do rejestru REGON (sektor prywatny) najważniejsze kierunki działalności gospodarczej przedstawiały się następująco:

- ❖ handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów: 30,1% podmiotów gospodarczych,
- ❖ transport i gospodarka magazynowa: 15,7% podmiotów gospodarczych,
- ❖ budownictwo: 13,2% podmiotów gospodarczych,
- ❖ rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo: 7,6% podmiotów gospodarczych,
- ❖ działalność usługowa: 6,0% podmiotów gospodarczych,
- ❖ przetwórstwo przemysłowe: 5,8% podmiotów gospodarczych,
- ❖ działalność profesjonalna, naukowa i techniczna: 5,7% podmiotów gospodarczych.

Tabela 3.42. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD – sektor prywatny (na dzień 31.12.2016).

Sekcja PKD 2007	Liczba podmiotów
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	31
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	1
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	24
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1
Sekcja F – Budownictwo	54
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	113
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	62
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	8
Sekcja J – Informacja i komunikacja	5
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	14
12 Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	22
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	11
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	10
Sekcja P – Edukacja	3
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	13
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa i Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	24
RAZEM	406

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

W analizowanej grupie podmiotów gospodarczych dominowały mikroprzedsiębiorstwa, których funkcjonowało 406 (96,67%). Niewielki udział miały podmioty zatrudniające nie więcej niż 49 osób, jednak zdecydowana większość z nich funkcjonowała w ramach sektora publicznego (14 podmiotów).

Tabela 3.43. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości (na dzień 31.12.2014).

JST	Wielkość zatrudnienia (osoby)				
	0 - 9	10 - 49	50 - 249	250 - 999	1000 i więcej
Gmina Sitno	402	18	0	0	0
POWIAT	6390	231	26	2	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Wskaźnikiem mierzącym aktywność ekonomiczną mieszkańców są osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Na terenie Gminy Sitno w 2014 roku ich liczba wynosiła 358, co stanowiło 85,24% wszystkich podmiotów wpisanych do rejestru REGON.

W latach 2010 – 2016 zanotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne. Dynamikę tego zjawiska

w analizowanym okresie można określić na poziomie około 2,8%. Była ona zbliżona do wartości podobnego wskaźnika wyliczonego dla powiatu, który wynosił 2,7%. Należy jednak zauważyć, iż w latach 2011 – 2012 widoczne było zmniejszenie się liczby przedsiębiorstw. Powodem tego były niekorzystne tendencje związane z kryzysem gospodarczym z lat 2008 – 2012, którego negatywne wpływy obserwowane były zarówno na poziomie lokalnym i regionalnym, jak i krajowym.

Tabela 3.44. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w latach 2010 – 2016 wg sekcji PKD 2007 (na dzień 31.12.2014).

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gmina Sitno	347	337	341	352	357	357	358

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Analiza rozmieszczenia poszczególnych podmiotów gospodarczych w poszczególnych sołectwach wykazuje duże zróżnicowanie. Dotyczy to zarówno podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, jak i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Szczegółową analizę w tym zakresie przedstawiono w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.45. Podmioty gospodarcze na terenie sołectw Gminy Sitno (31.12.2016).

L.p.	Sołectwo	Liczba mieszkańców	Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON/ 100 mieszkańców sołectwa	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą/ 100 mieszkańców sołectwa
		osoby		sztuki		
1.	Boży Dar	284	12	10	4,22	3,52
2.	Cześniki	461	26	23	5,64	4,98
3.	Cześniki- Kolonia	167	10	8	5,98	4,79
4.	Cześniki- Kolonia Górna	114	6	5	5,26	4,38
5.	Czołki	393	36	33	9,16	8,39
6.	Horyszów Polski	500	17	14	3,40	2,80
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	162	10	8	6,17	4,93
8.	Horyszów - Stara Kolonia	153	8	6	5,22	3,92
9.	Janówka	152	2	2	1,32	1,32
10.	Jarosławiec	774	59	52	7,62	6,71
11.	Jarosławiec Dolny	370	36	30	9,72	8,11
12.	Jarosławiec Górny	404	42	39	10,39	9,65
13.	Kolonia Sitno	443	30	27	6,77	6,09
14.	Karp	154	6	5	3,89	3,24
15.	Kornelówka	424	12	11	2,83	2,59
16.	Kornelówka - Kolonia	23	0	0	0	0
17.	Rozdoły	253	6	5	2,37	1,97
18.	Sitno	643	38	30	5,90	4,66
19.	Stabrow	652	58	44	8,89	6,74
20.	Stanisławka	202	2	2	0,99	0,99
21.	Wólka Horyszowska	75	4	4	5,33	5,33
RAZEM		6803	420	358	6,17	5,26

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Wyniki analizy wskazują, że do najsłabszych miejscowości pod względem liczby podmiotów gospodarczych należy zaliczyć Kornelówkę – Kolonię, gdzie nie działa żaden podmiot gospodarczy, a także sołectwa Stanisławka, Janówka, Rozdoły, Kornelówka, w których analizowany parametr nie osiąga nawet połowy wartości średniej wyliczonej dla gminy. Przedsiębiorczość rolnicza dobrze rozwija się natomiast w sołectwach: Jarosławiec Górny, Jarosławiec Dolny, Czołki i Stabrow, gdzie wartości analizowanych wskaźników zdecydowanie średnią gminną. Należy jeszcze dodać, iż 95,6% badanych podmiotów to mikroprzedsiębiorstwa. Niewielki udział miały podmioty zatrudniające nie więcej niż 49 osób, jednak zdecydowana większość z nich funkcjonowała w ramach sektora publicznego (14 podmiotów).

Dobrze funkcjonująca przedsiębiorczość stanowi podstawę do budowania konkurencyjności lokalnej. Sektor przedsiębiorczości na terenie gminy należy do słabo rozwiniętych i boryka się z wieloma poważnymi

problemami rozwojowymi. Aktualnie do najważniejszych utrudnień związanych

z rozwojem tego sektora w gminie należy zaliczyć:

- ❖ funkcjonowanie przedsiębiorstw w tradycyjnych sektorach produkcji i usług,
- ❖ niskie zatrudnienie i niskie kapitały własne,
- ❖ brak powiązań kooperacyjnych z partnerami w kraju i za granicą.

Należy również zwrócić uwagę na dużą wrażliwość lokalnych przedsiębiorstw na wszelkiego rodzaju fluktuacje gospodarcze, co potwierdza ich słabość ekonomiczną.

3.4.3. Rolnictwo

Podstawowym profilem działalności ekonomicznej mieszkańców gminy jest rolnictwo. Według danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 funkcjonowało tutaj 1153 gospodarstw rolnych, z czego 1149 deklaroowało prowadzenie działalności rolniczej (99,6%).

W strukturze gospodarstw zdecydowanie dominowały małe gospodarstwa rolne o powierzchni do 5 ha, których liczba wynosiła 567 sztuk (49,1%). Uwagę zwraca stosunkowo wysoki, w porównaniu do innych gmin Lubelszczyzny, udział gospodarstw rolnych o powierzchni przekraczającej 15 ha, które stanowiły ok. 10% zasobów opisywanego obszaru. Struktura powierzchni gospodarstw przedstawiała się następująco:

- ❖ gospodarstwa do 1 ha: 6,7%,
- ❖ gospodarstwa od 1,01 do 5 ha: 42,4%,
- ❖ gospodarstwa od 5,01 do 10 ha: 28,9%,
- ❖ gospodarstwa od 10,01 do 15 ha: 12,2%,
- ❖ gospodarstwa powyżej 15 ha: 9,8%.

Tabela 3.46. Struktura gospodarstw rolnych ze względu na powierzchnię (wg PSR 2010).

Liczba gospodarstw rolnych ogółem	Powierzchnia gospodarstw rolnych				
	Do 1 ha włącznie	1,01 ha – 5 ha	5,01 – 10 ha	10,01 – 15 ha	Powyżej 15 ha
1153	78	489	334	140	112

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych – PSR 2010, (www.stat.gov.pl).

W strukturze upraw (1094 gospodarstwa rolne) dominowały tradycyjne kierunki produkcji, oparte przede wszystkim na różnych gatunkach zbóż oraz ziemniakach. Udział najważniejszych rodzajów upraw w ogólnej ich strukturze przedstawiał się następująco (według liczby gospodarstw):

- ❖ zboża razem: 96% gospodarstw rolnych,
- ❖ ziemniaki: 46,5% gospodarstw rolnych,
- ❖ uprawy przemysłowe: 22,1% gospodarstw rolnych,

- ❖ buraki cukrowe: 18,8% gospodarstw rolnych.

Tabela 3.47. Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju zasiewów (wg PSR 2010).

Rodzaj zasiewów	Liczba gospodarstw (w sztukach)
Ogólna liczba gospodarstw z uprawami	1094
Zboża razem	1051
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	1049
Ziemniaki	509
Uprawy przemysłowe	242
Buraki cukrowe	206
Rzepak i rzepik razem	38
Strączkowe jadalne na ziarno razem	55
Warzywa gruntowe	53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych – PSR 2010, (www.stat.gov.pl).

Wśród rodzajów najważniejszych upraw dominowały zboża razem (77,2% powierzchni zasiewów), uprawy przemysłowe (9,8% powierzchni zasiewów) oraz buraki cukrowe: (8,1% powierzchni zasiewów). Wśród zbóż najpopularniejsze były następujące odmiany:

- ❖ pszenica ozima: 2482,16 ha,
- ❖ jęczmień jary: 1721,54 ha,
- ❖ pszenżyto ozime: 321,08 ha,
- ❖ pszenica jara: 250,59 ha,
- ❖ mieszanki zbożowe jare: 160,77 ha
- ❖ jęczmień ozimy: 91,44 ha.

Mniejsze znaczenie w strukturze upraw zbożowych miały: żyto, owies, pszenżyto jare i mieszanki zbożowe ozime.

Tabela 3.48. Powierzchnia zasiewów wg rodzaju upraw (wg PSR 2010).

Rodzaj zasiewów	Powierzchnia zasiewów (w ha)
Ogólna powierzchnia zasiewów	6753,59
Zboża razem	5220,06
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	5172,80
Ziemniaki	94,54
Uprawy przemysłowe	662,58
Buraki cukrowe	548,52
Rzepak i rzepik razem	101,70
Strączkowe jadalne na ziarno razem	70,46
Warzywa gruntowe	102,29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych – PSR 2010, (www.stat.gov.pl).

Hodowlą zwierząt gospodarskich zajmowało się 748 gospodarstw rolnych (65,1% gospodarstw deklarujących prowadzenie działalności rolniczej). W jej strukturze dominowały następujące kierunki:

- ❖ drób: 81,5% gospodarstw rolnych,
- ❖ bydło: 63,7%, w tym krowy: 57,2% gospodarstw rolnych,
- ❖ trzoda chlewna: ogółem 42,5%, w tym lochy: 23,3% gospodarstw rolnych.

Tabela 3.49. Gospodarstwa z hodowlą zwierząt gospodarskich wg rodzaju hodowli (wg PSR 2010).

Rodzaj hodowli	Liczba gospodarstw (w sztukach)
Ogólna liczba gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie	748
Bydło razem	477
Bydło krowy	428
Trzoda chlewna razem	318
Trzoda chlewna lochy	175
Konie	81
Drób ogółem	610
Drób kurzy ogółem	603

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych – PSR 2010, (www.stat.gov.pl).

W strukturze hodowli zwierząt dużych (SD) dominowała trzoda chlewna oraz bydło. Pogłowie zwierząt gospodarskich w stosunku do poszczególnych kierunków hodowli przedstawione zostało w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.50. Pogłowie zwierząt gospodarskich (wg PSR 2010).

Rodzaj hodowli	Pogłowie zwierząt gospodarskich (w sztukach)
Bydło razem	3857
Bydło krowy	1708
Trzoda chlewna razem	6647
Trzoda chlewna lochy	597
Konie	236
Drób ogółem razem	22725
Drób kurzy ogółem	17021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych – PSR 2010, (www.stat.gov.pl).

Wyposażenie w ciągniki osiągnęło wartość 1,32 ciągnika/ gospodarstwo rolne i było zbliżone do poziomu obserwowanego w powiecie zamojskim (1,27) oraz województwie lubelskim (1,31)³².

Pomimo, iż rolnictwo jest podstawowym źródłem utrzymania mieszkańców gminy, poziom jego rozwoju należy uznać za przeciętny. W strukturze gospodarstw rolnych dominują gospodarstwa, których powierzchnia nie przekracza 5 ha (ponad 49,1%), co wskazuje na wysoki poziom ich

³² Informacja GUS - Bank Danych Lokalnych – PSR 2010, (www.stat.gov.pl).

rozdrobienia. Należy jednak zauważyć prawie dwukrotnie większą liczbę dużych gospodarstw rolnych (prawie 10%) w stosunku do średniej wojewódzkiej (ok. 6%). Uprawa roślin oparta jest na tradycyjnych kierunkach upraw, dominują różne gatunki zbóż oraz ziemniaki, a sama struktura upraw zbliżona jest do poziomu wojewódzkiego. W zakresie hodowli zwierząt gospodarskich najpopularniejszy jest drób, którego produkcja realizowana jest w ponad 4/5 gospodarstw rolnych funkcjonujących na tym terenie. Kolejne miejsca zajmuje bydło i trzoda chlewna.

3.4.4. Instytucje otoczenia biznesu

W miejscowości Sitno swoją siedzibę ma **Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Zamościu z siedzibą w Sitnie**. Prowadzi doradztwo rolnicze obejmujące działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego, mające na celu poprawę poziomu dochodów rolniczych oraz podnoszenie konkurencyjności rynkowej gospodarstw rolnych, wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, a także podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich. Realizacja zadań uwzględnia kierunki rozwoju wyznaczone w regionalnych i lokalnych programach rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, ustalonych przez właściwe organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego. Funkcjonowanie ośrodka zapewnia mieszkańcom gminy bezpośredni dostęp do doradztwa rolniczego. Instytucje finansowe reprezentowane są przez filię **Powiatowego Banku Spółdzielczego w Zamościu Oddział w Sitnie**, który jest jedynym na terenie gminy dostawcą usług finansowych.

Bezpośrednie sąsiedztwo Zamościa umożliwia mieszkańcom gminy korzystanie z usług instytucji doradczych i finansowych zlokalizowanych na terenie miasta. Funkcjonują tam:

1. Banki - w mieście funkcjonują oddziały większości banków działających w kraju.
2. Firmy ubezpieczeniowe, czy też pośrednictwa i doradztwa finansowego.
3. Firmy szkoleniowe i doradcze:
 - ❖ Wschodni Klub Techniki i Racjonalizacji - prowadzenie usług informacyjnych, doradczych i szkoleń doskonalących wiedzę, a także praktyczne umiejętności podmiotów sektora gospodarczego.
 - ❖ Lubelska Fundacja Rozwoju oddział w Zamościu, Fundusz Pożyczkowy Lubelskiej Fundacji Rozwoju – preferencyjne pożyczki na prowadzenie i założenie działalności gospodarczej.

- ❖ Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny oddział w Zamościu.
- ❖ Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland"

Firmy te oferują usługi doradcze i konsultingowe (w tym również w zakresie absorpcji nowoczesnych technik i technologii, wprowadzania systemów zarządzania jakością, pozyskiwania certyfikatów, pozyskiwania krajowych

i unijnych środków finansowych na rozwój firmy, szeroki zakres usług szkoleniowych, a także podstawowe i specjalistyczne usługi informacyjne.

W Zamościu siedzibę ma **Centrum Badań i Transferu Technologii** (CeBiTT) Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Szymona Szymonowica, którego działalność ukierunkowana została na prowadzenie w sposób ciągły badań naukowych, usług badawczych i prac badawczo –rozwojowych, szczególnie w zakresie nauk technicznych i inżynierskich, matematycznych, przyrodniczych. Bezpośrednimi adresatami działalności CeBiTT PWSZ są przedsiębiorcy, pracownicy naukowcy uczelni wyższych regionu, instytucje edukacji technicznej, klastry, instytucje otoczenia biznesu, realizatorzy patentów oraz innowatorzy. W ramach struktury CeBiTT PWSZ w Zamościu funkcjonują laboratoria:

- ❖ Laboratorium Odnawialnych Źródeł Energii (Sekcja Paliw i Energii, Sekcja Przyrodniczych Podstaw Energetyki, Pracownia Geograficznego Systemu informacji GIS)
- ❖ Laboratorium Mechaniki (Sekcja Badań Materiałowych i Technologii, Sekcja Spajalnictwa i Inżynierii Powierzchni, Sekcja Obrabiarek Sterowanych Numerycznie CNC, Sekcja Badań Pojazdów i Silników)
- ❖ Laboratorium Tworzyw Sztucznych (Sekcja Spajania Tworzyw Sztucznych, Sekcja Badań Strukturalnych Tworzyw Sztucznych, Sekcja Wytwarzania Kształtek z Tworzyw Sztucznych, Sekcja Badań Mechanicznych Foli i Kształtek z Tworzyw Sztucznych, Sekcja Badań Palności Tworzyw Sztucznych)
- ❖ Laboratorium Matematyki Stosowanej i Optymalizacji Procesów (Sekcja informatyki i Optymalizacji, Sekcja Analiz Procesowych)

Należy ocenić, iż zarówno przedsiębiorcy jak i rolnicy prowadzący działalność na terenie Gminy Sitno mają dobry dostęp do instytucji otoczenia biznesu, w tym usług doradczych i finansowych.

3.4.5. Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych

Gmina Sitno, jako podmiot wdrażający i zarządzający lokalnym programem rewitalizacji, posiada duże doświadczenie w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację inicjatyw społecznych i gospodarczych. W latach 2007 – 2013 zrealizowało przedsięwzięcia za kwotę 13 531 719,10 zł, na które otrzymała dofinansowanie ze źródeł zewnętrznych w wysokości 8 905 412,55 zł (65,8% wartości wszystkich projektów). Szczegóły na ten temat przedstawione zostały w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.51. Projekty zrealizowane przez gminę w perspektywie finansowej 2007-2013.

Tytuł projektu	Źródło dofinansowania/ Program	Okres realizacji	Wartość całkowita projektu (PLN)	Kwota dofinansowania (PLN)
Sportowe rozterki – rozwijamy nie tylko cukierki	PO KL 2007-2013	2007 - 2008	50454,00	50454,00
Szkoła równych szans- programy rozwojowe szkół w województwie lubelskim	PO KL 2007-2013	2007-2008	93702,00	93702,00
Nasza Szkoła – opracowanie i wdrożenie programów rozwoju szkół Polski Wschodniej	PO KL 2007-2013	2007- 2008	110000,00	110000,00
Roboty konserwacyjne, renowacyjne i modernizacyjne lokalnych miejsc pamięci i kultu religijnego w Gminie Sitno	PROW 2007 – 2013	2010-2011	19704,99	11214,22
Kultywowanie miejscowych tradycji i zwyczajów Gminy Sitno, rozwijanie aktywności społeczności lokalnej, oraz rozbudzenie potrzeb kulturalnych mieszkańców, poprzez zakup Zamojskich Stoi Ludowych dla Koła Gospodyń Wiejskich w Horyszowie Polskim	PROW 2007 – 2013	2010-2011	32100,00	20805,55
Roboty konserwacyjne, renowacyjne i modernizacyjne lokalnych miejsc pamięci i kultu religijnego - zahamowanie degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania na terenie Gminy Sitno	PROW 2007 – 2013	2011-2012	22844,79	13001,00
Doposażenie Młodzieżowej Orkiestry Dętej w Sitnie w instrumenty muzyczne	PROW 2007 – 2013	2012-2013	21300,00	13853,66
Utworzenie Centrum Kultury w miejscowości Sitno	PROW 2007 – 2013	2009-2011	639646,16	309012,00
Utworzenie biblioteki publicznej przy Centrum Kultury w Sitnie	PROW 2007 – 2013	2011-2012	719531,76	430000,00
Adaptacja budynku po byłej Szkole Podstawowej w Stanisławce na świetlicę środowiskową - roboty remontowe i modernizacyjne	PROW 2007 – 2013	2010-2012	322671,54	196623,00
Utworzenie Placów zabaw w	PROW 2007 – 2013	2012-2013	26904,13	13998,88

miejsowościach Jarosławiec i Kolonia Sitno				
Zakup Zamojskich Stroi Ludowych dla Koła Gospodyń Wiejskich w Kolonii Sitno	PROW 2007 – 2013	2013-2014	35079,60	22816,00
Zakup umundurowania dla Młodzieżowej Orkiestry Dętej w Sitnie	PROW 2007 – 2013	2013-2014	24239,61	15765,60
Zakup namiotów wystawienniczych i krzeseł na potrzeby organizacji imprez plenerowych na terenie gminy Sitno	PROW 2007 – 2013	2014-2015	30393,30	13330,08
Porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w gminie Sitno w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, budowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (II ETAP) dla osiedla domków jednorodzinnych w Jarosławcu oraz modernizacja stacji wodociągowej w Sitnie	PROW 2007 – 2013	2009-2012	3659951,34	2208248,70
Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Kornelówka, Czołki i Sitno (góry)	PROW 2007 – 2013	2011-2013	857029,74	528327,00
Budowa siłowni zewnętrznej przy istniejącym kompleksie sportowo-rekreacyjnym w Jarosławcu	PROW 2007 – 2013	2014	52054,10	25000,00
Zagospodarowanie turystyczne terenu - miejsce wypoczynku i rekreacji w Kornelówce	PROW 2007 – 2013	2013-2014	322474,61	196630,86
Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Gminy Sitno poprzez utworzenie Muzeum Pożarnictwa w Cześnikach	PROW 2007 – 2013	2013-2015	603921,31	262400,00
Adaptacja budynku dawnej zlewni mleka na świetlicę wiejską w Czołkach	PROW 2007 – 2013	2012-2014	197907,00	128720,00
Rozwój alternatywnych źródeł energii - kolektory słoneczne w Gminie Sitno	RPO WL na lata 2007-2013	2014-2015	5689809,12	4241510,00
RAZEM			13 531 719,1	8 905 412,55

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Sitno.

Należy podkreślić, iż powyższa lista projektów ujmuje przedsięwzięcia, które pod względem charakteru i planowanych funkcji społecznych nawiązują do działań rewitalizacyjnych planowanych w ramach przedmiotowego dokumentu. Na tej podstawie należy ocenić, iż proces rewitalizacji najbardziej problemowych obszarów na terenie gminy trwa od kilku lat. Natomiast niniejszy dokument nadaje temu procesowi ramy formalne, a także doprecyzowuje cele i tereny rewitalizacji oraz ustala harmonogram realizacji.

3.4.6. Potrzeby i obszary problemowe w sferze gospodarczej

Diagnoza gminy w sferze gospodarczej wykazała szereg problemów w poszczególnych sołectwach związanych z rozwojem przedsiębiorczości pozarolniczej. Aktualnie do najważniejszych utrudnień związanych z rozwojem tego sektora w gminie należy zaliczyć:

- ❖ małą liczbę lokalnych podmiotów gospodarczych,

- ❖ nierównomierne rozłożenie podmiotów gospodarczych w poszczególnych sołectwach,
- ❖ funkcjonowanie przedsiębiorstw w tradycyjnych sektorach produkcji i usług,
- ❖ niskie zatrudnienie i niskie kapitały własne – zdecydowana dominacja mikroprzedsiębiorstw,
- ❖ brak powiązań kooperacyjnych z partnerami w kraju i za granicą – produkcja i usługi w zdecydowanej większości są przeznaczone na rynek lokalny.

W celu weryfikacji problemów gospodarczych w poszczególnych jednostkach, a także ich kumulacji, przeprowadzono analizę wybranych wskaźników w odniesieniu do poszczególnych jednostek administracyjnych. Wykaz wykorzystanych wskaźników przedstawia się następująco:

- ❖ Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON/ 100 mieszkańców sołectwa (wskaźnik nasycenia podmiotami gospodarczymi),
- ❖ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą/ 100 mieszkańców sołectwa (wskaźnik aktywności ekonomicznej mieszkańców).

Wyniki analizy przedstawione zostały w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.52. Analiza wybranych wskaźników w odniesieniu do poszczególnych jednostek administracyjnych.

L.p.	Sołectwo	Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON/ 100 mieszkańców sołectwa	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą/ 100 mieszkańców sołectwa	Liczba wskaźników, które mają wartości poniżej (gorsze) od średniej gminnej
1.	Boży Dar	4,22	3,52	2
2.	Cześniki	5,64	4,98	2
3.	Cześniki- Kolonia	5,98	4,79	2
4.	Cześniki- Kolonia Górna	5,26	4,38	2
5.	Czołki	9,16	8,39	0
6.	Horyszów Polski	3,40	2,80	2
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	6,17	4,93	1
8.	Horyszów - Stara Kolonia	5,22	3,92	2
9.	Janówka	1,32	1,32	2
10.	Jarosławiec	7,62	6,71	0
11.	Jarosławiec Dolny	9,72	8,11	0
12.	Jarosławiec Górny	10,39	9,65	0
13.	Kolonia Sitno	6,77	6,09	0
14.	Karp	3,89	3,24	1
15.	Kornelówka	2,83	2,59	1
16.	Kornelówka - Kolonia	0	0	1
17.	Rozdoły	2,37	1,97	1
18.	Sitno	5,90	4,66	2
19.	Stabrow	8,89	6,74	0

20.	Stanisławka	0,99	0,99	2
21.	Wólka Horyszowska	5,33	5,33	1
	ŚREDNIA GMINY	6,17	5,26	

LEGENDA

1, 2, 3...	- parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej
1, 2, 3...	- parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

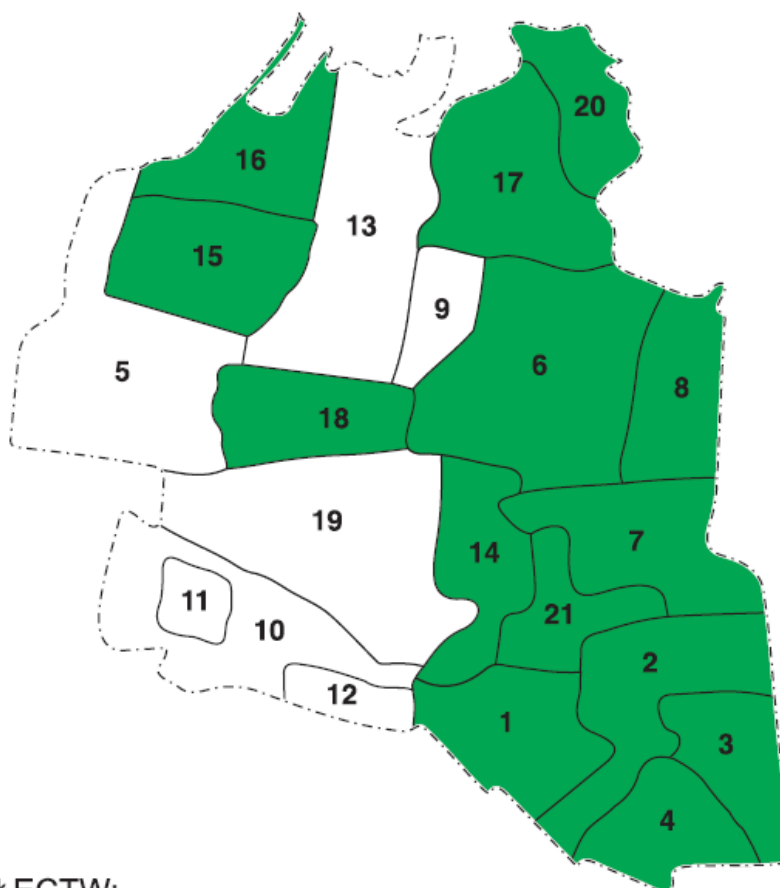
Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Przeprowadzona analiza wykazała wyraźne zróżnicowanie rozwoju przedsiębiorczości w poszczególnych sołectwach. Do najaktywniejszych należą: Czołki, Jarosławiec, Jarosławiec Dolny, Jarosławiec Górny, Kolonia Sitno i Stabrow, dla których zastosowane wskaźniki w 100% osiągały wartość powyżej średniej gminy. Przeciętny poziom prezentują jednostki administracyjne Horyszów - Nowa Kolonia, Karp, Kornelówka, Kornelówka – Kolonia, Rozdoły, Sitno i Wólka Horyszowska, dla których jeden

z zastosowanych wskaźników przyjął wartość negatywną (50% zastosowanych wskaźników). W pozostałych sołectwach zanotowano wartości poniżej średniej gminnej dla wszystkich wskaźników. Obszar ten należy określić jako teren kumulacji negatywnych zjawisk gospodarczych.

Ryc. 3.13. Obszary o największym występowaniu problemów gospodarczych.

WYKAZ SOŁECTW:

1. Boży Dar	8. Horyszów- Stara Kolonia	15. Kornelówka
2. Czeiki	9. Janówka	16. Kornelówka-Kolonia
3. Cześniki-Kolonia	10. Jarosławiec	17. Rozdoly
4. Cześniki- Kolonia Górna	11. Jarosławiec Dolny	18. Sitno
5. Czołki	12. Jarosławiec Górny	19. Stabrow
6. Horyszów Polski	13. Kolonia Sitno	20. Stanisławka
7. Horyszów- Nowa Kolonia	14. Karp	21. Wólka Horyszowska

LEGENDA:

- obszary o największym natężeniu problemów w gospodarczych

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki zamieszczonej powyżej analizy wykorzystane będą na etapie wyznaczania obszarów zdegradowanych i poddanych rewitalizacji, który został opisany w dalszej części niniejszego opracowania.

3.5. Sfera infrastrukturalna

3.5.1. Zaopatrzenie w wodę

Długość **rozdzielczej sieci wodociągowej** na terenie gminy wynosi **46,5 km**. Przyłączonych jest do niej **861 indywidualnych budynków mieszkalnych** i zbiorowego zamieszkania, które **zamieszkiwane są przez 2017 osób**. Wskaźnik liczby osób korzystających z wodociągów na 100 mieszkańców gminy wyniósł 29,64 osoby.

Sieć wodociągowa rozłożona jest bardzo nierównomiernie. Występują sołectwa, w których nie ma tego typu infrastruktury, do których należą: Boży Dar, Cześniki, Cześniki - Kolonia, Cześniki - Kolonia Górna, Horyszów

- Nowa Kolonia, Jarosławiec, Karp, Kornelówka – Kolonia, Stabrow i Wólka Horyszowska. W dwóch sołectwach, Czołki i Kornelówka wskaźniki zwodociągowania osiągają wartości poniżej średniej gminnej (odpowiednio: 20,35 i 21,22 osoby na 100 mieszkańców). Mieszkańcy tych jednostek korzystają z wody różnej jakości, pozyskiwanej z indywidualnych studni czerpanych.

Z drugiej strony, na terenie gminy zlokalizowane są sołectwa o wysokim stopniu zaopatrzenia w infrastrukturę wodociągową, a wartość wskaźnika przekracza tam 70 użytkowników na 100 mieszkańców. Należą do nich następujące jednostki:

- ❖ Rozdoły: 84,98 osoby/ 100 mieszkańców,
- ❖ Horyszów Polski: 78 osób/ 100 mieszkańców,
- ❖ Stanisławka: 77,72 osoby/ 100 mieszkańców
- ❖ Horyszów - Stara Kolonia: 75,16 osoby/ 100 mieszkańców,
- ❖ Sitno: 74,65 osoby/ 100 mieszkańców,
- ❖ Jarosławiec Dolny: 64,86 osoby/ 100 mieszkańców.

W pozostałych miejscowościach poziom zwodociągowania oscyluje w granicach zbliżonych do wskaźnika gminnego i zamyka się w wartościach od 31 do 45 osób na 100 mieszkańców.

Tabela 3.53. Sieć wodociągowa (stan na 31.12.2016).

L.p.	Sołectwo	Długość czynnej sieci rozdzielczej	Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	Liczba osób korzystających z wodociągów	Liczba osób korzystających z wodociągów na 100 mieszkańców
		km	sztuki	osoby	
1.	Boży Dar	0	0	0	0

2.	Cześniaki	0	0	0	0
3.	Cześniaki- Kolonia	0	0	0	0
4.	Cześniaki- Kolonia Górna	0	0	0	0
5.	Czołki	6	70	80	20,35
6.	Horyszów Polski	6	144	390	78,00
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	0	0	0	0
8.	Horyszów - Stara Kolonia	2	46	115	75,16
9.	Janówka	2	26	48	31,58
10.	Jarosławiec	0	0	0	0
11.	Jarosławiec Dolny	5,5	99	240	64,86
12.	Jarosławiec Górny	0	0	0	0
13.	Kolonia Sitno	3,7	95	202	45,60
14.	Karp	0	0	0	0
15.	Kornelówka	4	65	90	21,22
16.	Kornelówka - Kolonia	0	0	0	0
17.	Rozdół	6	74	215	84,98
18.	Sitno	7	162	480	74,65
19.	Stabrow	0	0	0	0
20.	Stanisławka	4,3	80	157	77,72
21.	Wólka Horyszowska	0	0	0	0
RAZEM		46,5	861	2017	29,64

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG w Sitnie.

W 2014 roku dostarczono użytkownikom 68,2 dam³ wody, co stanowi prawie 4% bilansu zużycia wody w skali powiatu. Przeciętne wykorzystanie wody w gospodarstwach domowych na jednego mieszkańca wynosiło 10 m³ i wskaźnik ten był zdecydowanie niższy od wartości wyliczonej dla obszarów wiejskich powiatu zamojskiego (14,2 m³).

Tabela 3.54. Sieć wodociągowa (stan na 31.12.2014).

JST	Woda dostarczona gospodarstwom domowym (dam ³)	Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca (m ³)	
		miasto	wieś
Gmina Sitno	68,2	0	10,00
POWIAT	1 761,1	15,4	14,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GUS - Bank Danych Lokalnych – PSR 2010, (www.stat.gov.pl).

Funkcjonujący na terenie gminy system zaopatrzenia w wodę zasilany jest przez trzy ujęcia wody (Sitno, Q=105 m³/h, Jarosławiec, Q=36m³/h), Stanisławka, Q= 1,7 m³/h).

3.5.2. Dostępność komunikacyjna

Dostępność komunikacyjna Gminy Sitno kształtowana jest przez sieć dróg krajowych, powiatowych i gminnych. Wskazać należy jej korzystny układ przestrzenny pod względem możliwości połączeń z poszczególnymi miejscowościami, a także w relacjach zewnętrznych, w tym regionalnych, krajowych i międzynarodowych. Najważniejszym szlakiem drożnym jest

droga krajowa nr 74 (przebiega przez miejscowości Jarosławiec i Karp), łączącą Sulejów koło Piotrkowa Trybunalskiego i Kielce z Zamościem oraz przejściem granicznym z Ukrainą w Zosinie (przejście drogowe, ruch osobowy, tylko dla obywateli Ukrainy i Polski). W obrębie gminy objętej niniejszym opracowaniem, przedmiotowa droga posiada jedną jezdnię, której stan techniczny należy uznać za dobry. Wewnętrzne powiązania komunikacyjne tworzą drogi o charakterze lokalnym, do których zaliczane są drogi powiatowe i gminne. Ich podstawowa funkcja to zapewnienie komunikacji z innymi ośrodkami gminnymi oraz na terenie samej gminy.

Na opisywanym obszarze drogi lokalne mają łączną długość 137,24 km, w tym ok. 132,4 km posiada nawierzchnię nieutwardzaną (96,48%). Pozostała część to szlaki o nawierzchni ulepszonej żwirem, żużlem itp. Stan techniczny poszczególnych odcinków jest mocno zróżnicowany. Ponad połowa z nich wymaga pilnych działań interwencyjnych. Zauważyć należy, że są one słabo wyposażone w infrastrukturę bezpieczeństwa ruchu drogowego (chodniki, oświetlenie uliczne). Ten element również będzie wymagał podjęcia pilnych działań inwestycyjnych.

Tabela 3.55. Sieć drogowa (stan na 31.12.2016).

L.p.	Sołectwo	Długość całkowita	Nawierzchnia utwardzana (bitumiczna, betonowa)	Nawierzchnia ulepszona (żwir, żużel itp.)	Nawierzchnia gruntowa
		km	km	km	km
1.	Boży Dar	6,1	6,1	0	0
2.	Cześniki	9,9	9,0	0,9	0
3.	Cześniki- Kolonia	4,2	3,9	0,3	0
4.	Cześniki- Kolonia Górna	3,7	3,0	0,7	0
5.	Czołki	11,0	10,9	0,1	0
6.	Horyszów Polski	7,5	7,5	0	0
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	5,0	5,0	0	0
8.	Horyszów - Stara Kolonia	7,85	7,85	0	0
9.	Janówka	3,9	3,9	0	0
10.	Jarosławiec	14,15	14,15	0	0
11.	Jarosławiec Dolny	4,0	4,0	0	0
12.	Jarosławiec Górny	2,0	2,0	0	0
13.	Kolonia Sitno	5,0	3,0	2	0
14.	Karp	4,6	4,6	0	0
15.	Kornelówka	5,5	5,5	0	0
16.	Kornelówka - Kolonia	3,84	3,0	0,84	0
17.	Rozdoły	9,75	9,75	0	0
18.	Sitno	8,5	8,5	0	0
19.	Stabrow	14,0	14,0	0	0
20.	Stanisławka	2,75	2,75	0	0
21.	Wólka Horyszowska	4,0	4,0	0	0
RAZEM		137,24	132,4	4,84	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Analiza rozmieszczenia sieci drogowej na terenie gminy wskazuje na **dobrą dostępność komunikacyjną obszaru**, wszystkie miejscowości posiadają połączenia w relacjach lokalnych i regionalnych. Podstawowym

mankamentem są występujące jeszcze **odcinki o nawierzchni żuźlowej lub żwirowej** w sołectwach Cześniki, Cześniki - Kolonia, Cześniki - Kolonia Górna i Czołki. Dużym utrudnieniem jest także **zły stan nawierzchni ponad połowy odcinków o powierzchni bitumicznej i betonowej**.

Sytuacja ta w podobnym zakresie dotyczy wszystkich jednostek administracyjnych gminy i nie tworzy przewag konkurencyjnych poszczególnych sołectw.

Przez obszar gminy przebiega **linia kolejowa nr 65** Hrubieszów (granica państwa z Ukrainą) – Zamość – Bortatycze – Wola Baranowska – Sędziszów – Sławków Południowy, która powszechnie znana jest pod nazwą Linia Hutnicza Szerokotorowa (o prześwicie toru 1520 mm). Jest ona wykorzystywana do przewozu towarów masowych (węgiel, ruda żelaza, płody rolne). Prowadzony jest także przewóz pojazdów samochodowych TIR na platformach kolejowych. Przedmiotowa linia wymaga gruntownej modernizacji. Funkcjonuje tutaj również linia kolejowa nr 72 Zawada – Zamość – Hrubieszów Miasto, która składa się z jednego toru i nie jest zelektryfikowana. Używana jest w niewielkim stopniu, głównie do przewozów typu cargo. Niewielki ruch pasażerski obsługiwany jest przez pociągi TLK i Regio.

3.5.3. Sieć gazowa

Na koniec roku 2016 długość sieci gazowej na terenie gminy wynosiła 100,2 km. Przyłączonych do niej było 501 obiektów mieszkalnych, które zamieszkałe były przez 2004 osoby, co stanowiło 29,46% mieszkańców gminy. Sieć gazowa rozłożona jest bardzo nierównomiernie. Zlokalizowane są tutaj miejscowości, gdzie ten element infrastruktury nie występuje (Cześniki- Kolonia Górna, Jarosławiec Dolny, Jarosławiec Górny, Kornelówka – Kolonia, Rozdoły, Stanisławka). W innych miejscowościach, np. Jarosławiec i Wólka Horyszowska poziom gazyfikacji przekracza 70%.

Tabela 3.56. Sieć gazowa (stan na 31.12.2016).

L.p.	Sołectwo	Długość czynnej sieci rozdzielczej	Liczba przyłączy	Liczba osób korzystających z sieci gazowej	Liczba osób korzystających z sieci gazowej na 100 mieszkańców
		km	sztuki	osoby	
1.	Boży Dar	5,9	17	68	23,94
2.	Cześniki	8,8	42	168	36,44
3.	Cześniki- Kolonia	5,6	32	128	76,64
4.	Cześniki- Kolonia Górna	0	0	0	0
5.	Czołki	9,2	43	172	43,76
6.	Horyszów Polski	6,0	24	96	19,20
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	3,5	8	32	19,75
8.	Horyszów - Stara Kolonia	3,0	12	48	31,37
9.	Janówka	1,4	7	28	18,42

10.	Jarosławiec	18,3	155	620	80,10
11.	Jarosławiec Dolny	0	0	0	0
12.	Jarosławiec Górny	0	0	0	0
13.	Kolonia Sitno	4,8	8	32	7,22
14.	Karp	3,5	11	44	28,57
15.	Kornelówka	6,8	26	104	24,52
16.	Kornelówka - Kolonia	0	0	0	0
17.	Rozdoły	0	0	0	0
18.	Sitno	9,6	52	188	29,23
19.	Stabrow	11,8	50	200	30,67
20.	Stanisławka	0	0	0	0
21.	Wólka Horyszowska	2,0	14	56	74,66
RAZEM		100,2	501	2004	29,46

LEGENDA

1, 2, 3...	- parametry, których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej
1, 2, 3...	- parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG w Sitnie.

Do najważniejszych wyzwań w zakresie sieci gazowej należeć będzie wyrównywanie poziomu infrastruktury gazowniczej we wszystkich miejscowościach gminy.

3.5.4. Mieszkalnictwo

Zasoby mieszkaniowe gminy w 2016 roku składały się z 1772 budynków mieszkalnych oraz 11 obiektów zakwaterowania zbiorowego. Przeciętna powierzchnia mieszkania wynosiła 99,17m², co znacznie przewyższało podobny wskaźnik wyliczony dla powiatu zamojskiego (89,74m²). Zabudowa mieszkaniowa to w większości obiekty wolnostojące jednorodzinne. Baza ta uzupełniona jest przez 11 obiektów zbiorowego zakwaterowania (Jarosławiec, Sitno), które aktualnie zamieszkuje 180 osób. Szacunkowa struktura wiekowa budynków mieszkalnych kształtuje się następująco:

- ❖ budynki wybudowane przed 1950 rokiem: 10%,
- ❖ budynki wybudowane pomiędzy 1950 a 2000 rokiem: 55%,
- ❖ budynki wybudowane po 200 roku: 35%.

Wyposażenie poszczególnych budynków przedstawiało się następująco:

- ❖ wewnętrzna sieć wodociągowa: 86,08% (powiat: 89,01%),
- ❖ ustęp spłukiwany: 79,78% (powiat: 76,37%),
- ❖ łazienka: 77,12% (powiat: 72,56%),
- ❖ centralne ogrzewanie: 67,18% (powiat: 61,74%)³³.

Zauważyć należy, iż powyższe dane zbliżone są do parametrów wyliczonych dla powiatu zamojskiego, co wskazuje na to, iż standard wyposażenia obiektów mieszkalnych w media na terenie Gminy Sitno zbliżony jest do przeciętnej powiatowej.

³³ GUS, Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Rozkład prywatnych budynków mieszkalnych w poszczególnych sołectwach prezentuje zbliżony poziom. Wartość wskaźnika liczby budynków mieszkalnych na 100 mieszkańców sołectwa utrzymuje podobny poziom w granicach 24 – 26 obiektów. Tylko w przypadku sołectwa Cześniki - Kolonia Górna oraz Stabród parametr ten osiąga wartość w pobliżu 30 budynków.

Tabela 3.57. Budynki mieszkalne na terenie gminy (stan na 31.12.2016).

L.p.	Sołectwo	Indywidualne budynki mieszkalne (domy prywatne)	Obiekty zbiorowego zakwaterowania	Liczba mieszkańców – dotyczy tylko obiektów zbiorowego zamieszkania	Liczba budynków mieszkalnych na 100 mieszkańców sołectwa
		sztuki	sztuki	osoby	budynki/ 100 mieszkańców
1.	Boży Dar	72	0	0	25,35
2.	Cześniki	115	0	0	24,95
	Cześniki- Kolonia	44	0	0	26,34
	Cześniki- Kolonia Górna	36	0	0	31,57
5.	Czołki	98	0	0	24,93
6.	Horyszów Polski	125	0	0	25,00
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	41	0	0	25,30
8.	Horyszów - Stara Kolonia	38	0	0	24,83
9.	Janówka	38	0	0	25,00
10.	Jarosławiec				
11.	Jarosławiec Dolny	390	5	80	25,19
12.	Jarosławiec Górny				
13.	Kolonia Sitno	113	0	0	25,50
14.	Karp	39	0	0	25,32
15.	Kornelówka	106	0	0	25,00
16.	Kornelówka - Kolonia	6	0	0	26,08
17.	Rozdoły	63	0	0	24,90
18.	Sitno	161	6	100	25,03
19.	Stabród	227	0	0	29,16
20.	Stanisławka	51	0	0	25,24
21.	Wólka Horyszowska	19	0	0	25,33
RAZEM		1772	11	180	26,04

LEGENDA

1, 2, 3...	- parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej
1, 2, 3...	- parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG w Sitnie.

Na podstawie diagnozy stanu technicznego zasobów mieszkaniowych należy stwierdzić, że istotny udział w strukturze stanowią budynki charakteryzujące się niskim stopniem termoizolacji, a także częściowo brakiem instalacji centralnego ogrzewania (ogrzewanie piecowe). Głównym paliwem stosowanym do celów grzewczych w sektorze mieszkaniowym jest w dalszym ciągu węgiel (ponad 60% mieszkań korzysta z węgla jako paliwa spalanego w kotłach węglowych lub piecach). Uwagę zwraca coraz większy udział mieszkań w których stosuje się ogrzewanie z odnawialnych źródeł energii cieplnej tj. piece na biomasę, kolektory słoneczne i sporadycznie fotowoltaikę. Kluczową kwestią będzie poprawa ich efektywności energetycznej poprzez termomodernizację,

zmniejszenie zapotrzebowania na energię ze źródeł tradycyjnych, a także stosowanie materiałów budowlanych o podwyższonej sprawności termicznej w przypadku nowych inwestycji.

Na terenie gminy istnieją znaczne rezerwy niezainwestowanych terenów przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod funkcje mieszkaniowe. W celu racjonalnego gospodarowania przestrzenią rozwój zabudowy mieszkaniowej powinien odbywać się w zorganizowanych strukturach osadniczych. Przy planowaniu nowych terenów mieszkaniowych należy uwzględniać możliwości tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw itp.).

3.5.5. Elementy innej infrastruktury

Istotnym elementem infrastruktury technicznej jest sieć energetyczna funkcjonująca na terenie gminy. Przebiega linia energetyczna wysokiego napięcia 110V, dostawcą jest Zamojska Korporacja Energetyczna S.A. Terenowy Zakład Energetyczny w Zamościu. Analizując jej zasięg, należy uznać, że jest ona rozwinięta w stopniu zadowalającym. Niemniej jednak niektóre jej odcinki należy zmodernizować ze względu na zużycie, związane z długotrwałym użytkowaniem.

3.5.6. Potrzeby i obszary problemowe w sferze infrastrukturalnej

Diagnoza gminy w sferze infrastrukturalnej wykazała szereg problemów w poszczególnych sołectwach związanych z niekompletnym wyposażeniem w podstawowe elementy zagospodarowania przestrzennego. Do najpilniejszych potrzeb inwestycyjnych należy zaliczyć zwiększenie stopnia uzbrojenia w infrastrukturę techniczną poszczególnych sołectw a także zmniejszenie różnic pomiędzy sołectwami w tym zakresie poprzez:

- ❖ rozbudowę sieci gazowej,
- ❖ uzupełnienie i modernizację sieci zaopatrzenia w wodę,
- ❖ modernizację dróg lokalnych.

Skala potrzeb inwestycyjnych w poszczególnych sołectwach jest zróżnicowana. W celu weryfikacji problemów infrastrukturalnych w poszczególnych jednostkach, a także ich kumulacji, przeprowadzono analizę wybranych wskaźników w odniesieniu do poszczególnych jednostek administracyjnych. Jej wyniki przedstawione zostały w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 3.58. Analiza wybranych wskaźników w odniesieniu do poszczególnych jednostek administracyjnych.

0	Sołectwo/ wskaźniki wyposażenia w infrastrukturę	Liczba osób korzystających z wodociągów na 100 mieszkańców	Liczba budynków mieszkalnych na 100 mieszkańców sołectwa	Liczba osób korzystających z sieci gazowej na 100 mieszkańców	Liczba wskaźników, które mają wartości poniżej (gorsze) od średniej gminnej
1.	Boży Dar	0	25,35	23,94	3
2.	Cześniki	0	24,95	36,44	2
3.	Cześniki- Kolonia	0	26,34	76,64	1
4.	Cześniki- Kolonia Górna	0	31,57	0	2
5.	Czołki	20,35	24,93	43,76	2
6.	Horyszów Polski	78,00	25,00	19,20	2
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	0	25,30	19,75	3
8.	Horyszów - Stara Kolonia	75,16	24,83	31,37	1
9.	Janówka	31,58	25,00	18,42	2
10.	Jarosławiec	0	25,19	80,10	2
11.	Jarosławiec Dolny	64,86	25,19	0	2
12.	Jarosławiec Górny	0	25,19	0	3
13.	Kolonia Sitno	45,60	25,50	7,22	2
14.	Karp	0	25,32	28,57	3
15.	Kornelówka	21,22	25,00	24,52	3
16.	Kornelówka - Kolonia	0	26,08	0	2
17.	Rozdoły	84,98	24,90	0	2
18.	Sitno	74,65	25,03	29,23	2
19.	Stabrow	0	29,16	30,67	1
20.	Stanisławka	77,72	25,24	0	2
21.	Wólka Horyszowska	0	25,33	74,66	2
		29,64	26,04	29,46	

LEGENDA

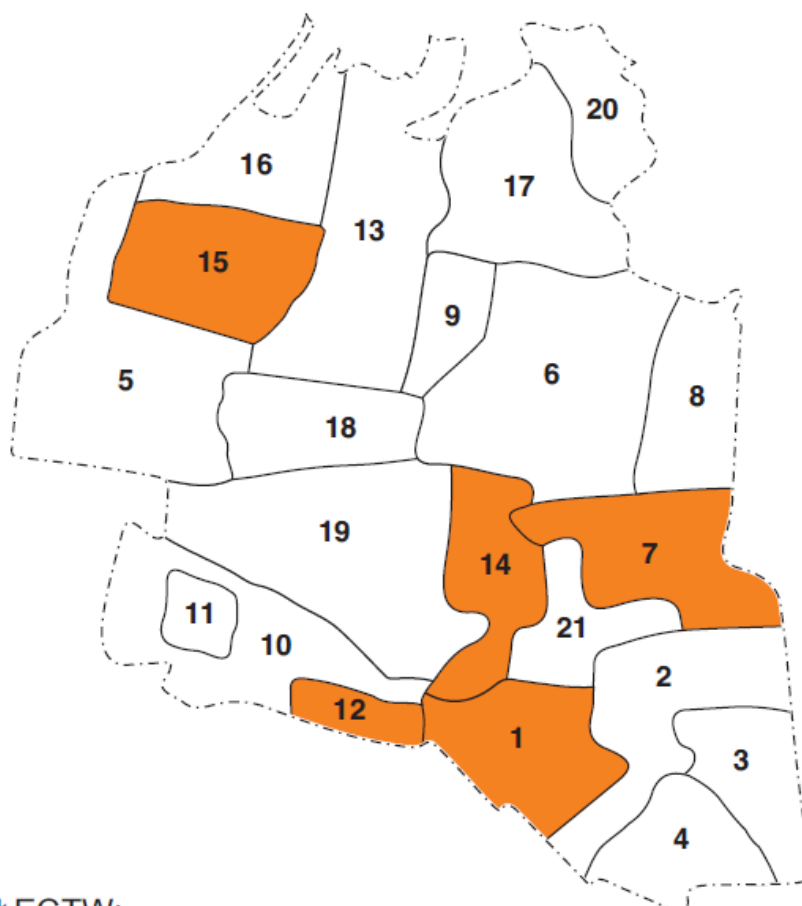
- 1, 2, 3... - parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej
1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG w Sitnie.

Przeprowadzona analiza wykazała zróżnicowane potrzeby inwestycyjne poszczególnych sołectw. W części z nich obserwowana jest kumulacja potrzeb dotyczących poprawy zaopatrzenia we wszystkie analizowane elementy infrastruktury technicznej (trzy analizowane wskaźniki uzyskały wartości gorsze od średniej gminnej – 100% zastosowanych wskaźników). Dotyczy to następujących sołectw: Boży Dar, Horyszów - Nowa Kolonia, Jarosławiec Górny, Karp i Kornelówka. W innych sołectwach pilnej interwencji wymagają jeden lub dwa elementy infrastruktury technicznej

(jeden lub dwa wskaźniki przyjmują wartość poniżej średniej gminy, odpowiednio 33% i 66% zastosowanych wskaźników).

Ryc. 3.14. Obszary o największym natężeniu problemów infrastrukturalnych.

WYKAZ SOŁECTW:

1. Boży Dar	8. Horyszów- Stara Kolonia	15. Kornelówka
2. Cześniki	9. Janówka	16. Kornelówka-Kolonia
3. Cześniki-Kolonia	10. Jarosławiec	17. Rozdoly
4. Cześniki- Kolonia Górna	11. Jarosławiec Dolny	18. Sitno
5. Czołki	12. Jarosławiec Górny	19. Stąbrów
6. Horyszów Polski	13. Kolonia Sitno	20. Stanisławka
7. Horyszów- Nowa Kolonia	14. Karp	21. Wólka Horyszowska

LEGENDA:

- obszary o największym natężeniu problemów w sferze infrastrukturalnej

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki zamieszczonej powyżej analizy wykorzystane będą na etapie wyznaczania obszarów zdegradowanych i poddanych rewitalizacji, który został opisany w dalszej części niniejszego opracowania.

4. DELIMITACJA OBSZARÓW

4.1. Metodologia wyznaczania obszarów

Wyznaczenie obszarów zdegradowanych na terenie Gminy Sitno zostało przeprowadzone przy pomocy dwóch odrębnych analiz: jakościowej i wskaźnikowej. **Analiza jakościowa** obejmowała obszar całej gminy i przyjęła formę szczegółowej diagnozy, zawierającej charakterystykę pięciu sfer:

- ❖ sfery społecznej,
- ❖ sfery funkcjonalno – przestrzennej,
- ❖ sfery środowiskowej i kulturowej,
- ❖ sfery gospodarczej,
- ❖ sfery infrastrukturalnej (technicznej).

W diagnozie uwzględnione zostały problemy zidentyfikowane w strategii i zostały przeanalizowane w skali sołectw. Analiza problemów społecznych została uzupełniona analizą problemów gospodarczych, środowiskowych, infrastrukturalnych i przestrzenno - funkcjonalnych.

Kluczowym etapem podczas prac nad wyznaczeniem obszarów zdegradowanych było przeprowadzenie **analizy wskaźnikowej**, obejmującej obszar całej gminy w podziale administracyjnym na sołectwa, który pozwolił na prezentację poszczególnych wskaźników w konkretnych sołectwach i porównanie ich do średniej referencyjnej wartości danego wskaźnika dla całej gminy. Wykorzystano zestaw wskaźników dla wszystkich analizowanych sfer, a wskaźniki charakterystyczne dla problemów społecznych zostały zaczerpnięte z gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. W poniższym zestawieniu

przedstawiono wszystkie wykorzystane wskaźniki w powiązaniu z analizowanymi sferami życia społeczno – gospodarczego gminy.

Tabela 4.1. Zestaw wskaźników wykorzystanych w delimitacji obszarów.

Sfera społeczno - gospodarcza	Wskaźniki
Sfera społeczna	⇒ Wskaźnik zmiany liczby ludności w latach 2010 – 2016 (jakość kapitału społecznego). ⇒ Przyrost naturalny na 100 mieszkańców sołectwa w 2016 roku (jakość kapitału społecznego). ⇒ Liczba osób w wieku poprodukcyjnym/ 100 osób w wieku produkcyjnym (jakość kapitału społecznego). ⇒ Udział osób objętych pomocą społeczną w ogólnej liczbie mieszkańców sołectwa w 2016 roku (jakość kapitału społecznego). ⇒ Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa (ubóstwo). ⇒ Liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym (bezrobocie). ⇒ Liczba przestępstw i wykroczeń/ 100 mieszkańców sołectwa (przestępczość). ⇒ Nasycenie sołectw w organizacje pozarządowe (jakość kapitału społecznego). ⇒ Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 roku (aktywność). ⇒ Frekwencja w wyborach prezydenckich 2015 (aktywność).
Sfera przestrzenno - funkcjonalna	⇒ Gęstość zaludnienia. ⇒ Powierzchnia przestrzeni publicznych na terenie sołectwa.
Sfera środowiskowa i kulturowa	⇒ Liczba osób korzystających z kanalizacji zbiorczej na 100 mieszkańców. ⇒ Liczba bezodpływowych odbiorników ścieków na 100 mieszkańców sołectwa. ⇒ Liczba instalacji OZE na 100 mieszkańców sołectwa. ⇒ Nasycenie sołectw w organizacje pozarządowe o profilu kulturowym.
Sfera gospodarcza	⇒ Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON/ 100 mieszkańców sołectwa. ⇒ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą/ 100 mieszkańców sołectwa.
Sfera infrastrukturalna	⇒ Liczba osób korzystających z wodociągów na 100 mieszkańców. ⇒ Liczba budynków mieszkalnych na 100 mieszkańców sołectwa. ⇒ Liczba osób korzystających z sieci gazowej na 100 mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne.

Analiza wskaźnikowa przeprowadzona została w dwóch następujących etapach:

I etap – analiza szczegółowa – przeprowadzona została odrębnie dla każdej badanej sfery. Polegała ona na porównaniu wskaźników charakterystycznych dla każdego sołectwa z wartością przeciętną obliczoną dla gminy. Kolejnym krokiem było określenie liczby wskaźników o wartościach mniejszych (gorszych) od średniej gminnej dla każdego sołectwa. W ten sposób powstał ranking jednostek opierający się na liczbie negatywnych wskaźników dla każdej badanej sfery życia społecznego

i gospodarczego. Uzyskana w ten sposób matryca wskazywała natężenie i rozkład problemów w poszczególnych sołectwach wraz z ich kumulacją na określonym obszarze. Wyniki te są prezentowane w podrozdziałach podsumowujących wyniki analizy i potrzeby poszczególnych sfer.

II etap – analiza zbiorcza – przeprowadzona jest na podstawie wyników analiz szczegółowych badanych sfer. Wykorzystano w niej sumaryczną ocenę wskaźnikową poszczególnych sołectw z wykorzystaniem wszystkich opracowanych wskaźników. Wykorzystano w tym zakresie 21 wskaźników opracowanych w trakcie diagnozy gminy.

4.2. Delimitacja obszarów zdegradowanych

Delimitacja obszaru zdegradowanego zrealizowana została poprzez wskazanie na podstawie przeprowadzonych analiz sołectw, w których stwierdzono stan kryzysowy. Zgodnie z Wytocznymi, Zasadami oraz definicją zapisaną w Programie, stan kryzysowy to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych - w szczególności: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej.

Analiza wskaźnikowa, w podziale administracyjnym na sołectwa, była kluczowym narzędziem umożliwiającym delimitację obszarów dysfunkcyjnych/problemowych na obszarze gminy. Poniżej przedstawione zostały wyniki zbiorczej analizy wskaźnikowej przeprowadzonej dla każdego z badanych obszarów w podziale na sołectwa. Liczba wykorzystanych wskaźników wynosi 21. Przyjęto przy tym, iż obszary zdegradowane to sołectwa, w których zanotowano występowanie więcej niż 50% wybranych wskaźników o negatywnej wartości, tj. 11 wskaźników i więcej.

Tabela 4.2. Analiza zbiorcza obszarów poddanych analizie w układzie sołectw.

L.p.	Sołectwo	Liczba wskaźników o wartościach mniejszych (gorszych) od średniej gminnej – sfera społeczna	Liczba wskaźników o wartościach mniejszych (gorszych) od średniej gminnej – sfera przestrzenno funkcjonalna	Liczba wskaźników o wartościach mniejszych (gorszych) od średniej gminnej – sfera środowiskowa i kulturalna	Liczba wskaźników o wartościach mniejszych (gorszych) od średniej gminnej – sfera gospodarcza	Liczba wskaźników o wartościach mniejszych (gorszych) od średniej gminnej – sfera infrastrukturalna	Liczba wskaźników analizie, które mają wartości poniżej (gorsze) od średniej gminnej
1.	Boży Dar	5	0	1	2	3	11
2.	Cześniki	9	1	3	2	2	17
3.	Cześniki- Kolonia	7	2	2	2	1	14
4.	Cześniki- Kolonia Górna	10	2	3	2	2	19
5.	Czołki	3	0	2	0	2	7
6.	Horyszów Polski	5	1	3	2	2	13
7.	Horyszów - Nowa Kolonia	5	2	3	1	3	14
8.	Horyszów - Stara Kolonia	5	1	3	2	1	12
9.	Janówka	5	1	4	2	2	14
10.	Jarosławiec	1	0	2	0	2	5
11.	Jarosławiec Dolny	2	1	4	0	2	9
12.	Jarosławiec Górny	3	1	3	0	3	10
13.	Kolonia Sitno	3	1	3	0	2	9
14.	Karp	4	0	3	1	3	11
15.	Kornelówka	6	1	2	1	3	13
16.	Kornelówka - Kolonia	6	1	3	1	2	13
17.	Rozdoły	7	1	3	1	2	14
18.	Sitno	9	0	3	2	2	16
19.	Stabrow	5	0	2	0	1	8
20.	Stanisławka	6	1	3	2	2	14
21.	Wólka Horyszowska	6	2	3	1	2	14

LEGENDA

1, 2, 3... - parametry których wartość jest równa lub lepsza od średniej gminnej

1, 2, 3... - parametry, których wartość jest gorsza od średniej gminnej

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie przeprowadzonej analizy określono zasięg obszaru zdegradowanego. Obejmuje on następujące sołectwa:

- ❖ Boży Dar,
- ❖ Cześniki,

- ❖ Cześniki- Kolonia,
- ❖ Cześniki- Kolonia Górna,
- ❖ Horyszów Polski,
- ❖ Horyszów - Nowa Kolonia,
- ❖ Horyszów - Stara Kolonia,
- ❖ Janówka,
- ❖ Jarosławiec,
- ❖ Karp,
- ❖ Kornelówka,
- ❖ Kornelówka – Kolonia,
- ❖ Rozdoły,
- ❖ Sitno,
- ❖ Stanisławka,
- ❖ Wólka Horyszowska.

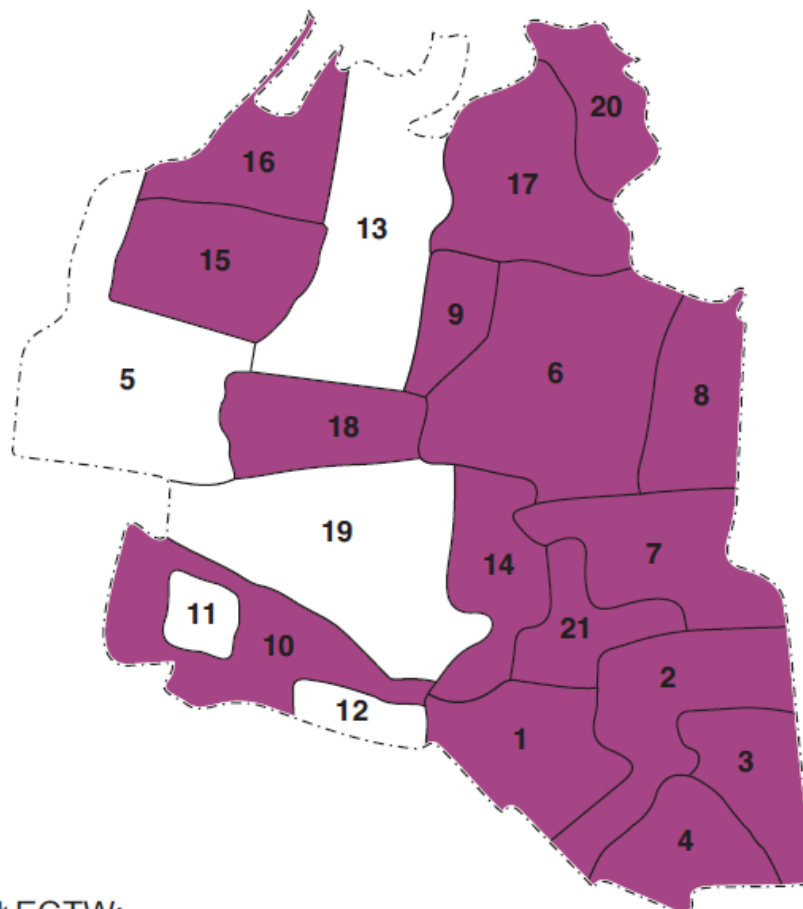
Obszar zdegradowany zajmuje powierzchnię 8241,74 ha, co stanowi 73,84% powierzchni gminy. Zamieszkuje go 4541 osób (62,49% mieszkańców gminy). Podstawowe dane obszaru zdegradowanego i funkcjonujących w jego ramach sołectw przedstawione zostały w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 4.3. Charakterystyka obszaru zdegradowanego.

L.p.	Sołectwo	Powierzchnia sołectwa (ha)	Liczba mieszkańców	Gęstość zaludnienia (osoba/ km ²)
1.	Boży Dar	455,62	284	62,4
2.	Cześniki	911,11	461	50,60
3.	Cześniki- Kolonia	389,70	167	42,93
4.	Cześniki- Kolonia Górna	259,88	114	44,00
5.	Horyszów Polski	1495,84	500	33,45
6.	Horyszów - Nowa Kolonia	313,35	162	51,75
7.	Horyszów - Stara Kolonia	357,14	153	42,85
8.	Janówka	239,88	152	63,00
9.	Jarosławiec	537,10	774	146,00
10.	Karp	190,13	154	81,05
11.	Kornelówka	729,11	424	58,16
12.	Kornelówka - Kolonia	164,69	23	14,02
13.	Rozdoły	612,09	253	41,33
14.	Sitno	1020,30	643	63,04
15.	Stanisławka	356,05	202	56,74
16.	Wólka Horyszowska	209,75	75	35,88
Obszar zdegradowany		8241,74	4541	55,10
Razem gmina		11162,13	6803	60,95

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Ryc. 4.1. Zasięg obszaru zdegradowanego.

WYKAZ SOŁECTW:

1. Boży Dar	8. Horyszów- Stara Kolonia	15. Kornelówka
2. Cześniki	9. Janówka	16. Kornelówka-Kolonia
3. Cześniki-Kolonia	10. Jarosławiec	17. Rozdoły
4. Cześniki- Kolonia Górna	11. Jarosławiec Dolny	18. Sitno
5. Czołki	12. Jarosławiec Górny	19. Stąbrów
6. Horyszów Polski	13. Kolonia Sitno	20. Stanisławka
7. Horyszów- Nowa Kolonia	14. Karp	21. Wólka Horyszowska

LEGENDA:

 zasięg obszaru zdegradowanego

Źródło: opracowanie własne.

4.3. Delimitacja obszaru rewitalizacji

Podstawą delimitacji obszaru rewitalizacji była ocena sytuacji społecznej w poszczególnych sołectwach. W przypadku trzech z nich stwierdzono, iż podczas szczegółowej oceny wskaźnikowej otrzymały one najniższe oceny – na 10 wskaźników wykorzystanych w analizie sytuacji społecznej uzyskały maksymalną lub prawie maksymalną możliwą liczbę wskaźników o wartościach poniżej średniej gminnej (wartości negatywne). Oznacza to, iż właśnie tam kumuluje się najwięcej negatywnych zjawisk społecznych obserwowanych na terenie gminy. Należą do niej następujące jednostki administracyjne:

- ❖ **sołectwo Czeźniki** – 9 wskaźników przyjęło wartość mniejszą (gorszą) od średniej gminnej,
- ❖ **sołectwo Czeźniki – Kolonia Górna** – 10 wskaźników przyjęło wartość mniejszą (gorszą) od średniej gminnej (maksymalna liczba negatywnych wskaźników),
- ❖ **sołectwo Sitno** – 9 wskaźników przyjęło wartość mniejszą (gorszą) od średniej gminnej.

Dane przedstawiające opisaną sytuację przedstawiono w poniższym zestawieniu.

Tabela 4.4. . Zestawienie wskaźników sfery społecznej dla sołectw: Czeźniki, Czeźniki – Kolonia Górna oraz Sitno – część I.

L.p.	Sołectwo	Wskaźnik zmiany liczby ludności w latach 2010 – 2016 (%)	Przyrost naturalny na 100 mieszkańców sołectwa w 2016 roku	Liczba osób w wieku produkcyjnym/ 100 osób w wieku produkcyjnym	Udział osób objętych pomocą społeczną w ogólnej liczbie mieszkańców sołectwa w 2016 roku (%)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa	Liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym
2.	Czeźniki	-4,76	-0,44	29,50	13,67	9,32	9,70
4.	Czeźniki- Kolonia Górna	-3,39	-0,88	27,34	12,28	7,89	12,50

18.	Sitno	-5,03	-0,62	30,33	12,13	10,10	7,55
RAZEM GMINA		-1,86	-0,04	27,12	11,68	7,16	7,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Tabela 4.5. Zestawienie wskaźników sfery społecznej dla sołectw: Cześniki, Cześniki – Kolonia Górna oraz Sitno – część II.

L.p.	Sołectwo	Liczba przestępstw i wykroczeń/ 100 mieszkańców sołectwa	Nasylenie sołectw w organizacji pozarządowe	Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 roku	Frekwencja w wyborach prezydenckich 2015	Liczba wskaźników, które mają wartości poniżej (gorsze) od średniej gminnej
2.	Cześniki	5,64	2	42,37	41,14	9
4.	Cześniki- Kolonia Górna	21,05	1	42,37	41,14	10
18.	Sitno	5,75	5	42,37	41,12	9
RAZEM GMINA		4,83	1,38	44,15	41,39	

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Wskazane powyżej jednostki uzyskały również najniższą ocenę w zbiorczej analizie wskaźnikowej, tj.:

- ❖ sołectwo Cześniki – 17 wskaźników przyjęło wartość mniejszą (gorszą) od średniej gminnej (na 21 możliwych),
- ❖ sołectwo Cześniki – Kolonia Górna : 19 wskaźników przyjęło wartość mniejszą (gorszą) od średniej gminnej (na 21 możliwych),
- ❖ sołectwo Sitno – 16 wskaźników przyjęło wartość mniejszą (gorszą) od średniej gminnej (na 21 możliwych)

Dane przedstawiające opisaną sytuację przedstawiono w poniższych zestawieniach.

Tabela 4.6. Zestawienie wskaźników sfery przestrzenno – funkcjonalnej dla sołectw: Cześniki, Cześniki – Kolonia Górna oraz Sitno.

L.p.	Sołectwo	Gęstość zaludnienia (osoba/ km ²)	Powierzchnia przestrzeni publicznych na terenie sołectwa (ha)	Liczba wskaźników, które mają wartości poniżej (gorsze) od średniej gminnej
2.	Cześniki	50,60	2	1
	Cześniki- Kolonia Górna	44,00	0	2
18.	Sitno	63,04	3	0

ŚREDNIA GMINY	60,95	0,9	
----------------------	--------------	------------	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Tabela 4.7. Zestawienie wskaźników sfery środowiskowej i kulturowej dla sołectw: Cześniaki, Cześniaki – Kolonia Górna oraz Sitno.

L.p.	Sołectwo	Liczba osób korzystających z kanalizacji zbiorczej na 100 mieszkańców	Liczba bezodpływowych odborników ścieków na 100 mieszkańców sołectwa	Liczba instalacji OZE na 100 mieszkańców sołectwa	Nasylenie sołectw w organizacje pozarządowe o profilu kulturowym	Liczba wskaźników, które mają wartości poniżej (gorsze) od średniej gminnej
2.	Cześniaki	0	24,95	6,20	2	3
	Cześniaki- Kolonia Górna	0	20,18	11,86	1	3
18.	Sitno	0	25,03	6,49	2	3
ŚREDNIA GMINY		75,42	26,04	8,39	1,14	

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Tabela 4.8. Zestawienie wskaźników sfery gospodarczej sołectw: Cześniaki, Cześniaki – Kolonia Górna oraz Sitno.

L.p.	Sołectwo	Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON/ 100 mieszkańców sołectwa	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą/ 100 mieszkańców sołectwa	Liczba wskaźników, które mają wartości poniżej (gorsze) od średniej gminnej
2.	Cześniaki	5,64	4,98	2
4.	Cześniaki- Kolonia Górna	5,26	4,38	2
18.	Sitno	5,90	4,66	2
ŚREDNIA GMINY		6,17	5,26	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji UG Sitno.

Tabela 4.9. Zestawienie wskaźników sfery infrastrukturalnej sołectw: Cześniaki, Cześniaki – Kolonia Górna oraz Sitno.

0	Sołectwo/ wskaźniki wyposażenia w infrastrukturę	Liczba osób korzystających z wodociągów na 100 mieszkańców	Liczba budynków mieszkalnych na 100 mieszkańców sołectwa	Liczba osób korzystających z sieci gazowej na 100 mieszkańców	Liczba wskaźników, które mają wartości poniżej (gorsze) od średniej gminnej
2.	Cześniki	0	24,95	36,44	2
4	Cześniki- Kolonia Górna	0	31,57	0	2
18.	Sitno	74,65	25,03	29,23	2
SREDNIA GMINY		29,64	26,04	29,46	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG w Sitnie.

Powyższe wyniki jednoznacznie wskazują, iż we wspomnianych sołectwach problemy ze sfery społecznej nakładają się na trudności gospodarcze, przestrzenne, infrastrukturalne i środowiskowe w największym natężeniu na terenie gminy. Na tej podstawie uznano, że **sołectwa Cześniki, Cześniki- Kolonia Górna oraz Sitno tworzyć będą obszar poddany rewitalizacji**, w którego skład wejdą:

- ❖ **podobszar rewitalizacji Cześniki,**
- ❖ **podobszar rewitalizacji Sitno.**

Zajmuje on powierzchnię 2191,29 ha, co stanowi 19,64% powierzchni gminy. Zamieszkuje go 1218 osób (17,91% mieszkańców gminy). Podstawowe dane obszaru zdegradowanego i funkcjonujących w jego ramach sołectw przedstawione zostały w zestawieniu zamieszczonym poniżej.

Tabela 4.10. Charakterystyka obszaru rewitalizacji.

L.p.	Sołectwo	Powierzchnia sołectwa (ha)	Liczba mieszkańców	Gęstość zaludnienia (osoba/ km ²)
2.	Cześniki	911,11	461	50,60
4.	Cześniki- Kolonia Górna	259,88	114	44,00
11.	Sitno	1020,30	643	63,04
Obszar rewitalizacji		2191,29	1218	55,59
Obszar zdegradowany		8241,74	4541	55,10
RAZEM GMINA		11162,13	6803	60,95

Źródło: opracowanie własne.

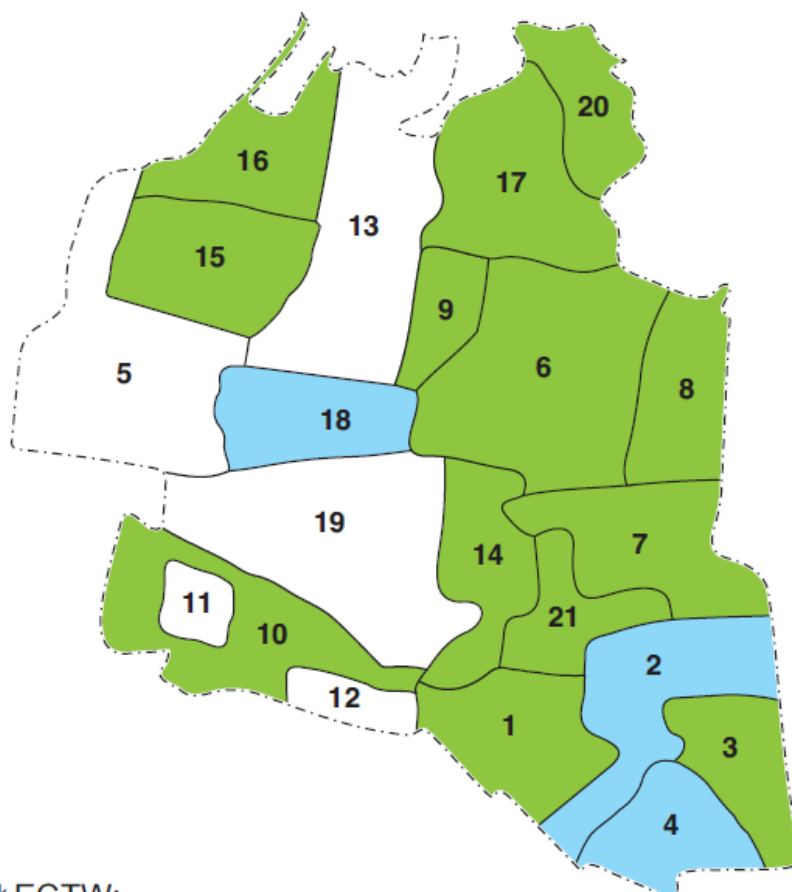
Obszar rewitalizacji wyznaczony został zgodnie z „Wytocznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, nie obejmuje

terenu większego niż 20% powierzchni gminy i nie jest zamieszkiwany przez ponad 30% jej mieszkańców.

Ryc. 4.2. Zasięg obszaru poddanego rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego.

WYKAZ SOŁECTW:

1. Boży Dar	8. Horyszów- Stara Kolonia	15. Kornelówka
2. Cześniki	9. Janówka	16. Kornelówka-Kolonia
3. Cześniki-Kolonia	10. Jarosławiec	17. Rozdoly
4. Cześniki- Kolonia Górna	11. Jarosławiec Dolny	18. Sitno
5. Czołki	12. Jarosławiec Górny	19. Stąbrów
6. Horyszów Polski	13. Kolonia Sitno	20. Stanisławka
7. Horyszów- Nowa Kolonia	14. Karp	21. Wólka Horyszowska

LEGENDA:

	obszar poddany rewitalizacji
	zasięg obszaru zdegradowanego

Źródło: opracowanie własne.

Obszar rewitalizacji pomimo szeregu problemów natury społecznej, gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno – przestrzennej i infrastrukturalnej posiada wiele potencjałów rozwojowych, których wykorzystanie może przyczynić się do zmiany niekorzystnej sytuacji. Do najważniejszych należą zasoby środowiskowe, dziedzictwo kulturowe oraz bogata historia. Gmina Sitno położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Zamościa, który jest centrum turystycznym rangi europejskiej. Badania wskazują, że ruch turystyczny zamyka się w granicach miasta z powodu braku oferty z terenów przyległych. Wykorzystanie potencjałów gminnych poprzez zmianę funkcji terenów podmokłych w okolicach

Cześnik i Cześnik – Kolonia Górna na turystyczną, rewitalizacja kompleksu parkowo – pałacowego w Sitnie, odnowienie lokalnych zabytków, budowa nowej infrastruktury, uporządkowanie i zagospodarowanie obiektów i przestrzeni publicznych stworzy szanse rozwoju nowych kierunków aktywności ekonomicznej mieszkańców. Przyczyni się to do ograniczenia problemów społecznych, wśród których dominuje ubóstwo i bezrobocie.

5. CELE REWITALIZACJI

5.1. Wizja stanu docelowego rewitalizacji

Kompleksowa rewitalizacja poprzez koncentracja działań w wyznaczonym terenie rewitalizacji oraz jego najbliższym otoczeniu staną się impulsem do wyprowadzenia obszaru z sytuacji kryzysowej, ożywienia społeczno-gospodarczego, a w konsekwencji do zapewniania jego trwałego rozwoju. Wizja obszaru rewitalizacji obrazuje stan docelowy w 2023 roku, tj. po przeprowadzeniu zaplanowanych działań rewitalizacyjnych, zmierzających do odbudowania oraz nadania mu nowych funkcji.

WIZJA ROZWOJU

W 2023 roku obszar rewitalizacji w Gminie Sitno będzie charakteryzował się:

- ❖ wysoką jakością życia mieszkańców oraz ograniczonym występowaniem ubóstwa i bezrobocia oraz związanymi z tym patologiami społecznymi,
- ❖ uporządkowanymi i funkcjonalnie zagospodarowanymi obiektami infrastruktury społecznej oraz przestrzeniami publicznymi o różnym charakterze,
- ❖ przyjaznym klimatem dla zarówno już działających przedsiębiorców, jak i planujących założyć działalność gospodarczą,
- ❖ efektywnym wykorzystaniem zasobów własnych obszaru w kierunku rozwoju nowych form aktywności ekonomicznej mieszkańców.

Przeciwdziałanie różnorodnym problemom w obszarze rewitalizacji wpłynie na poprawę jakości życia oraz stworzy nowe możliwości aktywności ekonomicznej, co w dalszej kolejności przyczyni się do pozytywnych zmian w innych dziedzinach problemowych. W 2023 roku gmina będzie miejscem zrównoważonego pod względem przestrzennym rozwoju społeczno-gospodarczego, tworzącym przyjazną i atrakcyjną przestrzeń dla mieszkańców, turystów i potencjalnych inwestorów.

5.2. Cele rewitalizacji

W niniejszym dokumencie obowiązuje hierarchiczny układ celów składający się z:

- ❖ celu głównego,
- ❖ celów operacyjnych,
- ❖ kierunków działań, które odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym.

Mają one charakter ramowy i odnoszą się do specyfiki wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie gminy. Wszystkie cele rewitalizacji są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i prowadzą do ich ograniczenia. Zostały określone przy udziale społeczności lokalnej mieszkającej w sołectwach, w szczególności ich przedstawicieli, tj. sołtysów. Wszystkie cele rewitalizacji wynikają z celów „Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2023”, ponieważ odnoszą się do działań długookresowych i długofalowych, polegających na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej, co przekłada się na działania na rzecz poprawy zatrudnienia oraz budowania lokalnego rynku pracy.

Ryc. 5.1. Uproszczona struktura celów LPR.

Źródło: opracowanie własne.

Celem głównym Lokalnego Programu Rewitalizacji Gmina Sitno na lata 2017-2023 jest:

Rewitalizacja obszaru sołectw Cześniki, Cześniki Kolonia – Górna oraz Sitno poprzez przywrócenie dotychczasowych lub nadanie nowych funkcji społecznych i gospodarczych sprzyjających wielokierunkowemu rozwojowi oraz realizacja zintegrowanych działań ukierunkowanych na poprawę zagospodarowania przestrzennego, stanu środowiska przyrodniczego oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym.

W dalszej części niniejszego opracowania przedstawione zostały cele operacyjne, w ramach których wyznaczono kierunki działań. Warunkiem udanej rewitalizacji jest uwzględnienie wszystkich czynników równocześnie, tj. infrastrukturalnych, środowiskowych, przestrzennych, społecznych

i gospodarczych. Wyznaczone cele rewitalizacji odpowiadają kryteriom SMART, ponieważ są sprecyzowane, mierzalne (do każdego celu zostały przypisane odpowiednie wskaźniki), atrakcyjne dla społeczności lokalnej gminy, możliwe do zrealizowania i terminowe (zostaną zrealizowane w okresie obowiązywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Sitno na lata 2016-2023).

CEL OPERACYJNY 1: Podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności obszaru rewitalizacji poprzez odnowienie i zagospodarowanie obiektów i przestrzeni zdegradowanych, odtworzenie lub nadanie im nowych funkcji oraz promocję tych zasobów.

W ramach celu planuje się zagospodarować niekorzystne z punktu widzenia rolnictwa i przedsiębiorczości tereny podmokłe na obszarze sołectwa Cześniki i Cześniki – Kolonia Górna na budowę zbiornika wodnego

o charakterze rekreacyjno – sportowym. Wyposażony będzie w niezbędną infrastrukturę oraz posiadać będzie zagospodarowane otoczenie. Najcenniejsze obiekty zabytkowe (kompleks parkowo – pałacowy w Sitnie, grób Sierakowskich w Cześnikach) poddane zostaną konserwacji, która umożliwi nadanie im nowych funkcji (kulturowych, społecznych, edukacyjnych). Ponadto w celu rozwijania funkcji turystycznych zostanie opracowana oferta promocyjna gminy w wersji drukowanej i papierowej.

Kierunki działania:

- ⇒ Rewitalizacja obiektów zabytkowych oraz przywrócenie im funkcji kulturowych i turystycznych.
- ⇒ Zagospodarowanie obszarów niewykorzystywanych gospodarczo i nadanie im nowych funkcji.

- ⇒ Tworzenie centrów integracji mieszkańców obszaru rewitalizowanego i nawiązywania relacji społecznych.
- ⇒ Promocja lokalnych walorów, zasobów i tradycji.

CEL OPERACYJNY 2: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, podnoszenie umiejętności oraz aktywizacja gospodarcza mieszkańców obszaru rewitalizacji

Zrealizowane zostaną szkolenia i warsztaty skierowane do mieszkańców obszaru rewitalizowanego. Wezmą w nich udział zarówno osoby bezrobotne i zagrożone patologiami społecznymi, jak i zwykli mieszkańcy, chcący podnieść poziom swojej wiedzy (np. rodzice). Część z nich skierowana będzie bezpośrednio do lokalnych przedsiębiorców i rolników, a ich celem będzie dostarczenie informacji na temat nowoczesnych technologii oraz innowacyjności. Wsparciem dla rozwoju funkcji turystycznych będą warsztaty i szkolenia kulturowe dotyczące lokalnej tradycji (kulinarne, pszczelarskie, zwyczaje świąteczne), które w znacznej mierze przeznaczone będą do najmłodszych mieszkańców obszaru rewitalizowanego.

Kierunki działania:

- ⇒ Organizacja szkoleń i innych form dydaktycznych skierowanych do osób bezrobotnych z obszaru rewitalizacji.
- ⇒ Podnoszenie kompetencji i umiejętności społecznych mieszkańców obszaru rewitalizowanego.
- ⇒ Wspieranie rolników w zakresie podejmowania działalności pozarolniczej lub unowocześniania produkcji.
- ⇒ Dostarczenie lokalnym przedsiębiorcom wiedzy na temat nowoczesnych technologii i innowacji.
- ⇒ Wspieranie rozwoju lokalnych podmiotów gospodarczych.

CEL OPERACYJNY 3: Poprawa warunków życia i jakości usług społecznych w obszarze rewitalizowanym

Wdrażane będą zadania dotyczące obiektów szkolnych, w których świadczone są usługi edukacyjne. Prace obejmą zarówno elementy zewnętrzne (elewacje, dach itp.), jak i wyposażenie infrastrukturalne (centralne ogrzewanie). Przewidziane są również inne drobne remonty i zakupy wyposażenia, które wzmocnią infrastrukturę edukacyjną w obszarze rewitalizowanym. W celu podniesienia bezpieczeństwa publicznego planowany jest również montaż monitoringu wizualnego

oraz energooszczędnego oświetlenia ulicznego w miejscowościach Sitno i Cześniki.

Kierunki działania:

- ⇒ Poprawa bezpieczeństwa publicznego w obszarze rewitalizowanym poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii.
- ⇒ Poprawa parametrów technicznych obiektów, w których świadczone są usługi społeczne.
- ⇒ Poprawa jakości i efektywności kształcenia poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury edukacyjnej.

Wdrożenie wskazanego powyżej planu strategicznego przyczyni się do poprawy parametrów gospodarczych i społecznych w okresie obowiązywania planu. Bieżący monitoring postępów umożliwi bieżące reagowanie na odchylenia i wprowadzanie zmian naprawczych, a także mierzenie postępów we wdrażaniu poszczególnych inicjatyw rewitalizacyjnych.

5.3. Projekty rewitalizacyjne

Projekty główne i projekty uzupełniające program rewitalizacji przedstawione zostały w załączniku nr 1 do niniejszego dokumentu. Należy podkreślić, że uzyskanie wsparcia zewnętrznego na realizację wybranych przedsięwzięć będzie miało kluczowe znaczenie dla efektywności i kompleksowości procesu rewitalizacji. W przypadku braku wsparcia, gmina będzie sukcesywnie prowadziła zaplanowane działania będące w jej kompetencji, jednak ograniczone własne możliwości finansowe mogą znacząco wpłynąć na zakres i czas ich realizacji.

5.4. Harmonogram wdrażania działań rewitalizacyjnych

Kolejność realizacji zidentyfikowanych projektów rewitalizacyjnych wynika z logicznej konsekwencji wprowadzanych zmian. W pierwszej kolejności wdrażane będą projekty inwestycyjne, które uruchomią największe potencjały rozwojowe obszaru rewitalizacji, do których należą walory środowiskowe i kulturowe (budowa zbiornika wodnego, rewitalizacja obiektów zabytkowych). Sprzyjać to będzie rozwojowi funkcji turystycznych opartych na bogatej przeszłości (ordynacja zamoyska, wojna roku 1920, okupacja) oraz walorach środowiska naturalnego (krajobraz). Istotne znaczenie w tym zakresie ma bezpośrednie

sąsiedztwo miasta Zamościa – centrum turystycznego rangi światowej. Równolegle realizowane będą zadania rewitalizacji kompleksu parkowo – pałacowego w Sitnie, znajdującego się w zarządzie ODR. Jest to najcenniejszy obiekt na terenie rewitalizacji i całej gminy. Ze względu na wysokie koszty zadanie to podzielono na cztery projekty rewitalizacyjne, których wdrożenie zaplanowano na lata 2018 – 2023. Należą do nich:

- ❖ Modernizacja zabytkowego pałacu na terenie ODR Sitno wraz z zagospodarowaniem terenu przylegającego,
- ❖ Rewitalizacja zabytkowego spichlerza na terenie ODR Sitno,
- ❖ Rewitalizacja zabytkowej dawnej obory na terenie ODR Sitno,
- ❖ Termomodernizacja „Domku WGD” na terenie ODR Sitno.

Faktyczna kolejność ich wdrażania zostanie zweryfikowana na etapie uzyskiwania niezbędnych opinii i uzgodnień konserwatorskich.

Od początku wdrażania LPR realizowane będą również zadania dotyczące podniesienia jakości infrastruktury edukacyjnej o obszarze rewitalizowanym, co podniesie jakość świadczonych usług edukacyjnych, a także wspierać będzie integrację społeczności lokalnej. Pomieszczenia dydaktyczne w zmodernizowanych obiektach wykorzystywane będą do prowadzenia szkoleń zaplanowanych w ramach LPR. Do tych przedsięwzięć należą:

- ❖ Termomodernizacja i zmiana konstrukcji dachu w Szkole Podstawowej w Cześnikach
- ❖ Poprawa infrastruktury edukacyjnej w Zespole Szkół w Sitnie

Nieco później zostanie wdrożona termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Sitnie ze względu na fakt, iż znajduje się w najlepszym stanie technicznym ze ww. obiektów

Projekty miękkie będą wdrażane w dwóch etapach. Pierwszy z nich obejmuje lata 2018 – 2020 i dotyczy realizacji szkoleń dla mieszkańców obszaru rewitalizowanego z zakresu zdobywania podstawowych umiejętności i kompetencji. Obejmuje on m.in. następujące zadania:

- ❖ Szkolenia dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej dla osób bezrobotnych.
- ❖ Szkolenia i warsztaty dla osób bezrobotnych - aktywizacja zawodowa.
- ❖ Warsztaty innowacyjności dla przedsiębiorców.
- ❖ Trening kompetencji i umiejętności społecznych dla rodziców.

W drugim etapie (lata 2021 – 2024) realizowane będą projekty miękkie podnoszące kwalifikacje mieszkańców obszaru rewitalizacji, których zakres merytoryczny będzie wspierał planowane rozwijanie funkcji turystycznych obszaru rewitalizacji, w tym:

- ❖ Warsztaty kulinarne,
- ❖ Warsztaty pszczelarskie,
- ❖ Warsztaty kulturowe 1 – Wielkanoc,
- ❖ Warsztaty kulturowe 2 – Boże Narodzenie,
- ❖ Warsztaty kulturowe 3 - tradycja lokalna (cykl warsztatów).

Wśród projektów uzupełniających w pierwszej kolejności realizowane będą zadania dotyczące instalacji monitoringu wizualnego i oświetlenia na obszarze rewitalizacji, co pozwoli podnieść poziom bezpieczeństwa publicznego i ograniczy liczbę wykroczeń i przestępstw. Jest to jeden z najważniejszych problemów obszaru rewitalizacji. W tym samym czasie zostanie stworzony system zajęć i szkoleń integrujących lokalną społeczność Gminy Sitno, który wesprze proces podnoszenia jakości kapitału ludzkiego, a także nada temu zagadnieniu ramy instytucjonalne i organizacyjne. W roku 2020 odbędzie się przebudowa dróg gminnych w Sitnie jako wsparcie i uzupełnienie innych przedsięwzięć infrastrukturalnych służących podnoszeniu konkurencyjności i atrakcyjności obszaru rewitalizacji.

Tabela 5.1. Harmonogram działań związanych z realizacją projektu w latach 2018 - 2020.

Zadanie	Okres realizacji											
	Rok 2018				Rok 2019				Rok 2020			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
1. Centrum turystyczno – rekreacyjne w Cześnikach												
2. Remont zabytkowej kaplicy grobowej Sierakowskich – zmiana konstrukcji i odtworzenie pierwotnej formy dachu												
3. Modernizacja zabytkowego pałacu na terenie ODR Sitno wraz z zagospodarowaniem terenu przylegającego												
4. Rewitalizacja zabytkowego spichlerza na terenie ODR Sitno												
5. Rewitalizacja zabytkowej dawnej obory na terenie ODR Sitno												
6. Termomodernizacja „Domku WGD” na terenie ODR Sitno												
7. Opracowanie i wydanie oferty promującej walory turystyczne gminy												
8. Przebudowa dróg gminnych w Sitnie (projekt uzupełniający)												
9. Szkolenia dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej dla osób bezrobotnych												
10. Szkolenia i warsztaty dla osób bezrobotnych - aktywizacja zawodowa												
11. Warsztaty innowacyjności dla przedsiębiorców												
12. Trening kompetencji i umiejętności społecznych dla rodziców												
13. Warsztaty kulinarne												
14. Warsztaty pszczelarskie												
15. Warsztaty kulturowe 1 – Wielkanoc												
16. Warsztaty kulturowe 2 – Boże Narodzenie												

17. Warsztaty kulturowe 3 - tradycja lokalna (cykl warsztatów)													
18. Szkolenia dla rolników - nowoczesne i efektywne formy gospodarowania (cykl warsztatów)													
19. Stworzenie systemu zajęć i szkoleń integrujących lokalną społeczność Gminy Sitno (projekt uzupełniający)													
20. Termomodernizacja i zmiana konstrukcji dachu w Szkole Podstawowej w Cześnikach													
21. Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Sitnie													
22. Poprawa infrastruktury edukacyjnej w Zespole Szkół w Sitnie													
23. Instalacja monitoringu wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Sitna (projekt uzupełniający)													
24. Instalacja monitoringu wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Cześnik (projekt uzupełniający)													

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzgodnień z Wnioskodawcą.

Tabela 5.2. Harmonogram działań związanych z realizacją projektu w latach 2021 - 2023.

Zadanie Okres realizacji projektu	Okres realizacji											
	Rok 2021				Rok 2022				Rok 2023			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
1. Centrum turystyczno – rekreacyjne w Cześnikach												
2. Remont zabytkowej kaplicy grobowej Sierakowskich – zmiana konstrukcji i odtworzenie pierwotnej formy dachu												
3. Modernizacja zabytkowego pałacu na terenie ODR Sitno wraz z zagospodarowaniem terenu przylegającego												
4. Rewitalizacja zabytkowego spichlerza na terenie ODR Sitno												
5. Rewitalizacja zabytkowej dawnej obory na terenie ODR Sitno												
6. Termomodernizacja „Domku WGD” na terenie ODR Sitno												
7. Opracowanie i wydanie oferty promującej walory turystyczne gminy												
8. Przebudowa dróg gminnych w Sitnie (projekt uzupełniający)												
9. Szkolenia dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej dla osób bezrobotnych												
10. Szkolenia i warsztaty dla osób bezrobotnych - aktywizacja zawodowa												
11. Warsztaty innowacyjności dla przedsiębiorców												
12. Trening kompetencji i umiejętności społecznych dla rodziców												
13. Warsztaty kulinarne												
14. Warsztaty pszczelarskie												
15. Warsztaty kulturowe 1 – Wielkanoc												
16. Warsztaty kulturowe 2 – Boże Narodzenie												
17. Warsztaty kulturowe 3 - tradycja lokalna (cykl warsztatów)												
18. Szkolenia dla rolników - nowoczesne i efektywne formy gospodarowania (cykl warsztatów)												
19. Stworzenie systemu zajęć i szkoleń integrujących												

lokalną społeczność Gminy Sitno (projekt uzupełniający)												
20. Termomodernizacja i zmiana konstrukcji dachu w Szkole Podstawowej w Cześnikach												
21. Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Sitnie												
22. Poprawa infrastruktury edukacyjnej w Zespole Szkół w Sitnie												
23. Instalacja monitoringu wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Sitna (projekt uzupełniający)												
24. Instalacja monitoringu wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Cześnik (projekt uzupełniający)												

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzgodnień z Gminą Sitno.

Poniżej przedstawiony został harmonogram wydatków lokalnego programu rewitalizacji w układzie zadaniowym.

Tabela Planowany harmonogram wydatków w ramach LPR

Projekt rewitalizacyjny	Okres wdrażania LPR					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1. Centrum turystyczno – rekreacyjne w Cześnikach	0	1100000	0	0	0	0
2. Remont zabytkowej kaplicy grobowej Sierakowskich – zmiana konstrukcji i odtworzenie pierwotnej formy dachu	0	105000	0	0	0	0
3. Modernizacja zabytkowego pałacu na terenie ODR Sitno wraz z zagospodarowaniem terenu przylegającego	0	0	0	5000000	0	0
4. Rewitalizacja zabytkowego spichlerza na terenie ODR Sitno	0	0	0	0	2000000	0
5. Rewitalizacja zabytkowej dawnej obory na terenie ODR Sitno	0	0	2000000	0	0	0
6. Termomodernizacja „Domku WGD” na terenie ODR Sitno	0	600000	0	0	0	0
7. Opracowanie i wydanie oferty promującej walory turystyczne gminy	0	0	0	0	0	100000
8. Przebudowa dróg gminnych w Sitnie (projekt uzupełniający)	0	0	0	0	0	1000000
9. Szkolenia dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej dla osób bezrobotnych	10000	10000	10000	0	0	0
10. Szkolenia i warsztaty dla osób bezrobotnych - aktywizacja zawodowa	10000	10000	10000	0	0	0
11. Warsztaty innowacyjności dla przedsiębiorców	10000	10000	10000	0	0	0
12. Trening kompetencji i umiejętności społecznych dla rodziców	10000	10000	10000	0	0	0
13. Warsztaty kulinarne	0	0	0	5000	5000	6000
14. Warsztaty pszczelarskie	0	0	0	5000	5000	6000
15. Warsztaty kulturowe 1 – Wielkanoc	0	0	0	3000	3000	4000
16. Warsztaty kulturowe 2 – Boże Narodzenie	0	0	0	3000	3000	4000
17. Warsztaty kulturowe 3 - tradycja lokalna (cykl warsztatów)	0	0	0	3000	3000	3000
18. Szkolenia dla rolników - nowoczesne i efektywne formy gospodarowania (cykl warsztatów)	5000	5000	6000	0	0	0
19. Stworzenie systemu zajęć i szkoleń integrujących lokalną społeczność Gminy Sitno (projekt uzupełniający)	0	0	30000	0	0	0
20. Termomodernizacja i zmiana konstrukcji dachu w Szkole Podstawowej w Cześnikach	0	0	740000	0	0	0
21. Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Sitnie	0	0	500000	0	0	0
22. Poprawa infrastruktury edukacyjnej w Zespole Szkół w Sitnie	0	0	100000	0	0	0
23. Instalacja monitoringu wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Sitna (projekt uzupełniający)	0	0	100000	0	0	0
24. Instalacja monitoringu wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Cześnik (projekt	0	0	100000	0	0	0

uzupełniający)						
RAZEM	47018	1852019	3618020	5021021	2021022	1125023

Źródło: opracowanie własne.

6. MECHANIZM ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sitno na lata 2017 - 2023 ujmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków EFRR, EFS, FS oraz innych publicznych lub prywatnych). Wdrażany będzie w taki sposób, aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego lub przestrzenno-funkcjonalnego lub technicznego lub środowiskowego związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem. W trakcie opracowywania i wdrażania programu rewitalizacji nie dopuszcza się możliwości planowania i realizacji tylko wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji. Program rewitalizacji złożony z wielu różnorodnych projektów jest konstrukcją warunkującą osiągnięcie kompleksowości interwencji. Oczekuje się wzajemnego powiązania oraz synergii projektów rewitalizacyjnych. Nie oznacza to w każdym przypadku obowiązku jednoczesnej realizacji projektów, lecz synchronizację efektów ich oddziaływania na sytuację kryzysową. Projekty rewitalizacyjne/ przedsięwzięcia rewitalizacyjne przedstawione w LPR są ze sobą komplementarne w aspektach przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

Komplementarność przestrzenna

Zakłada się, iż projekty opracowane i przyjęte w ramach LPR będą na siebie wzajemnie oddziaływać. Dzięki działaniom aktywizacyjnym i społecznym efektywnie wpływać będą na cały dotknięty kryzysem obszar (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach). Poszczególne projekty rewitalizacyjne wzajemnie się będą dopełniały przestrzennie i zachodził

będzie między nimi efekt synergii. Wybór konkretnych zadań miał na celu uniknięcie przenoszenia problemów na inne obszary oraz doprowadzania do niepożądanych efektów społecznych takich, jak segregacja społeczna i wykluczenie. Projekty, które zostały wybrane do realizacji są odpowiedzią na główne problemy obszaru rewitalizacji. Należy jednak zauważyć, że w wyniku ich realizacji pozytywne skutki widoczne będą na całym obszarze gminy, ponieważ większość z podejmowanych działań dotyczy terenów publicznych/ obiektów użyteczności publicznej, z których korzystają mieszkańcy całego obszaru gminy.

Komplementarność problemowa

W niniejszym dokumencie zapewniono komplementarność problemową – założono, że LPR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji całościowo, we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, infrastrukturalnym, środowiskowym). Zorientowane na poprawę jakości życia mieszkańców działania rewitalizacyjne są powiązane z kierunkami rozwoju Gminy Sitno wskazanymi w Strategii Rozwoju Gminy Sitno na lata 2015-2023³⁴ oraz Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sitno na lata 2016-2023³⁵.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

W LPR zapewniono komplementarność proceduralno-instytucjonalną. Za jego realizację odpowiadać będzie Wójt Gminy oraz Komitet Rewitalizacji - podmiot powołany w formie zarządzenia Wójta Gminy na okres realizacji projektu. Komitet Rewitalizacji – reprezentować będzie interesy wszystkich grup interesariuszy rewitalizacji w działaniach podejmowanych przez gminę, w związku z przygotowaniem, przeprowadzeniem i oceną działań rewitalizacyjnych. Komitet Rewitalizacji pełnić będzie funkcję opiniodawczą – doradczą Wójta Gminy. Do realizacji poszczególnych przedsięwzięć każdorazowo powoływany będzie zespół projektowy, odpowiedzialny za ich efektywne wdrożenie.

Komplementarność międzyokresowa

W LPR zapewniono komplementarność międzyokresową. Program potwierdza ciągłość realizowanych od kilku lat działań na terenie gminy, wyrażającą się we wpisaniu projektów rewitalizacyjnych w charakter

³⁴ Strategia Rozwoju Gminy Sitno na lata 2015 – 2023, załącznik do Uchwały Nr XV/89/2015 Rady Gminy Sitno w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Sitno na lata 2015 – 2023.

³⁵ Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sitno na lata 2016-2023, dokument udostępniony przez GOPS w Sitnie.

przedsięwzięć wdrożonych w poprzednim okresie programowania. Przeprowadzone analizy dotyczące inwestycji historycznych pozwoliły na stworzenie listy przedsięwzięć/ projektów w ramach opracowanego programu rewitalizacji w taki sposób, aby służyły uzupełnianiu niezbędnych luk inwestycyjnych. Jest to konieczne do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów i efektywnego wykorzystanie środków finansowych.

Komplementarność źródeł finansowania

W LPR zapewniono komplementarność źródeł finansowania. Do realizacji założonych projektów rewitalizacyjnych zostaną wykorzystane wszelkie wielofunduszowe źródła finansowania w kontekście polityki spójności 2014-2020 (EFRR, EFS, FS) oraz inne dostępne środki zagraniczne, publiczne krajowe i prywatne.

7. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE LPR

Finansowanie przedsięwzięć wpisanych do LPR realizowane będzie przede wszystkim ze środków budżetowych Gminy Sitno, przy współfinansowaniu ze środków zewnętrznych, głównie unijnych. W zdecydowanej większości będą to środki publiczne, w tym:

- ❖ środki pochodzące z funduszy unijnych, w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych,
- ❖ inne zagraniczne środki finansowe,
- ❖ środki budżetu państwa w ramach m.in. NFOŚ i WFOŚ,
- ❖ inne środki publiczne – np. fundusze celowe.
- ❖ kredyty, pożyczki, obligacje i inne instrumenty finansowe kierowane do JST.

Przewiduje się też możliwość udziału środków prywatnych (m.in. pochodzące od organizacji pozarządowych i firma). Szczegółowe ramy finansowe LPR przedstawione zostały w zestawieniach zamieszczonych poniżej.

Tabela 7.1. Indykatywne ramy finansowe dla Celu operacyjnego 1 – projekty główne.

L.p.	Nazwa projektu	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Lata realizacji projektu	Źródła finansowania	
						publiczne	prywatne
1.	Centrum turystyczno-rekreacyjne w Cześnikach	infrastrukt.	Gmina Sitno	1 100 000	2018-2019	1 100 000	0
2.	Remont zabytkowej kaplicy grobowej Sierakowskich – zmiana konstrukcji i odtworzenie pierwotnej formy dachu	infrastrukt.	Gmina Sitno	105 000	2018-2019	105 000	0
3.	Modernizacja zabytkowego pałacu na terenie ODR Sitno wraz z zagospodarowaniem	infrastrukt.	ODR Sitno	5 000 000	2018-2023	5 000 000	0

	terenu przylegającego						
4.	Rewitalizacja zabytkowego spichlerza na terenie ODR Sitno	infrastrukt.	ODR Sitno	2 000 000	2018-2023	2 000 000	0
5.	Rewitalizacja zabytkowej dawnej obory na terenie ODR Sitno	infrastrukt.	ODR Sitno	2 000 000	2018-2023	2 000 000	0
6.	Termomodernizacja „Domku WGD” na terenie ODR Sitno, wyposażenie kuchni na warsztaty	infrastrukt.	ODR Sitno	600 000	2018-2023	600 000	0
7.	Opracowanie i wydanie oferty promującej walory turystyczne gminy	inwest.	Gmina Sitno	100 000	2020-2023	100 000	0

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7.2. Indykatywne ramy finansowe dla Celu operacyjnego 1 – projekty uzupełniające.

L.p.	Nazwa projektu	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Lata realizacji projektu	Źródła finansowania	
						publiczne	prywatne
8.	Przebudowa dróg gminnych w Sitnie	infrast.	Gmina Sitno	1 000 000	2020-2023	1 000 000	0

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7.3. Indykatywne ramy finansowe dla Celu operacyjnego 2 – projekty główne.

L.p.	Nazwa projektu	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Lata realizacji projektu	Źródła finansowania	
						publiczne	prywatne
9.	Szkolenia dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej dla osób bezrobotnych	społeczny	GOPS Sitno	30 000	2019-2020	30 000	0
10.	Szkolenia i warsztaty dla osób bezrobotnych - aktywizacja zawodowa	społeczny	GOPS Sitno	30 000	2017-2020	30 000	0
11.	Warsztaty innowacyjności dla przedsiębiorców	społeczny	UG Sitno	30 000	2018 - 2020	30 000	0
12.	Trening kompetencji i umiejętności społecznych dla rodziców	społeczny	GOPS Sitno	30 000	2018-2020	30 000	0
13.	Warsztaty kulinarne	społeczny	ODR Sitno	16 000	2018-2023	16 000	0
14.	Warsztaty pszczelarskie	społeczny	ODR Sitno	16 000	2018-2023	16 000	0
15.	Warsztaty	społeczny	Centrum	10 000	2018-2023	10 000	0

	kulturowe 1 - Wielkanoc		Kultury w Sitnie				
16.	Warsztaty kulturowe 2 – Boże Narodzenie	społeczny	Centrum Kultury w Sitnie	10 000	2018-2023	10 000	0
17.	Warsztaty kulturowe 3 - tradycja lokalna w Gminie Sitno (cykl warsztatów)	społeczny	Centrum Kultury w Sitnie	10 000	2018-2023	10 000	0
18.	Szkolenia dla rolników - nowoczesne i efektywne formy gospodarowania (cykl warsztatów)	społeczny	ODR Sitno	16 000	2018-2023	16 000	0

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7.4. Indykatywne ramy finansowe dla Celu operacyjnego 2 – projekty uzupełniające.

L.p.	Nazwa projektu	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Lata realizacji projektu	Źródła finansowania	
						publiczne	prywatne
19.	Stworzenie systemu zajęć i szkoleń integrujących lokalną społeczność Gminy Sitno	społeczny	GOPS Sitno	30 000	2018 - 2023	30 000	0

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7.5. Indykatywne ramy finansowe dla Celu operacyjnego 3 – projekty główne.

L.p.	Nazwa projektu	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Lata realizacji projektu	Źródła finansowania	
						publiczne	prywatne
20.	Termomodernizacja i zmiana konstrukcji dachu w Szkole Podstawowej w Cześnikach	infrast.	Gmina Sitno	740 000	2018-2023	740 000	0
21.	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Sitnie	infrast.	Gmina Sitno	500 000	2020	500 000	0
22.	Poprawa infrastruktury edukacyjnej w Zespole Szkół w Sitnie	infrast.	Gmina Sitno	100 000	2018-2020	100 000	0

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7.6. Indykatywne ramy finansowe dla Celu operacyjnego 3 – projekty uzupełniające.

L.p.	Nazwa projektu	Typ projektu	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Lata realizacji projektu	Źródła finansowania	
						publiczne	prywatne
23.	Instalacja monitoringu wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Sitna	infrast.	Gmina Sitno	100 000	2018-2020	100 000	0
24.	Instalacja monitoringu	infrast.	Gmina Sitno	100 000	2018-2020	100 000	0

wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Cześnik						
---	--	--	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne.

8. MECHANIZM WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY

Konsultacje społeczne to proces, w którym przedstawiciele władz przedstawiają obywatelom swoje zamierzenia bezpośrednio lub pośrednio ich dotyczące. Zamierzenia poddawane konsultacjom mogą dotyczyć zmian prawnych, zmian organizacji życia publicznego, przeprowadzenia inwestycji, sposobu rozwiązania ważnego problemu społecznego lub innych działań, których powodzenie w dużej mierze zależy od akceptacji ze strony obywateli. Zasadniczym celem konsultacji jest podjęcie decyzji, która nie będzie antagonizować społeczności lokalnej, a jednocześnie pozwoli na rozwiązanie ważnej kwestii. Występowanie komunikacji zwrotnej pozwala na uniknięcie wielu konfliktów i przyspiesza proces decyzyjny. Porządek prawny i zwyczajowy wyznacza bardzo szerokie spektrum podmiotów i instytucji uczestniczących w konsultacjach społecznych. Zasadniczym kryterium zaproszenia tych podmiotów i instytucji do udziału w konsultacjach jest ocena wpływu przedsięwzięcia i jego skutków na interesy tych podmiotów.

W ramach procesu konsultacji społecznych zrealizowano pięć podstawowych założeń:

- ❖ informowanie o zamierzeniach,
- ❖ prezentacja poglądów na sposoby rozwiązania problemu,
- ❖ wymiana opinii,
- ❖ poszukiwanie rozwiązań,
- ❖ informowanie o podjętej decyzji.

Konsultacje zrealizowane zostały w dwóch etapach. Przedmiotem pierwszego z nich była delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Sitno. Prace te prowadzone były jako wstęp

do przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Wykorzystano następujące instrumenty konsultacji:

1. Dwa spotkania konsultacyjne (I etap) w miejscowości Sitno w lipcu 2017 roku (28.07.2017 oraz 31.07.2017), w trakcie których poinformowano mieszkańców o planowanych działaniach dotyczących LPR, a także zebrano pisemne i ustne opinie na temat najpilniejszych problemów do rozwiązania na terenie Gminy Sitno.

Ryc. 8.1. Przykład informacji dotyczącej spotkania konsultacyjnego na stronie internetowej gminy.

Źródło: www.sitno.gmina.pl.

Ryc. 8.2. Konsultacje społeczne, Sitno, 31.07.2017.

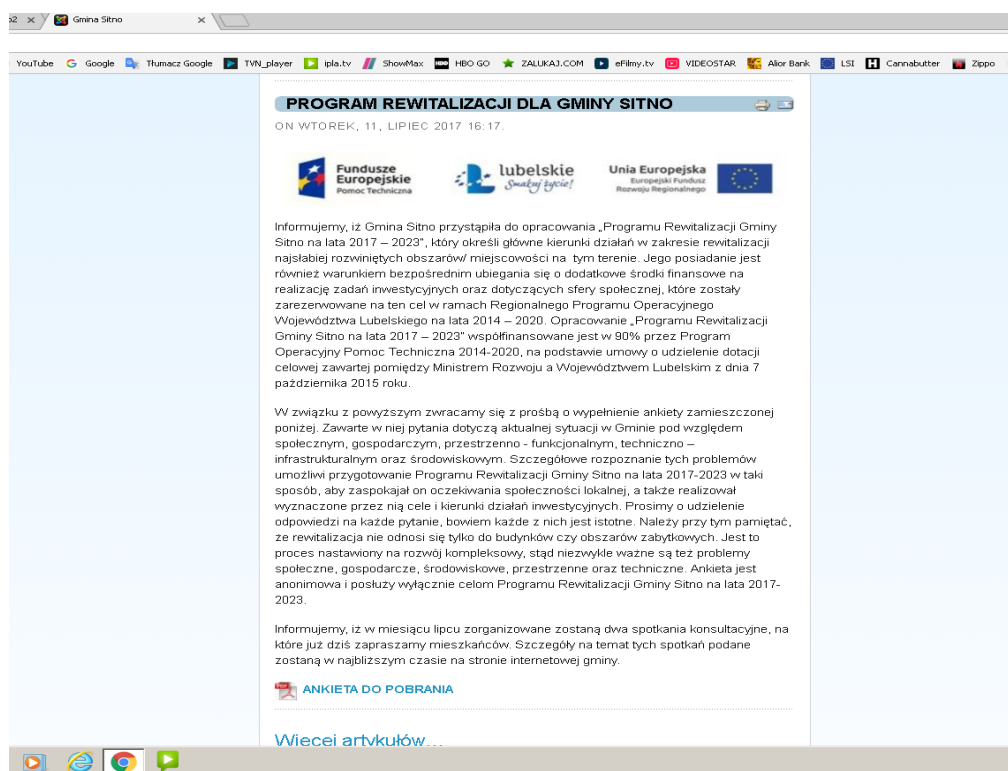
Źródło: UG Sitno.

2. Ankieta diagnostyczna – dotyczyła zebrania opinii mieszkańców na temat bieżących problemów oraz najważniejszych potrzeb i oczekiwań związanych z rewitalizacją. Zamieszczona została na stronie internetowej gminy na początku lipca 2017 roku (ostatnie ankiety spływały w II połowie sierpnia). Zawartość problemowa ankiet dotyczyła następujących obszarów:

- ❖ sfera społeczna,
- ❖ sfera funkcjonalno – przestrzenna,
- ❖ sfera środowiskowa,
- ❖ sfera infrastrukturalna,
- ❖ sfera gospodarcza.

W oddzielnej części ankiety mieszkańcy mogli złożyć szczegółowe propozycje działań dotyczące miejscowości, w której mieszkają. W odpowiedzi wpłynęło 37 ankiet, które poddane zostały ocenie diagnostycznej. Wyniki tej analizy zostały uwzględnione w niniejszym dokumencie.

Ryc. 8.3. Ankietyzacja – informacja na stronie internetowej gminy.

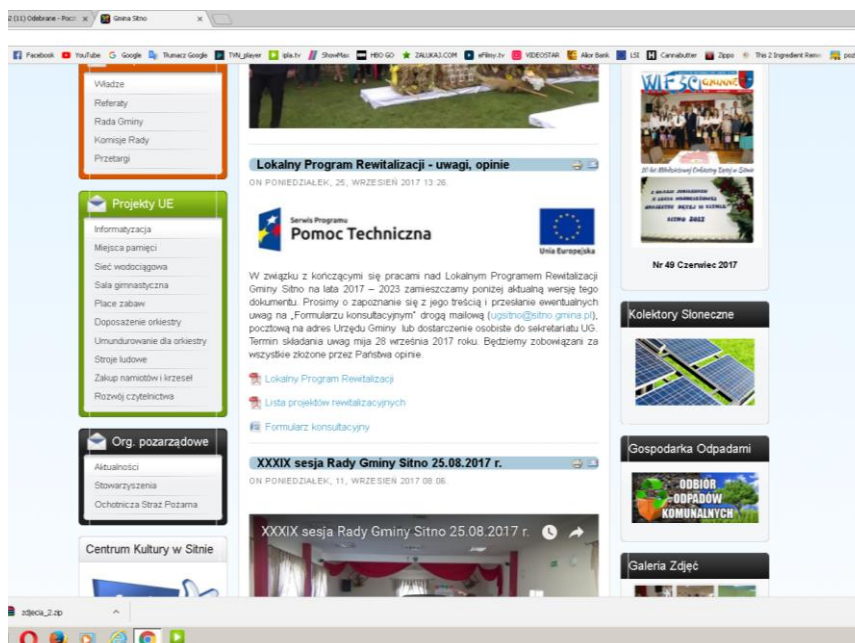
Źródło: www.sitno.gmina.pl.

3. Spacery badawcze – w lipcu i sierpniu 2017 roku przeprowadzono spacery badawcze w pięciu miejscowościach (Cześniki, Sitno, Jarosławiec, Kornelówka - Kolonia i Stąbrów) podczas których zapoznano się z sytuacją w gminie, a także przeprowadzono kilka rozmów z mieszkańcami.

Drugi etap konsultacji dotyczył bezpośrednio zbierania opinii i uwag na temat założeń LPR, a przede wszystkim lokalizacji obszaru rewitalizacji, celów programu i listy projektów. Wykorzystano w tym celu następujące instrumenty:

- ❖ zamieszczenie projektu LPR na stronie internetowej gminy wraz z formularzem do zgłaszania uwag,
- ❖ dwa spotkania konsultacyjne (18 i 25 września 2017),
- ❖ zebranie sołtysów zatwierdzające cele i listę projektów rewitalizacyjnych (29 września 2017 roku).

Ryc. 8.4. Konsultacje internetowe LPR.

Źródło: www.sitno.gmina.pl.

Ryc. 8.5. Spotkanie sołtysów (29 września 2017 roku).

Źródło: UG Sitno.

Podkreślić należy, iż na każdym etapie opracowania LPR zapewniona została pełna partycypacja społeczna, która gwarantowała wpływ społeczności lokalnej na poszczególne elementy Programu. Szczegółowe informacje na ten temat zostały przedstawione w poniższym zestawieniu.

Tabela 8.1. Formy partycypacji społecznej i jej efekty.

Etap opracowania LPR	Forma partycypacji społeczności lokalnej	Efekty
Utworzenie bazy danych do opracowania diagnozy gminy	Udział w ankietyzacji	W odpowiedzi wpłynęło 37 ankiet, które poddane zostały ocenie diagnostycznej. Wyniki tej analizy zostały uwzględnione w formie opinii jakościowych w niniejszym dokumencie w części dotyczącej diagnozy sytuacji społeczno – gospodarczej w gminie.
Opracowanie diagnozy gminy	1. Dwa spotkania konsultacyjne (I etap) w miejscowości Sitno w lipcu 2017 roku (28.07.2017 oraz 31.07.2017). 2. Spacery badawcze – w lipcu i sierpniu 2017 roku przeprowadzono spacery badawcze w pięciu miejscowościach (Cześniaki, Sitno, Jarosławiec, Kornelówka - Kolonia i Stabrow) podczas których bezpośrednio zapoznano się z sytuacją w gminie. Przeprowadzono kilkanaście rozmów z mieszkańcami.	1. W trakcie spotkań konsultacyjnych poinformowano bezpośrednio mieszkańców o planowanych działaniach dotyczących LPR, a także zebrano pisemne i ustne opinie na temat najpilniejszych problemów do rozwiązania na terenie Gminy Sitno. Wszystkie przekazane informacje zostały uwzględnione w diagnozie gminy. 2. Uzyskano bezpośrednie informacje od mieszkańców gminy dotyczące najważniejszych problemów. Wykorzystane one zostały w diagnozie gminy.

Delimitacja obszarów	1. Zamieszczenie projektu LPR na stronie internetowej gminy wraz z formularzem do zgłaszania uwag. 2. Dwa spotkania konsultacyjne (18 i 25 września 2017). 3. Zebranie sołtysów zatwierdzające cele i listę projektów rewitalizacyjnych (29 września 2017 roku).	1. Nie wpłynęła żadna pisemna opinia dotycząca tego zagadnienia. 2. Po prezentacji delimitacji obszarów przez eksperta zewnętrznego nie zgłoszono opinii negatywnych ani sprzeciwu. Uczestnicy spotkania zaakceptowali przedstawione propozycje. 3. Zebranie sołtysów po prezentacji eksperta zewnętrznego zatwierdziło przedstawioną delimitację obszarów.
Określenie celów LPR	1. Zamieszczenie projektu LPR na stronie internetowej gminy wraz z formularzem do zgłaszania uwag. 2. Dwa spotkania konsultacyjne (18 i 25 września 2017). 3. Zebranie sołtysów zatwierdzające cele i listę projektów rewitalizacyjnych (29 września 2017 roku).	1. Nie wpłynęła żadna pisemna opinia dotycząca tego zagadnienia. 2. Po prezentacji celów LPR przez eksperta zewnętrznego nie zgłoszono opinii negatywnych, ani sprzeciwu. Uczestnicy spotkania zaakceptowali przedstawione propozycje. 3. Zebranie sołtysów po prezentacji eksperta zewnętrznego jednogłośnie zatwierdziło przedstawione cele rewitalizacji.
Określenie listy projektów	1. Zamieszczenie projektu LPR na stronie internetowej gminy wraz z formularzem do zgłaszania uwag. 2. Dwa spotkania konsultacyjne (18 i 25 września 2017). 3. Zebranie sołtysów zatwierdzające cele i listę projektów rewitalizacyjnych (29 września 2017 roku).	1. Wpłynęła jedna pisemna opinia z ODR w Sitnie zgłaszająca listę projektów rewitalizacyjnych. Zostały one uwzględnione w LPR. 2. Na konsultacjach społecznych zgłoszono bezpośrednio propozycję siedmiu inwestycyjnych projektów rewitalizacyjnych: 1. Remont zabytkowej kaplicy grobowej Sierakowskich – zmiana konstrukcji i odtworzenie pierwotnej formy dachu. 2. Modernizacja zabytkowego pałacu na terenie ODR Sitno wraz z zagospodarowaniem terenu przylegającego. 3. Rewitalizacja zabytkowego spichlerza na terenie ODR Sitno. 4. Rewitalizacja zabytkowej dawnej obory na terenie ODR Sitno 5. Termomodernizacja „Domku WGD” na terenie ODR Sitno. 6. Instalacja monitoringu wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Sitna. 7. Instalacja monitoringu wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Cześnik. Zgłoszono również pięć projektów miękkich, w tym: 1. Warsztaty kulinarne. 2. Warsztaty pszczelarskie. 3. Warsztaty kulturowe

		– Wielkanoc. 4. Warsztaty kulturowe 2 – Boże Narodzenie. 5. Warsztaty kulturowe 3 - tradycja lokalna (cykl warsztatów). Wszystkie zostały włączone do listy projektów rewitalizacyjnych w LPR.
--	--	--

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie powyższej analizy należy ocenić, iż społeczność lokalna miała bezpośredni wpływ na proces opracowania LPR na każdym jego etapie. Wszystkie propozycje, opinie i projekty rewitalizacyjne zgłoszone przez mieszkańców i lokalne podmioty zostały uwzględnione w treści dokumentu. W związku z tym należy oczekiwać, iż wdrażanie przyjętego planu inwestycyjnego będzie miało wsparcie miejscowej społeczności i podmiotów życia społeczno - gospodarczego.

9. SYSTEM WDRAŻANIA LPR

9.1. Struktura zarządzania i wdrażania LPR

Pierwszym etapem wdrażania LPR będzie jego przyjęcie przez Radę Gminy Sitno w drodze uchwały. W podobny sposób odbywała będzie ewentualna jego aktualizacja. Za realizację programu odpowiada **Wójt Gminy**,

a jednostką pomocniczą będzie Urząd Gminy (i jego pracownicy). Wynika to przede wszystkim z faktu, że pracownicy samorządowi posiadają odpowiednie doświadczenie w zakresie realizacji dokumentów strategicznych i planistycznych gminy oraz prowadzenia różnego rodzaju inwestycji infrastrukturalnych i społecznych, w tym współfinansowanych ze środków unijnych. Swoim doświadczeniem i wiedzą gwarantują należyłą realizację LPR. Pracownicy urzędu wejdą też w skład planowanych do powołania **Zespołów Projektowych**. W proces wdrażania Programu zaangażowany zostanie również **Komitet Rewitalizacji**.

Struktura zarządzania przedstawia się następująco:

1. **Wójt Gminy Sitno** - odpowiada za bieżący nadzór nad realizacją LPR, decyduje o konieczności jego aktualizacji, zatwierdza wybór projektów do realizacji, decyduje o zaangażowaniu finansowym gminy oraz dba o zagwarantowanie w budżecie gminy środków finansowych na jego realizację.

2. **Zespoły projektowe** – zostaną w przyszłości powołane do realizacji poszczególnych przedsięwzięć w ramach przyjętego planu inwestycyjnego. Decyzją Wójta Gminy zostaną wybrani koordynatorzy projektów, odpowiedzialni za nadzór nad pracą poszczególnych zespołów projektowych. W ich skład wejdą pracownicy komórek organizacyjnych Urzędu Gminy. Spośród nich wyłaniani będą również koordynatorzy projektów. Pracownicy odpowiadać będą za koordynację spraw związanych z procesem rewitalizacji, przygotowanie i prowadzenie działań dotyczących poszczególnych projektów zapisanych w LPR, w tym:

- ❖ przygotowanie dokumentacji technicznych,
- ❖ uzyskiwanie niezbędnych uzgodnień i pozwoleń,
- ❖ organizacja przetargów,
- ❖ składanie wniosków o dofinansowanie dla projektów rewitalizacyjnych, kontrolowanie stopnia realizacji celów LPR,
- ❖ cykliczne sporządzanie raportów,
- ❖ monitoring i ocena postępów we wdrażaniu dokumentu, aktualizacja i ewaluacja LPR.

3. **Komitet Rewitalizacji** - reprezentuje interesy wszystkich grup interesariuszy rewitalizacji w działaniach podejmowanych przez gminę, w związku z przygotowaniem, przeprowadzeniem i oceną działań rewitalizacyjnych. Pełni funkcję opiniodawczo – doradczą Wójta Gminy. W skład Komitetu wchodzi przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji oraz eksperci, w tym: członkowie zespołów projektowych (koordynatorzy projektów, kierownik GOPS, ekspert zewnętrzny ds. rozwoju gospodarczego i ekspert zewnętrzny ds. analiz), przedstawiciele Rady Gminy, przedstawiciele mieszkańców gminy, osoby wskazane przez organizacje pozarządowe z terenu gminy, osoby reprezentujące przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą. Rada opiniowała będzie sprawozdania z realizacji LPR oraz zgłaszała propozycje nowych przedsięwzięć, ważnych z punktu widzenia interesariuszy.

W celu odpowiedniego wdrożenia Programu oraz przeprowadzenia wszystkich działań w nim przewidywanych, poza współpracą w ramach struktur Urzędu Gminy i Komitetu Rewitalizacji, konieczne jest zaangażowanie niezależnych podmiotów działających na terenie gminy (instytucji samorządowych, organizacji społecznych, przedstawicieli mieszkańców, przedsiębiorców) i prowadzenie dialogu społecznego w zakresie wdrożenia LPR. Włączenie ww. interesariuszy w proces

realizacji LPR zapewnione zostanie poprzez przede wszystkim uczestnictwo w pracach Komitetu Rewitalizacji. Stanowi ona platformę współpracy pomiędzy interesariuszami a organami Gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny procesu rewitalizacji. Współpraca dotyczyć będzie w szczególności:

- ❖ Przygotowania i opiniowania dokumentów dotyczących rewitalizacji.
- ❖ Wyboru i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
- ❖ Kojarzenia partnerów do wspólnych przedsięwzięć.
- ❖ Wymiany doświadczeń i informacji o potrzebach i pomysłach związanych z rozwojem gminy.
- ❖ Zapewnienia kompleksowego podejścia do rozwiązywania problemów zdiagnozowanych w programie.
- ❖ Aktualizowania dokumentów dotyczących rewitalizacji.
- ❖ Budowy sieci partnerstwa na rzecz rozwoju gminy.

Komunikacja z interesariuszami oraz informowanie i promocja LPR odbywać się będzie przy wykorzystaniu wielu różnych kanałów, m.in. strona internetowa gminy, spotkania i konferencje organizowane przez Urząd Gminy i Komitet Rewitalizacji, portale społecznościowe, informacje w mediach lokalnych. Celem komunikacji i promocji jest podniesienie świadomości społecznej na temat konieczności podjęcia działań rewitalizacyjnych i korzyści z nich płynących oraz włączenie lokalnej społeczności do aktywnego udziału w przygotowaniu i realizacji procesu rewitalizacji.

9.2. System monitorowania i oceny skuteczności działań

W celu zapewnienia prawidłowej realizacji LPR zaplanowany zostanie system monitorowania postępów i oceny prowadzonych działań. Dzięki prowadzonemu systematycznie monitoringowi, możliwa będzie wczesna diagnoza pojawiających się trudności, mających wpływ na realizowane przedsięwzięcia, ich terminowość i osiągnięcie zaplanowanych celów. Monitoring będzie się opierał na pozyskiwaniu i analizowaniu danych dotyczących poszczególnych przedsięwzięć zapisanych w LPR, nadzorze prowadzonych inwestycji (w tym ich kontrola finansowa i poprawność wydatkowanych środków), obserwowaniu zmian zachodzących w wyniku realizacji działań. Głównymi obszarami monitorowania i oceny LPR będą:

- ❖ cele i kierunki działań założone w dokumencie,
- ❖ wskaźniki opracowane dla LPR i przedsięwzięć w jego ramach,
- ❖ przedsięwzięcia rewitalizacyjne wpisane do LPR,

Tabela 9.1. Wskaźniki monitorowania Celu operacyjnego 1: Podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności obszaru rewitalizacji poprzez odnowienie i zagospodarowanie obiektów

i przestrzeni zdegradowanych, odtworzenie lub nadanie im nowych funkcji oraz promocję tych zasobów.

L.p.	Nazwa projektu	Wskaźniki	Źródła weryfikacji wskaźników
1.	Centrum turystyczno – rekreacyjne w Cześnikach	<u>Produkty:</u> Liczba wybudowanych zbiorników wodnych: 1. <u>Rezultaty:</u> - Liczba nieużytków, którym nadano nowe funkcje w obszarze rewitalizacji: 1. - Liczba uporządkowanych i zagospodarowanych przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji: 1. - Liczba wyposażonych w małą architekturę terenów publicznych w obszarze rewitalizacji: 1. - Liczba przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji objętych monitoringiem wizualnym: 1. - Liczba miejscowości w obszarze rewitalizowanym, w których podniesiono poziom bezpieczeństwa publicznego poprzez instalację oświetlenia: 1. - Liczba miejscowości w obszarze rewitalizowanym, w których podniesiono poziom bezpieczeństwa publicznego poprzez budowę chodnika: 1.	1. Dokumentacja powykonawcza, w tym protokół odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna
2.	Remont zabytkowej kaplicy grobowej Sierakowskich – zmiana konstrukcji i odtworzenie pierwotnej formy dachu	<u>Produkty:</u> Liczba zrewitalizowanych obiektów zabytkowych: 1. <u>Rezultaty:</u> - Liczba obiektów, którym przywrócono funkcje turystyczne i kulturowe w obszarze rewitalizacji: 1. - Liczba uporządkowanych i zagospodarowanych przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji: 1. - Liczba przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji objętych monitoringiem wizualnym: 1.	1. Dokumentacja powykonawcza, w tym protokół odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna
3.	Modernizacja zabytkowego pałacu na terenie ODR Sitno wraz z zagospodarowaniem terenu przylegającego	<u>Produkty:</u> - Liczba zrewitalizowanych obiektów zabytkowych: 1. <u>Rezultaty:</u> - Liczba obiektów, którym przywrócono funkcje turystyczne i kulturowe: 1. - Liczba uporządkowanych i zagospodarowanych przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji: 1. - Liczba wyposażonych w małą architekturę przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji: 1.	1. Dokumentacja powykonawcza, w tym protokół odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna
4.	Rewitalizacja zabytkowego spichlerza na terenie ODR Sitno	<u>Produkty:</u> - Liczba zrewitalizowanych obiektów zabytkowych: 1. - Liczba przygotowanych pomieszczeń wykładowo – dydaktycznych: 1. <u>Rezultaty:</u> - Liczba obiektów, którym przywrócono funkcje kulturowe i społeczne w obszarze rewitalizacji: 1. - Liczba obiektów, którym nadano nowe funkcje dydaktyczne i integracyjne w obszarze rewitalizacji: 1.	1. Dokumentacja powykonawcza, w tym protokół odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna.
5.	Rewitalizacja zabytkowej dawnej obory na terenie ODR Sitno	<u>Produkty:</u> - Liczba zrewitalizowanych obiektów zabytkowych: 1. <u>Rezultaty:</u>	1. Dokumentacja powykonawcza, w tym protokół odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna.

		- Liczba obiektów, którym przywrócono funkcje kulturowe i integracyjne w obszarze rewitalizacji: 1. - Liczba obiektów w obszarze rewitalizacji, którym nadano nowe funkcje gospodarcze i turystyczne.	
6.	Termomodernizacja „Domku WGD” na terenie ODR Sitno	Produkty: - Liczba obiektów poddanych termomodernizacji: 1. - Liczba utworzonych pomieszczeń do szkoleń kulinarnych: 1. Rezultaty: - Liczba obiektów, którym przywrócono funkcje turystyczne, kulturowe i integracyjne w obszarze rewitalizacji: 1. - Liczba obiektów, którym nadano nowe funkcje edukacyjne i integracyjne: 1. - Liczba obiektów szkoleniowych w obszarze rewitalizacji wyposażonych w pomoce dydaktyczne: 1.	1. Dokumentacja powykonawcza, w tym protokół odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna.
7.	Opracowanie i wydanie oferty promującej walory turystyczne gminy	Produkty: - Liczba opracowanych i wydanych publikacji promocyjnych: 1. Rezultaty: - Liczba wdrożonych nowych instrumentów promocji obszaru rewitalizowanego: 1. - Liczba opracowanych ofert turystycznych dotyczących obszaru rewitalizowanego: 1.	1. Protokół odbioru. 2. Egzemplarz publikacji.

Źródło: opracowanie własne.

PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE

	Nazwa projektu	Wskaźniki	Źródła weryfikacji wskaźników
8.	Przebudowa dróg gminnych w Sitnie	Produkty: - Długość przebudowanych dróg: 2 km. Rezultaty: - Liczba przebudowanych odcinków drogowych w obszarze rewitalizacji: 1. - Liczba miejscowości w obszarze rewitalizacji, w których przebudowano drogi lokalne: 1. - Liczba mieszkańców miejscowości w obszarze rewitalizacji korzystających z przebudowanych dróg: 677.	1. Dokumentacja powykonawcza, w tym protokół odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 9.2. Wskaźniki monitorowania Celu operacyjnego 2: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, podnoszenie umiejętności oraz aktywizacja gospodarcza mieszkańców obszaru rewitalizacji.

L.p.	Nazwa projektu	Wskaźniki	Źródła weryfikacji wskaźników
9.	Szkolenia dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej dla	Produkty: - Liczba zorganizowanych szkoleń: 3. Rezultaty: - Liczba osób z obszaru rewitalizacji, które	1. Listy obecności na szkoleniach. 2. Umowy z wykonawcami i protokoły odbioru.

	osób bezrobotnych	podniosły swoje kwalifikacje w wyniku uczestnictwa w warsztatach: 30.	3. Dokumentacja fotograficzna.
10.	Szkolenia i warsztaty dla osób bezrobotnych - aktywizacja zawodowa	<u>Produkty:</u> - Liczba zorganizowanych szkoleń: 3. <u>Rezultaty:</u> - Liczba osób z obszaru rewitalizacji poddanych aktywizacji zawodowej: 30.	1. Listy obecności na szkoleniach. 2. Umowy z wykonawcami i protokoły odbioru. 3. Dokumentacja fotograficzna.
11.	Warsztaty innowacyjności dla przedsiębiorców	<u>Produkty:</u> - Liczba zorganizowanych warsztatów dla przedsiębiorców: 3. <u>Rezultaty:</u> - Liczba przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego, którzy podnieśli swoje kompetencje w wyniku warsztatów: 30.	1. Listy obecności na warsztatach. 2. Umowy z wykonawcami i protokoły odbioru. 3. Dokumentacja fotograficzna.
12.	Trening kompetencji i umiejętności społecznych dla rodziców	<u>Produkty:</u> - Liczba zorganizowanych treningów kompetencji dla rodziców: 3. <u>Rezultaty:</u> - Liczba rodziców pochodzących z obszaru rewitalizacji, którzy podnieśli kompetencje rodzicielskie w wyniku warsztatów: 30.	1. Listy obecności na warsztatach. 2. Umowy z wykonawcami i protokoły odbioru. 3. Dokumentacja fotograficzna.
13.	Warsztaty kulinarne	<u>Produkty:</u> - Liczba zorganizowanych warsztatów kulinarnych: 3. <u>Rezultaty:</u> - Liczba uczestników warsztatów pochodzących z obszaru rewitalizacji, którzy podnieśli swoje kompetencje kulinarne: 30.	1. Listy obecności na warsztatach. 2. Umowy z wykonawcami i protokoły odbioru. 3. Dokumentacja fotograficzna.
14.	Warsztaty pszczelarskie	<u>Produkty:</u> - Liczba zorganizowanych warsztatów pszczelarskich: 3. <u>Rezultaty:</u> - Liczba uczestników warsztatów pochodzących z obszaru rewitalizacji, którzy podnieśli swoje kompetencje w zakresie pszczelarstwa: 30.	1. Listy obecności na warsztatach. 2. Umowy z wykonawcami i protokoły odbioru. 3. Dokumentacja fotograficzna.
15.	Warsztaty kulturowe 1 - Wielkanoc	<u>Produkty:</u> - Liczba zorganizowanych warsztatów odnoszących się do tradycji obszaru rewitalizowanego: 3. <u>Rezultaty:</u> - Liczba osób z obszaru rewitalizacji, które podniosły swoje kompetencje kulturowe w wyniku warsztatów: 30.	1. Listy obecności na warsztatach. 2. Umowy z wykonawcami i protokoły odbioru. 3. Dokumentacja fotograficzna.
16.	Warsztaty kulturowe 2 – Boże Narodzenie	<u>Produkty:</u> - Liczba zorganizowanych warsztatów odnoszących się do tradycji obszaru rewitalizowanego: 3. <u>Rezultaty:</u> - Liczba osób z obszaru rewitalizacji, które podniosły swoje kompetencje kulturowe w wyniku warsztatów: 30.	1. Listy obecności na warsztatach. 2. Umowy z wykonawcami i protokoły odbioru. 3. Dokumentacja fotograficzna.
17.	Warsztaty	<u>Produkty:</u>	1. Listy obecności na

	kulturowe 3 - tradycja lokalna (cykl warsztatów)	- Liczba zorganizowanych warsztatów odnoszących się do tradycji obszaru rewitalizowanego: 3. <u>Rezultaty:</u> - Liczba osób z obszaru rewitalizacji, które podniosły swoje kompetencje kulturowe w wyniku warsztatów: 30.	warsztatach. 2. Umowy z wykonawcami i protokoły odbioru. 3. Dokumentacja fotograficzna.
18.	Szkolenia dla rolników - nowoczesne i efektywne formy gospodarowania (cykl warsztatów)	<u>Produkty:</u> - Liczba zorganizowanych szkoleń: 3. <u>Rezultaty:</u> - Liczba rolników z obszaru rewitalizacji, którzy podnieśli swoje kompetencje w wyniku warsztatów: 30.	1. Listy obecności na warsztatach. 2. Umowy z wykonawcami i protokoły odbioru. 3. Dokumentacja fotograficzna.

Źródło: opracowanie własne.

PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE

L.p.	Nazwa projektu	Wskaźniki	Źródła weryfikacji wskaźników
19.	Stworzenie systemu zajęć i szkoleń integrujących lokalną społeczność Gminy Sitno	<u>Produkty:</u> - Liczba opracowanych i wdrożonych systemów szkoleniowych dla obszaru rewitalizacji: 1. <u>Rezultaty:</u> - Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji objętych szkoleniem kompetencji społecznych: 250.	1. Umowa z wykonawcą i protokoły odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 9.3. Wskaźniki monitorowania Celu operacyjnego 3: Poprawa warunków życia i jakości usług społecznych w obszarze rewitalizowanym.

L.p.	Nazwa projektu	Wskaźniki	Źródła weryfikacji wskaźników
20.	Termomodernizacja i zmiana konstrukcji dachu w Szkole Podstawowej w Cześnikach	<u>Produkty:</u> Liczba zmodernizowanych obiektów świadczących usługi edukacyjne: 1. <u>Rezultaty:</u> - Liczba szkół w obszarze rewitalizacji, w których poprawiono warunki przebywania i nauki: 1. - Liczba użytkowników obiektu pochodzących z obszaru rewitalizowanego: 50. - Liczba obiektów szkolnych w obszarze rewitalizacji dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1.	1. Dokumentacja powykonawcza, w tym protokoły odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna. 3. Ewidencje szkolne
21.	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Sitnie	<u>Produkty:</u> - Liczba obiektów szkolnych poddanych termomodernizacji: 1. <u>Rezultaty:</u> - Liczba szkół w obszarze rewitalizacji, w których poprawiono warunki przebywania i nauki: 1. - Liczba użytkowników obiektu pochodzących z obszaru rewitalizowanego: 150.	1. Dokumentacja powykonawcza, w tym protokoły odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna. 3. Ewidencje szkolne
22.	Poprawa	<u>Produkty:</u>	1. Dokumentacja

	infrastruktury edukacyjnej w Zespole Szkół w Sitnie	- Liczba szkół w obszarze rewitalizacji, w których poprawiono infrastrukturę edukacyjną: 1. - Liczba szkół w obszarze rewitalizacji dla których zakupiono nowe wyposażenie dydaktyczne: 1. Rezultaty: - Liczba szkół w obszarze rewitalizacji, w których poprawiono jakość usług edukacyjnych: 1. - Liczba szkół w obszarze rewitalizacji, w których poprawiono warunki przebywania i nauki: 1. - Liczba użytkowników obiektu pochodzących z obszaru rewitalizacji: 150.	powykonawcza, w tym protokół odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna. 3. Ewidencje szkolne
--	---	---	--

Źródło: opracowanie własne.

PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE

L.p.	Nazwa projektu	Wskaźniki	Źródła weryfikacji wskaźników
23.	Instalacja monitoringu wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Sitna	Produkty: - Liczba miejscowości objętych monitoringiem: 1. - Liczba miejscowości objętych energooszczędnym oświetleniem ulicznym: 1. Rezultaty: - Liczba miejscowości w obszarze rewitalizowanym objętych monitoringiem wizualnym: 1. - Liczba miejscowości w obszarze rewitalizowanym, w których podniesiono poziom bezpieczeństwa publicznego poprzez instalację oświetlenia: 1. - Liczba mieszkańców miejscowości w obszarze rewitalizacji objętej monitoringiem i energooszczędnym oświetleniem ulicznym: 677 .	1. Dokumentacja powykonawcza, w tym protokół odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna. 3. Ewidencja gminnych środków trwałych.
24.	Instalacja monitoringu wizyjnego oraz oświetlenia energooszczędnego na terenie Cześnik	Produkty: Liczba miejscowości objętych monitoringiem: 1. - Liczba miejscowości objętych energooszczędnym oświetleniem ulicznym: 1. Rezultaty: - Liczba miejscowości w obszarze rewitalizowanym objętych monitoringiem wizualnym: 1. - Liczba miejscowości w obszarze rewitalizowanym, w których podniesiono poziom bezpieczeństwa publicznego poprzez instalację oświetlenia: 1. - Liczba mieszkańców miejscowości	1. Dokumentacja powykonawcza, w tym protokół odbioru. 2. Dokumentacja fotograficzna. 3. Ewidencja gminnych środków trwałych.

		w obszarze rewitalizacji objętej monitoringiem i energooszczędnym oświetleniem ulicznym: 484 .	
--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne.

W ramach monitoringu, opracowywane będą co 2 lata sprawozdania z realizacji przedsięwzięć i celów LPR. Zawarte tam będą dane dotyczące m.in. podstawowych danych o poszczególnych inwestycjach i stopniu ich realizacji, osiągniętych efektów w wyniku wdrożenia działań, napotkanych problemach w trakcie ich realizacji. Opracowane sprawozdania będą podstawą zbiorczego podsumowania efektów wdrożenia Lokalnego LPR. Monitoring będzie prowadzony w ramach struktury organizacyjnej Urzędu Gminy, przede wszystkim przez pracowników odpowiedzialnych za wdrożenie Programu. W proces monitorowania zaangażowany będzie też Komitet Rewitalizacji – do jego zadań m.in. należy opiniowanie przygotowanych sprawozdań i raportów.

Oprócz bieżącego monitoringu wdrażania LPR, prowadzona będzie ewaluacja dokumentu wraz ze wskazaniem jego rezultatów i oceną jego wpływu na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej gminy. Celem ewaluacji jest poprawa jakości i skuteczności LPR w odniesieniu do zdefiniowanych problemów na obszarach rewitalizacji. Służy oszacowaniu stopnia osiągnięcia celów, realizacji działań, a poprzez to - stopnia wdrożenia całego dokumentu. Ewaluacja będzie prowadzona:

- ❖ w trakcie realizacji LPR (tj. w połowie okresu jego realizacji) – oceniane będą realizowane przedsięwzięcia, racjonalność wydawanych środków finansowych, postęp we wdrażaniu całego dokumentu i osiągnięciu założonych celów i efektów,
- ❖ po zakończeniu realizacji LPR – kompleksowa ocena długoterminowego wpływu zrealizowanych przedsięwzięć i całego dokumentu na sytuację społeczną i gospodarczą gminy.

Opracowany zostanie raport z ewaluacji LPR, przygotowany przez pracowników Urzędu Gminy i opiniowany przez Komitet Rewitalizacji. W przypadku, gdy Lokalny Program Rewitalizacji będzie wymagał uaktualnienia lub zmiany, będzie to dokonywane przez Radę Gminy w formie uchwały, na wniosek Wójta. Podstawą do aktualizacji LPR mogą być również wnioski poszczególnych interesariuszy rewitalizacji, składane za pośrednictwem ich przedstawicieli w Komitecie Rewitalizacji lub bezpośrednio do Urzędu Gminy (podobnie jak to było w trakcie opracowywania LPR). Po zakończeniu realizacji LPR, na podstawie osiągniętych efektów i celów oraz określenia potrzeb mieszkańców i możliwości finansowych władz gminy, podjęte zostaną kroki w celu wyznaczenia kierunków rewitalizacji na kolejne lata.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, działania rewitalizacyjne będą mogły być prowadzone w oparciu o niniejszy dokument do końca 2023 roku. Po tym terminie Gmina Sitno będzie zobowiązana do uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji. W związku z powyższym, na podstawie wyników oceny LPR przeprowadzonej na zakończenie jego realizacji, podjęta zostanie decyzja o konieczności kontynuowania działań rewitalizacyjnych, a co za tym idzie, przekształcenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Sitno w Gminny Program Rewitalizacji.

10. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Wszystkie przedsięwzięcia o charakterze infrastrukturalnym (roboty budowlane, rewitalizacje itp.) są poddane wymaganiom przepisami prawa procedurom, które dotyczą uzyskania niezbędnych pozwoleń i uzgodnień (np. pozwolenie na budowę lub wykonanie prac konserwatorskich). Gwarantuje to, że wszystkie działania inwestycyjne zostaną zweryfikowane przez organy uprawnione do wydawania właściwych decyzji administracyjnych. Ograniczy również do minimum możliwość występowania negatywnego wpływu na środowisko oraz zasoby dziedzictwa kulturowego.

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko³⁶ niniejszy

³⁶ Ustawa z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1405 t.j.).

dokument podlega uzgodnieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w celu ustalenia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Gmina Sitno przeprowadziła odpowiednią procedurę w tym zakresie, uzyskując stosowne opinie, w tym:

- ❖ opinię Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 31 października 2017 roku³⁷,
- ❖ opinię Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zamościu z dnia 6 listopada 2017 roku³⁸.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie w wydanej opinii stwierdził:

- 1) Projekt LPR jest dokumentem strategicznym, który nie może być zaliczony do dokumentów wyszczególnionych w art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko³⁹ (koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego), ponieważ nie jest strategią regionalną (krajowa strategia rozwoju regionalnego, strategia ponadregionalna oraz strategia rozwoju województwa) w rozumieniu art. 14a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2014 roku, poz. 1649).
- 2) Projekt LPR nie może być zaliczony do dokumentów sektorowych wyszczególnionych w art. 46 ust. 2 ww. ustawy (polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko) wymagających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko tylko w przypadku, jeśli wyznaczają ramy dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. LPR nie jest również programem sektorowym.

³⁷ Opinia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 31 października 2017 roku (znak: WSTIII.410.123.2017.KŁ).

³⁸ Opinia Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zamościu z dnia 6 listopada 2017 roku (znak: NZ.700.80.2017).

³⁹ Ustawa z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1405 t.j.).

- 3) Projekt LPR, mający status programu lokalnego, nie kwalifikuje się do dokumentów wymagających strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wyszczególnionych w art. 46 ust. 3 ww. ustawy (polityk, strategii, planów lub programów innych niż wskazane powyżej, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływania na obszary Natura 2000, jeśli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z jej ochrony), ponieważ w granicach objętych jego zasięgiem nie występują obszary Natura 2000.

Przedmiotowy LPR można jedynie zakwalifikować do dokumentów wskazanych w art. 47 ww. ustawy, który wskazuje, że przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektów dokumentów innych niż wymienione w art. 46, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57, organ opracowujący projekt dokumentu stwierdzi, że wyznaczają one ramy dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko lub że realizacja postanowień tych dokumentów może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko. Po przeprowadzonej analizie wyznaczonych ram dla przedsięwzięć mogących znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko i innych przedsięwzięć mogących oddziaływać negatywnie na środowisko w kontekście uwarunkowań ekofizjograficznych i prawnych oraz potencjalnych skutków środowiskowych **RDOŚ w Lublinie, działając na podstawie art. 47 cytowanej ustawy, stwierdził brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sitno na lata 2017 – 2023⁴⁰.**

Opinię o podobnej treści w dniu 6 listopada 2017 roku wydał **Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zamościu**. Oceniał on, że lokalny program rewitalizacji nie mieści się w grupie dokumentów wymienionych w art. 46 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko⁴¹, wymagających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko tylko w przypadku, jeśli wyznaczają ramy dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Zalecił również uzyskanie opinii RDOŚ zgodnie z art. 47

⁴⁰ Opinia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 31 października 2017 roku (znak: WSTIII.410.123.2017.KŁ).

⁴¹ Ustawa z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1405 t.j.).

cytowanej ustawy, która została przedstawiona w pierwszej części niniejszego podrozdziału⁴².

⁴² Opinia Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zamościu z dnia 6 listopada 2017 roku (znak: NZ.700.80.2017).

